

Helena Forss (toim.)

Hammaslääketiede Kuopion yliopistossa 1973 - 1998

*Uudelleen syntyneelle
Dentinalle
sydämällisin terveisin
Helena Forss*

Helena Forss (toim.)

Hammaslääketiede Kuopion yliopistossa 1973 - 1998

Jakelu: Kuopion yliopiston kirjasto
PL 1627
70211 KUOPIO
Puh. (017) 163 430
Telefax (017) 163 410

Sarjan toimittaja: Liisa Salmi, FM, MS. (Hons.)
Kuopion yliopiston kirjasto

Toimittajan osoite: Suu- ja hammassairauksien laitos
Kuopion yliopisto
PL 1627
FIN-70211 KUOPIO
Puh. (017) 162 211
Telefax (017) 162 213

ISBN 951-780-638-8
ISSN 1235-0508

Kuopion yliopiston painatuskeskus
Kuopio 1998
Finland

Forss, Helena (toim.). Hammaslääketiede Kuopion yliopistossa 1973 - 1998. Kuopion yliopiston julkaisuja F. Yliopistotiedot 19. 1998. 172 s.
ISBN 951-780-638-8
ISSN 1235-0508

TIIVISTELMÄ

Hammaslääketieteen opetus alkoi Kuopion korkeakoulussa syyslukukaudella 1973. Aluksi opetusyksikkönä oli Kuopion korkeakoulun hammaslääketieteen osasto. Korkeakoulun muuttuessa yliopistoksi perustettiin Hammaslääketieteellinen tiedekunta 1.1.1989. Vuonna 1993 maassamme päätettiin supistaa hammaslääketieteen opetusta ja Valtioneuvoston 18.6.1993 tekemän päätöksen mukaan hammaslääketieteen koulutus Kuopiossa päättyy 30.6.1998. Tiedekunta lakkautettiin 31.12.1995 ja sen jälkeen opetusyksikkönä on ollut lääketieteellisen tiedekunnan alainen Suu- ja hammassairauksien laitos. Yksikön toiminta-aikana on valmistunut lähes 600 hammaslääketieteen lisensiaattia, 49 henkilöä on suorittanut erikoishammaslääkärin tutkinnon (suukirurgian, oikomishoidon, kliinisen hammaslääketieteen tai terveydenhuollon alalla) ja 38 henkilöä on suorittanut hammaslääketieteen tohtorin tutkinnon. Tähän julkaisuun on kerätty kuvauksia hammaslääketieteen koulutuksen vaiheista sekä opetuksen ja tutkimuksen kehittymisestä ja tuloksista. Julkaisu sisältää myös opiskelijoiden ja henkilöstön vapaa-ajan aktiviteettien vapaamuotoista muistelua.

National Library of Medicine Classification: WU 18, WU 20.5, WU 20

Medical Subject Headings: dentistry; education, dental; dental research

Yleinen suomalainen asiasanasto: hammaslääketiede; opetus; tutkimus

Forss, Helena (Ed.). Dentistry in the University of Kuopio in years 1973 - 1998. Kuopio University Publications F. University Affairs 19. 1998. 172 p.
ISBN 951-780-638-8
ISSN 1235-0508

ABSTRACT

Dental education was started at the University of Kuopio in 1973. The unit started as a Department of Dentistry, then was reorganized as a Faculty of Dentistry in 1989. In 1993 the Finnish Government decided to cut down dental education in Finland, and as a consequence the Faculty of Dentistry in Kuopio was to be closed on 30th June 1998. For the last few years, since the beginning of 1996, the unit was a part of the Faculty of Medicine, as the Institute of Oral and Dental Diseases. During the years of its existence, nearly 600 students graduated with the Licentiate of Odontology, 49 people were awarded specialty degrees in dentistry (Oral Surgery, Orthodontics, Clinical Dentistry or Dental Public Health), and 38 people were awarded Doctor of Odontology degrees. This publication contains memoirs of teaching and research activities as well as memoirs of the staff's and students' leisure activities.

National Library of Medicine Classification: WU 18, WU 20.5, WU 20

Medical Subject Headings: dentistry; education, dental; dental research

Yleinen suomalainen asiasanasto: hammaslääketiede; opetus; tutkimus

ESIPUHE

Kuopion korkeakoulun Hammaslääketieteen jaoston suunnitelma hammaslääketieteen opetuksesta valmistui 22.5.1973 ja opetus aloitettiin seuraavana syksynä. Valtioneuvoston 18.6.1993 tekemän päätöksen mukaan hammaslääketieteen koulutus Kuopion yliopistossa päättyy 30.6.1998. Näiden päivämäärien väliin jää merkittävä kappale suomalaisen hammaslääketieteen historiaa.

Lopettamisen ajankohta on ollut tiedossa jo viiden vuoden ajan. Sinä aikana syntyi jo varhain ajatus Kuopion hammaslääketieteen historiikin kirjoittamisesta. Toimituskuntakin lienee nimetty, mutta työ ei kuitenkaan edennyt alkua pitemmälle toimituskunnan jäsenten siirtyessä yksi toisensa jälkeen muualle. Syksyllä 1997 asia viritettiin uudestaan, kun laitoksella alettiin miettiä, miten juhlistaa päättäjaiskevättämme. Päättäjaisjulkaisun toimitustyö lankesi siinä vaiheessa allekirjoittaneen vastuulle. Tavoite asetettiin realistisesti: käytettävissä olevan ajan puitteissa pyrittiin keräämään mukana olleiden kirjoittamia kuvauksia yksikön toiminnasta.

Ilman emeritusprofessori Heikki Luoman panosta tätä julkaisua ei olisi syntynyt. Hänen tinkimätön otteensa ja yksityiskohtainen paneutumisensa työhön mahdollistaa varsin kattavan kuvan saannin laitoksemme tärkeimmistä tapahtumista aina lakkauttamispäätöstä edeltäneisiin vuosiin asti. Myös muiden kirjoittajien innostus ja paneutuminen asiaan on ollut arvokasta ja täydentää monipuolisesti kuvaa hammaslääketieteen vuosista Kuopiossa. Samalla pitää kuitenkin pahoitellen todeta, että sekä lähteiden vähyyden että kirjoittajien aikapulan takia kokonaiskuvaan jää laajojakin aukkoja. Toivon mukaan julkaisu kuitenkin auttaa hahmottamaan yksikön toimintaa ja - ehkäpä - jossakin vaiheessa edesauttaa järjestelmällisemmän historiikin kokoamista.

Kanslisti Riitta Laitisen ammattitaito on ollut välttämätön ja arvokas apu toimitustyön eri vaiheissa ja siitä haluan lausua erityiskiitokset.

Julkaisun kirjoittajille on tarkoituksella annettu varsin vapaat kädet. Koska kyseessä on lakkautuvan laitoksen vaiheiden kuvauksesta, on mukana yhtä hyvin kärjekkäitä kannanottoja kuin nostalgisia tuokiokuvia "ajalta, jolloin kaikki vielä oli hyvin". Huumoriakaan ei ole unohdettu: henkilöstön ja opiskelijoiden vapaa-ajan aktiviteettien kuvaukset nostanevat muutaman haikean hymyn ainakin mukana olleiden kasvoille.

Yksikön toiminnan nyt päättyessä henkilöstö hajoaa eri puolille ja "perimätieto" katoaa. Uskon, että kaikkien Kuopiossa työskennelleiden toiveena on, että osa yksikkömmestä hengestä jatkaisi elämäänsä jossakin muodossa tämän kevään jälkeenkin. Ehkäpä tämä julkaisu voi osaltaan edesauttaa sitä!

Kuopiossa 5.5.1998

Helena Forss

Kiitämme Suomen Hammaslääkäriseuraa ja Suomen Hammaslääkäriliittoa, jotka ovat tukenneet tämän julkaisun painatusta.

SISÄLLYSLUETTELO

1. YLEINEN OSA	13
----------------------	----

NÄIN HAMMASLÄÄKETIEDE ALKOI - HAASTEITA JÄÄ

<i>Osmo Hänninen</i>	15
----------------------------	----

Yliopiston synty	15
Hammashuollon politiikan sokeri ja suola	16
Hammaslääketieteen koulutuksen suunnittelu	18
Tuumasta toimeen eli hammaslääkärikoulutus alkoi	22
Haasteet tulevaisuuden ratkottaviksi	23
Huomisen mahdollisuudet itänaapurissa	23

HAMMASLÄÄKETIEDE KUOPION KORKEAKOULUSSA/YLIOPISTOSSA 1975 - 1991

<i>Heikki Luoma</i>	27
---------------------------	----

Perusteet Suomen neljännelle hammaslääketieteen koulutusyksikölle	28
Opiskelu tilapäissuojissa	29
Uusiin toimitiloihin	31
Canthia-rakennuksen vihkiminen ja ensimmäinen promootio Kuopion korkeakoulussa	33
Hammaslääketieteen tutkimuksen alkuvaiheita Kuopiossa	33
Hammashoidollisen työryhmän koulutus	34
Ammatillinen jatkokoulutus	34
Omaksi osastoksi ja tiedekunnaksi	35
Henkilökunta kasvaa	36
Väitöksiä ym. tapahtumia yksikössä vuosien varrella	36
Pohjoismaista kanssakäymistä opetusasioissa	38
Tuloksellisuuden arviointia ja vertailua	
Karieksen vähentymä Suomessa ja Kuopion yliopiston vaikutusalueella	39
Koulutus Suomen hammaslääketieteen yksiköissä	40
Maan yliopistollisten yksikköjen tehokkuusvertailu	41
Kansainvälisiä ja kotimaisia huomionosoituksia Kuopion hammaslääketieteen tutkijoille/opettajille.	42
Vastavaikutus menestykselle	42
Päätösesanat	43

HAMMASLÄÄKETIEDE POLITIIKAN PYÖRTEISSÄ 90-LUVULLA TAPAHTUMASARJA, JOKA JOHTI HAMMASLÄÄKÄRIKOULUTUKSEN LOPETTAMISEEN KUOPION YLIOPISTOSSA

<i>Veijo Lassila</i>	51
----------------------------	----

Varoitusmerkkejä tulevasta	51
Ensimmäinen työryhmä nimetään	52
Puolustustaistelua	53
Lisää kiemuroita	54
Lakkauttamiseen sopeuduttava	55

2. OPETUS JA TUTKIMUS 61

**KANSAINVÄLINEN TOIMINTA KUOPION YLIOPISTON HAMMASLÄÄKE-
TIEETEELLISESSÄ TIEDEKUNNASSA**

Eino Honkala, Heikki Tuutti ja Satu Lahti 63

Muhimbili-projekti	63
Elämäntapa ja terveys - yhteistyötutkimus Intian, Suomen ja Tansanian kesken ..	65
Tuki Afrikan suuterveystutkimukselle WHO:n kautta	65
Yhteistyöprojekti Moskovan lääketieteellisen stomatologian laitoksen kanssa ...	66
Regional Academic Oral Health Centre	67
Karjalan hammashuollon tukiprojektit	68
Yhteistyö Pietarin hammaslääketieteen koulutusyksiköiden kanssa	68
Kuopio International Institute for Oral Health	69
WHO Collaborating Centre for Oral Health Planning and Research in Developing Countries	69

**EHKÄISEVÄN HAMMASLÄÄKETIETEEN TUTKIMUKSESTA KUOPION
YLIOPISTOSSA**

Heikki Luoma 75

**HAMMASLÄÄKETIETEEN OPETUS JA TUTKIMUS KUOPION YLIOPISTOSSA
- PREKLIINISIÄ KOKEMUKSIA 21 VUODEN AJALTA**

Matti Närhi 79

Opetuksen ja tutkimuksen toimintaedellytykset	79
Opetuksen järjestelyt	79
Syventävät opinnot	81
Tutkimus ja tutkijakoulutus	81
Hammaslääketieteellinen kipututkimus Kuopiossa	81

**SOSIAALIHAMMASLÄÄKETIETEEN ALAN OPETUS JA TUTKIMUS KUOPION
YLIOPISTOSSA**

Tuija Palin-Palokas 85

Sosiaalihammaslääketieteen resurssit	85
Sosiaalihammaslääketieteen opetus	85
Perusopetus	85
Terveystutkimuksen erikoishammaslääkärikoulutus	86
Sosiaalihammaslääketieteen tutkimus	86

VIIMEINEN DEKAANI

Jukka H. Meurman 89

Tiedekunnan lakkauttaminen	89
Tutkimustyön nirvanaa	89
Opetustoiminnan edellytykset	91
Lopuksi	91

3. JÄRJESTÖTOIMINTAA JA VAPAA-AIKAA	93
JÄRJESTÖTOIMINTAA HAMMASKLINIKALLA - OPETTAJAYHDISTYKSEN VAIHEITA	
<i>Osmo Huuskonen</i>	95
Perustaminen	95
Alkuvuosien toiminta	96
Tyyntä myrskyn edellä	97
Pilvet kasaantuvat	98
Hätähuuto klinikan puolesta	98
Loppu häämöttää	100
MUISTELOITA HAMMASLÄÄKETIETEEN HENKILÖKUNNAN VAPAA-AJAN TOIMINNOISTA VUOSINA 1978 - 1998	
<i>Sirkka-Liisa Miettinen</i>	103
Oi niitä aikoja, oi niitä aikoja... ..	103
Linjuriauto maantien ässä, jos olet jonnekin... ..	104
Aavan meren tuolla puolen... ..	106
Syysillan tuuli nyt lehvissä soittaa... ..	108
Kevät toi, kevät toi... ..	109
Syntymäpäivät Heikin, meiltä ei unhoon jää... ..	110
... ne tahtoisin mä elää uudelleen... ..	111
KLINIKKA SAVILAHTEN - MUISTIKUVIA HAMMASKLINIKAN RAKENTAMISESTA	
<i>Esko Hokkanen</i>	119
DENTINA ry.	
"HAMPAALAISTEN" AINEYHDISTYKSEN VAIHEITA POIMITTUNA MUISTILOKEROISTA, PÖYTÄKIRJOISTA JA TOIMINTAKERTOMUKSISTA	
<i>Kari Palokas ja Ville Vierola</i>	121
Tapahtumia vuosien varrelta	125
KUOPION HAMMASLÄÄKETIETEEN OPISKELIJOIDEN LEHTI ELI DENTIKKELIN TARINA	
<i>Kari Palokas</i>	139
KUOPION YLIOPISTO ILMAN SARVIA JA HAMPAITA	
<i>Kari Tapaninen</i>	147
4. MATRIKKELITIETOJA	149

1. YLEINEN OSA

NÄIN HAMMASLÄÄKETIEDE ALKOI - HAASTEITA JÄÄ

Osmo Hänninen

Vain Itä-Suomen hammaslääkärikoulutus on ollut maamme korkeimpien päättäjien erityisen kiinnostuksen kohde. Vain Kuopion korkeakoulun laissa on ollut siitä maininta, ja vain Kuopion yliopistossa on ollut itsenäinen hammaslääketieteellinen tiedekunta. Kuopion korkeakoulun tyhjästä alkaneista eri tiedekunnista vain hammaslääketieteellinen tiedekunta saavutti omalla alallaan ensimmäisen neljännesvuosisadan aikana kiistattoman johtoaseman Suomessa tehokkuudellaan ja myös kansainvälisellä tuloksellisuudellaan. Se oli myös malli alan ryhmätyökoulutuksen periaatteen toteuttamiselle. Hammaslääkärikoulutuksen aloittaminen Kuopion yliopistossa johti myös uraa uurtavaan kehitystyöhön hammashoitovälineiden osalta. Nykyisen Kuopion terveystieteiden pääterveysaseman eli entisessä Savo-lehden talossa suunniteltiin ja koekäytettiin uusi hammaslääkärin hoitoyksikkö. Se oli alkuna alan teollisuuden synnylle maassamme. Nyt Suomi on hammashoitotoimen johtava eurooppalainen teollisuusmaa. Kuopion hammaslääketieteellinen tiedekunta osoitti pienen integroidun yksikön tehokkuuden ja jätti haasteen, johon on vaikea vastata. Kasautuvat Itä-Suomen ongelmat suun terveydenhuollon alueella ovat nyt jääneet odottamaan ratkaisuaan. Terveystieteiden huollon tasa-arvo alkaa jälleen loitota maamme köyhimmän ja sairaimman väestön ulottuvilta. Kuopion yliopiston perintö itänaapurissa odottaa sekin hoitajaansa.

Yliopiston synty

Kuopion yliopiston juuret ovat noin puolentoista vuosisadan takana. J.V. Snellman arveli eräässä kirjoituksessaan, että parin sadan vuoden sisällä Kuopiossa olisi yliopisto. Vanhin itse Kuopion yliopistolle osoitettu dokumentti on samoilta ajoilta, eli 29.10.1845 on "yliopistolle" lähetetty Tukholmasta kirjoja. Ajatus suomalaisen yliopiston aikaansaamisesta eli voimakkaana keisarinvallan loppuaikoina. Keisarillisella Aleksanterin Yliopistolla oli keskeinen asema kansallisessa heräämisessä, mutta yliopisto-opetus oli ruotsinkielistä siitä huolimatta, että jo A.I. Arwidsson oli ollut vaatimassa autonomian alkuaikoina suomenkielistä opetusta silloin Turussa sijainneeseen korkeimpaan opinahjoon.

Kuopio asetti v. 1911 erityisen toimikunnan valmistelemaan yliopiston aikaansaamista kaupunkiin. Toimikunnan avainhenkilöiden muistomerkki on Kuopion yliopiston päärakennuksen Snellmanian II kerroksen käytävätilassa. Suomalainen yliopisto syntyi, mutta se avasi ovensa mahdollisimman kaukana eli Turussa. Noin kolmannes uuden yliopiston perustamiseksi kerätyistä varoista oli Itä-Suomesta, mikä kertoo korkeimman opetuksen janosta. Voidaan aiheellisesti väittää, että koko Suomen nykyisten kehitysalueiden historia olisi ollut tyystin toinen, jos tuo uusi suomalainen yliopisto olisi aloittanut toimintansa Kuopiossa. Kuopio olisi monesta syystä ollut varsin sopiva paikkakunta. Kuopiossa aloitti toimintansa maamme nykyisten korkeakoulujen kuopus (Maanpuolustuskorkeakoulu pääkaupungissa)

Pohjoismaiden vanhimpana kadettikouluna jo 1.8.1780. Kuopiossa olivat myös vaikuttaneet Suomalaisen kirjallisuuden seuran syntysanojen lausuja Martti Lindfors (haudattu Kuopion vanhalle hautuumaalle), Saiman ja Maamiehen Ystävän toimittaja ja kansallisen politiikan perusteiden luoja J.V. Snellman, kansallisen naiskirjallisuutemme merkittävin henkilö, suomalaisen näytelmäkirjallisuuden luoja ja kansalaisten yhdenvertaisuusaatteen ajaja Minna Canth (lepää samalla hautuumaalla kuin Martti Lindforskin) sekä kansallisen kirjallisuutemme mestari Juhani Aho. Kun vielä otetaan huomioon se, että suorasanainen kansantarinoiden julkaisija Eero Salmelainen, kansansävelmiemme ensimmäinen julkaisija Carl Collan ja maalaustaiteemme suuruudet von Wright -veljekset olivat kaikki Pohjois-Savosta, Kuopiolla on ollut varsin keskeinen rooli kansallisen heräämisen ratkaisevina vuosina.

Itä-Suomen yliopistokeskustelu jatkui uudestaan voimistuneena II maailmansodan jälkeen. Tuloksena syntyi Itä-Suomeen vuonna 1966 kolme korkeakoulua noin 150 - 300 km välein, eli Kuopioon, Joensuuhun ja Lappeenrantaan. Vieläkin väitetään, että turhan monta, vaikka Saksassa on ollut lukuisia yliopistoja jo keskiajalla 50 km välein, ja Helsingissä niitä on jopa katujen vastakkaisilla puolilla. Eduskunnan lausuman mukaan tuli erityisesti Kuopion korkeakoulua kehitettävän jatkossa. Tutkimus oli mainittu vain Kuopion korkeakoulun perustamisen yhteydessä. Todellisuudessa Joensuun yliopisto on kehittynyt Kuopion yliopistoa suuremmaksi ja monipuolisemmaksi osoituksena siitä tiedonjanoista ja tahdosta, mitä Pohjois-Karjalan maakunta ja sen väki on osoittanut vuosien saatossa.

Kuopion yliopisto on maamme monipuolisin terveydenhuoltoon asiantuntijoita kouluttava yksikö kesään 1998 asti.

Hammashuollon politiikan sokeri ja suola

Suomalaisten hampaat eivät ole olleet nykyisessä kunnossa pitkää aikaa. 1960-luvulla sotaväen lääkintähuollon kenties tärkein työsaika oli hampaiden poistaminen vasta kasvunsa lopettaneiden nuorten miesten suista. Maailmansodan jälkeinen hyvinvointi runsaine sokerin ja makeisten saanteineen kanto hedelmäänsä. Vielä 1970-luvun lopulla hampaattomuus, iensairaudet ja hampaiden reikiintyminen olivat Itä-Suomessa muuta maata selvästi yleisempiä kuten Mini-Suomi-tutkimus osoitti. Kansanterveyslaki ei ole vielääkään alunperin ajatellussa muodossa toteutunut, vaikka sitä on jo yli neljännesvuosisataa yritetty. 1960 - 70-lukujen vaihteen idealismi on kohdannut monta mutkaa matkallaan tähän päivään. Uusi ongelmien kierre on edessä väestön keski-ikänsä pitenemisen, pitkäaikaisen suuren työttömyyden ja massiivisen aktiiviväestön eli veronmaksajien Etelä-Suomeen siirtymisen myötä.

On oikeastaan helppo ymmärtää, että poliittiset päättäjät kiinnittivät huomiota Itä-Suomen tilanteeseen. Eduskunta säati vuonna 1966 lailla Itä- ja Keski-Suomen väestön suun terveyden edistämiseksi, että Kuopion korkeakoulussa/yliopistossa on koulutettava hammaslääkäreitä. Eduskunta ei olekaan muiden korkeakoulujen perustamisen yhteydessä ottanut samalla tavalla

kantaa hammaslääkärikoulutukseen. Eduskunta on toistuvasti tehnyt saman päätöksen uudelleen vuosina 1971, 1975, 1983 ja 1988. Vuonna 1988 hammaslääketieteestä tuli ensimmäinen alan tiedekunta Suomessa nimenomaan Kuopion yliopistossa. Muissa yliopistoissa hammaslääkärikoulutus on tapahtunut ja tapahtuu lääketieteellisessä tiedekunnassa.

Eduskunta on sittemmin päättänyt vastoin olemassa olevaa parempaa tietoa typistää juuri Kuopion yliopistoa ja poistaa siitä kokonaisen tavallisille kansalaisille niin tärkeän tiedekunnan. Maamme historiassa ei tiettävästi ole aikaisemmin koskaan moista tapahtunut ja vielä vähemmän korkeakoulutuksen vajaa-alueella. Hammaslääkäreistä ei Itä-Suomessa kuitenkaan ole ollut missään vaiheessa ylitarjontaa. Samalla on akateemista koulutusta muualla Suomessa kehitetty ja laajennettu. Henkilökohtaisesti uskon, että hammaslääketieteen korkeakoulutukseen Kuopion yliopistossa ja alan kehittämiseen Itä-Suomessa joudutaan vielä palaamaan.

Kuopion yliopiston hammaslääketieteen pioneerien työn tuloksena ja hammaslääketieteellisen tiedekunnan sijaan yliopistossa on nyt akateemikko Artturi Ilmari Virtasen nimeä kantava tutkimuslaitos. Sitä ei ole olemassa siksi, että kuopiolaiset biotieteilijät olisivat olleet oivallisia vaan siksi, että yliopiston hammaslääketieteen rakentajat ovat olleet maan parhaita (**Taulukko 1**). Heidän työnsä siis tuotti tuon instituutin, jonka ensimmäinen johtaja oli hänkin hammaslääkäri, sittemmin Turkuun siirtynyt kansallista ja kansainvälistä tunnustusta saanut professori Stina Syrjänen. Vuodesta 1972 lähtien ei ole kukaan kieltänyt kuopiolaisia tutkijoita olemasta ensimmäisiä maassamme biokemiassa ja bioteknologiassa. Vuotta myöhemmin tyhjistä aloittaneet hammaslääketieteilijät kohosivat huipulle niin Suomessa kuin kansainvälisestikin. Nyt kuopiolaiset hammaslääketieteen asiantuntijat ovat professuureissa Helsingin, Oulun ja Turun yliopistoissa ja myös ulkomailla. A.I. Virtanen -instituutin väellä, joka leipoo toisistaan professoreja Kuopioon, on tässä haastetta kerrakseen.

Maamme köyhin ja sairain väestö, päinvastoin kuin muiden Suomen kulmien väki, joutuu nyt itse maksamaan suusairauksien hoitonsa ja hakemaan erikoisavun merenrannalta samalla tavalla kuin suolansa ennen vanhaan.

Taulukko 1. Kuopion yliopiston hammaslääketieteellisen tiedekunnan nousu alan koulutuksen kärkeen maassamme eri mittareilla ilmaistuna vajaassa parissa vuosikymmenessä.

- A:** Perusopetuksen keskimääräisten koulutusaikojen mediaanit (OPM:n muistio 1991:43): Kuopio 4,7, Oulu 4,8, Turku 5,4 ja Helsinki 6,0 vuotta.
- B:** Kustannukset tutkintoa kohti vv. 1988-91 (keskiarvo 4 vuotta): Helsinki 401 127, Kuopio 446 061, Oulu 522 858 ja Turku 568 826 markkaa (KOTA).
- C:** Tutkimustoiminnan tuloksellisuus: Helsinki, Kuopio, Turku ja Oulu selvästi viimeinen.
- D:** Väitöskirjoja tehtiin Kuopiossa selvästi eniten suhteessa tutkimusvelvoitteisten opettajien lukumäärään. Tieteellisessä jatkokoulutuksessa oli vuonna 1990 yksiköiden ilmoitusten mukaan: Helsinki 45, Kuopio 39, Turku 29 ja Oulu 15.
- E:** Kliinisten alojen erikoishammaslääkäreistä vaikein pula Mikkelin, Keski-Suomen ja Pohjois-Karjalan lääneissä.
- F:** Opetusministeriön arvioinnissa kansainvälisyysjärjestys oli Kuopio, Turku, Helsinki ja viimeisenä Oulu.
- G:** Lähialueiden kehittämissyhteistyössä merkittävin yksikkö on Kuopio (yhteistyötä Petroskoin ja Pietarin yliopistojen kanssa), seuraavaksi Turku (Viro).

Hammaslääketieteen koulutuksen suunnittelu

Kuopion korkeakoulun valmistelutoimikunnan mietinnöissä luotiin pohjaa hammaslääketieteen osaston perustamiselle Eduskunnan säätämän lain perusteella. Valmistelutoimikunnan työtä jatkoi ensin Kuopion korkeakoulun suunnittelutoimikunta ja sitten sen rakentamisen neuvottelukunta. Se käynnisti konkreettisen opetuksen ja tilojen suunnittelun vuonna 1972.

Kuopion korkeakoulun suunnittelutoimikunnan ensimmäisen Hammaslääketieteen jaoston kokoonpano oli seuraava: Osmo Hänninen, suunnitteluprofessori puheenjohtajana ja jäsenenä hammaslääketieteen tohtori Lassi Alvesalo, hammaslääketieteen ja lääketieteen lisensiaatti

Aito Lahti, hammaslääketieteen tohtori Veikko Luostarinen sekä asiantuntijana tohtori Teuvo Tuominen Suomen Hammaslääkäriliitosta. Sihteerinä toimi suunnittelutoimikunnan hallinnollinen sihteeri eli aluksi oikeustieteen lisensiaatti Lauri Tarasti ja jatkossa hallintotieteiden kandidaatti Tuomo Teittinen. Myöhemmin jaostoon saatiin vielä Suomen ylioppilaskuntien liitosta jäseneksi hammaslääketieteen lisensiaatti Kari Ranta.

Tuohon aikaan poliittiset puolueet olivat moneen kertaan keskustelleet terveydenhuoltoon liittyvistä kysymyksistä muun muassa kansanterveyslain valmistelujen yhteydessä. Nopeassa tahdissa esiin nostettu lääkärikoulutuksen aloittaminen Kuopion korkeakoulun ohella myös Tampereen yliopistossa oli eräs tämän keskustelun tuloksista. 1.3.1972 ilmestyneessä *Il-tasanomien* artikkelissa kerrottiin, että Suomen sosiaalidemokraattisen puolueen hammaslääketieteen ohjelmassa kiirehdittiin hammaslääkärikoulutusta aloitettavaksi heti Oulun yliopistossa ja Kuopion korkeakoulussa. Vastaavasti oli lisättävä myös muun hoitohenkilökunnan koulutusta. Maassa tuli aloittaa myös erikoishammashoitajien koulutus. Koko väestön maksuton hammashoito tuli ohjelman mukaan toteuttaa terveyskeskuksissa vuoteen 1985 mennessä. Koulutuskysymysten ratkaisulla oli siis kiire.

Kuopion korkeakoulun suunnittelutoimikunnan Hammaslääketieteen jaosto päätti esittää kokouksessaan 8.3.1972, että Kuopiossa koulutettaisiin kaikkea hammashuollon tarvitsemää henkilökuntaa, eli eritasoisia hammashoitajia (puhuttiin erikoishammashoitajista, terapeuteista, hygienisteistä ja hammashoitajista) ja hammasteknikoita sekä hammaslaboratorioapulaisia, samassa kokonaisuudessa hammaslääkäreiden kanssa ryhmätyötaitojen juurruttamiseksi alusta lähtien nuoriin. Arveltiin, että noin 40 % hammaslääkäreiden työstä voitaisiin antaa terapeuttien tehtäväksi. Näin ryhdyttiin suunnittelemaan Suomessa ja laajemmaltikin maailmalla uuden tyyppistä koulutusyksikköä. Myös opetusministeriön piirissä oli myötätulessa hammaslääkärikoulutuksen asettaminen muun hammashuoltohenkilökunnan koulutuksen kanssa samaan yhteyteen.

Kuopion korkeakoulun suunnittelutoimikunta antoi 28.3.1972 lausuntonsa hammaslääkärikoulutuskomitean mietinnöstä. Se yhtyi paljolti komitean esityksiin. Komitea oli esittänyt, että hammaslääkärikoulutus aloitettaisiin Kuopiossa ja Oulussa noin vuonna 1980. Suunnittelutoimikunta oli kuitenkin sitä mieltä, että hammaslääketieteen koulutus tuli aloittaa nopeasti Kuopiossa täydessä mitassaan. Se ilmoitti, että korkeakoulun helmikuussa 1972 päättyneessä suunnittelukilpailussa oli jo otettu huomioon hammaslääketieteen osaston tilantarve. Hammaslääketieteen tilat olivat myös ensimmäisessä osassa korkeakoulun rakentamisohjelmaa. Suunnittelutoimikunnan lausunnossa alleviivattiin työryhmäkoulutuksen merkitystä hammashuoltohenkilökunnan koulutuksessa. Suunnittelutoimikunta esitti huolestumisensa myös kansanterveyslain toteuttamisen onnistumisesta, jos ratkaisuja ei tehtäisi ripeästi.

Kuopiossa ryhdyttiin laatimaan suunnitelmaa 70 hammaslääketieteen opiskelijan vuotuisen sisäänoton pohjalta. Hammaslääketieteen jaosto vieraili Turun yliopiston uudenaikaisella

hammasklinikalla 10.4.1972. Keskeisenä asiantuntijana toimi prof. Arje Scheinin, joka oli ollut luomassa Turkuun uutta hammaslääketieteellistä koulutusyksikköä. Toisena tärkeänä asiantuntijana toimi valtioneuvoston asettamasta terveydenhuoltokomiteasta sen hammashuoltojaoston puheenjohtaja prof. Mikko Niemi Turun yliopiston anatomian laitokselta. Prof. Arje Scheinin esitti muun muassa, että hammasteknikoita tulisi kouluttaa vuodessa noin 50 ja myös muualla kuin Helsingissä, kun tuolloin hammasteknikoita koulutettiin vain 16 vuodessa. Prof. Mikko Niemi esitti muun muassa tutkittavaksi, voisiko erikoishammashoitajakoulutus tapahtua korkeakoulun kanssa hallinnollisesti samassa järjestelmässä. Myös Turun yliopiston ortodontian professori Kalevi Koskelta saatiin jaoston käyttöön muistio hammaslääketieteen opetuksesta. Hammaslääkäri Eeva Kuikan muistio "Hammashuolto kansanterveystyön edistäjänä" oli arvokas lisä suunnittelun taustaksi. Yhtä hammaslääkärää kohti tuli sen mukaan kouluttaa 1,5 hammashoitajaa.

Hammaslääketieteen jaosto piti 4.5.1972 ensimmäisen kokouksensa kotikorkeakoululla Kuopiossa. Samalla tutustuttiin erilaisiin vaihtoehtoihin tilakysymysten ratkaisemisessa, ja vierailtiin muun muassa Sokeainkoululla ja Sairaanhoidajaopistossa. Kuopion kaupunki teki ehdotuksen tilapäisten tilojen rakentamiseksi Syöpäsäätiön kanssa sairaanhoidajaopiston läheisyyteen. Tätä ehdotusta pidettiin parhaana mahdollisuutena. SYL:n edustaja Kari Ranta oli mukana ensimmäistä kertaa. SYL:n käsityksen mukaan hygienistien koulutus tuli aloittaa nopeasti, ja hammaslääkärikoulutusta tuli pikemminkin pidentää kuin lyhentää - hammaslääkärikoulutuksen lyhentäminen oli vilkkaan keskustelun alaisena. Hän vertasi hammaslääkärää korvalääkäriin ja silmälääkäriin sekä esitti, että hammaslääkäreistä tulisi kouluttaa suun alueen lääkäreitä. Tämä keskustelu on jälleen kerran ajankohtainen. Kenties tuosta voisi syntyä malli Itä-Suomea uhkaavan suun terveydenhuollon umpikujan ratkaisemiseksi. Rannan mukaan tuli tehdä kokonaisvaltainen selvitys hammaslääkärien koulutustarpeesta ennen kuin Kuopiossa aloitetaan hammaslääkärikoulutus. Kokouksen yhteydessä järjestettiin myös lehdistötilaisuus.

Hammaslääketieteen jaoston kokouksessa 17.5.1972 tohtori Teuvo Tuominen Hammaslääkäriliitosta arveli, että Kuopiossa sopiva hammaslääkärien koulutusmäärä voisi olla 40 - 50 vuodessa. Hammashoitajia tarvittaisiin 1,5 - 2 hammaslääkärää kohti, ja kutakin viittä hammaslääkärää kohti tulisi kouluttaa yksi hammasteknikko. Hammasteknikkoliiton edustaja oli sitä mieltä, että kaikki hammasteknikot voidaan kouluttaa Helsingissä kuten tähänkin asti.

Kuopion korkeakoulu sai ensimmäiset professorinsa 1.6.1972. Kun kirjoittajasta tuli näin korkeakoulun vanhin professori nuorista ikävuosistaan huolimatta, vapautui suunnitteluprofessori. Oli luonnollista, että tähän etsittäisiin hammaslääkärää huolehtimaan päätoimisesti hammaslääketieteen koulutuksen suunnittelusta. Puhelintiedustelujen yhteydessä ilmeni, että dosentti Ilkka Paunio Turun yliopistosta olisi käytettävissä. Hän oli jo osallistunut hammashuoltohenkilökunnan koulutuksen suunnitteluun ja myös siihen liittyvään julkiseen keskusteluun muun muassa Helsingin Sanomien palstoilla (20.5.1972 "Hammashoidon uusi

ammattikunta"). Näin siirryttiin uuteen vaiheeseen alan ammattilaisen ottaessa suunnittelusta päätoimisen vastuun hänen toimiessaan uuden jaoston puheenjohtajana. Tässä Kuopion korkeakoulun rakentamisen neuvottelukunnan nimeämässä toimikunnassa olivat jäseninä professorit Osmo Hänninen ja Kalevi Koski sekä hammaslääketieteen lisensiaatit Matti Rajala ja Kari Ranta. Suunnitelmat alkoivat edetä nopeassa tahdissa.

Kuopion kaupungin kanssa käydyissä neuvotteluissa päädyttiin uudentyyppiseen ratkaisuun eli yhteistyöhön terveyskeskuksen kanssa. Tämä takasi potilaiden saannin. Tältä pohjalta Kuopion korkeakoulu ryhtyi etenemään suunnitelmissaan koulutuksen käynnistämiseksi syksyllä 1973.

Hammaslääketieteen jaosto sai kokoukseensa 30.11.1972 koko joukon uutta aineistoa. Päämääränä oli hammaslääkärien koulutuksen aloittaminen syksyllä 1973 Kuopiossa. Samana päivänä oli Helsingin Sanomissa uutinen "Hammaslääkäreitten koulutus alulle ehkä ensi syksynä Oulussa" eli tapahtumat etenivät vauhdilla myös siellä.

Korkeakouluneuvoston lääketieteiden jaosto antoi jo 1.12.1972 puoltavan lausuntonsa sekä Kuopion korkeakoulun että Oulun yliopiston osalta. Samassa yhteydessä jaosto kannatti toimenpiteitä opistotasoisien hammashoitohenkilökunnan koulutuksen aloittamiseksi, mikäli mahdollista, korkeakoulujen yhteydessä. Hammaslääkärikoulutuksen sisäänotoksi esitettiin Kuopiossa 30 vuodessa edellyttäen, että hammasklinikan rakentamisesta on tehty päätökset, joiden perusteella klinikka on valmiina 1975.

Kuopion korkeakoulun Hammaslääketieteen jaosto saattoi nyt edetä rivakasti työssään. Työhön tuli mukaan suunnitteluprofessorin aisapariksi hammaslääketieteen lisensiaatti Matti Rajala, joka toimi jatkossa myös jaoston sihteerinä.

Suunnitelma hammaslääketieteen opetuksesta Kuopion korkeakoulussa valmistui 22.5.1973. Suunnitelmassa esitettiin myös erikoishammashoitajien opetusohjelman runko. Samoin siinä oli huonetilaohjelma pysyviä Savilahteen rakennettavia tiloja varten (**Kuva 1**).

Asiantuntijoina oli kuultu suunnitteluprosessin aikana erikoishammasteknikko Mauno Eломаata, dosentti Lennart Forstenia, sairaanhoidon opettaja Raija Kokkista, tarkastaja Laine-Maire Kyöstilää, professori Mikko Niemeä, dosentti Pentti Pohtoa, valtiotieteiden kandidaatti, lääketieteen lisensiaatti Pekka Puskaa, professori Arje Scheininiä, apulaisjohtaja Hilikka Siivolaa, professori Erkki Tammissalaa, vastaavaa hammaslääkäriä Inkeri Tulikouraa ja hammaslääketieteen lisensiaatti, toiminnanjohtaja Teuvo Tuomista.

Savo-sanomalehden maineikkaan taipaleen päätyttyä vapautui sen toimitalo. Se siirtyi Kuopion kaupungin omistukseen. Siitä ryhdyttiin rakentamaan vaiheittain terveyskeskusta. Kuopion

korkeakoulu sai käyttöönsä hammaslääketieteen opetusta varten suuria osia rakennuksesta. Myös korkeakoulun hallinto sijoittui sen tiloihin muutamiksi vuosiksi.

Savo-talo on jäävä Suomen hammaslääketieteen historiaan. Talossa tuli tapahtumaan kehitys- ja kokeilutoimintaa, joka johti suomalaisen hammashoitoyksikön syntyyn. Näin suomalaisen teollisuuden kipuaminen alansa huipulle maailmassa oli alkanut. PARANETTE-hoitoyksiköt eivät ole suinkaan ranskalaisia, kuten moni on luullut. Sana on puhdasta suomea ja kantaa mukanaan paranemiskehotuksen myötä kahden uurastajan, professori Ilkka Paunio (PA) ja yliassistentti Matti Rajalan (RA) nimiä. **(Kuva 2)**

Tuumasta toimeen eli hammaslääkärikoulutus alkoi

Kuopion korkeakoulu aloitti hammaslääkärikoulutuksen syksyllä 1973 prof. Ilkka Paunio johdolla. Opiskelijat saivat eri puolille Kuopiota sijoitettuihin luentotiloihin harppoessaan runsaasti liikuntaa. Keisarinvallan aikana rakennettu tykkihalli toimi Asekoululla yhtenä opetuspisteenä. Siellä sijaitsivat kemian, fysiikan, anatomian, eläintieteen, fysiologian, mikrobiologian ja farmakologian laitokset.

Savo-talon kunnostus eteni aikataulun mukaisesti Lehtipoika-patsaan selän takana, ja kliininen työskentely sai näin tyyssijansa suunnitelmien mukaisesti. Canthiaksi ristityssä yliopiston ensimmäisessä omassa rakennuksessa oli sitten jatkossa pysyvät omat tilat hammaslääketieteelle.

Vähäisillä voimavaroilla, tukeutuen terveysyliopiston muuhun opettajakuntaan, hammaslääkärikoulutus onnistui lähtemään siivilleen vertaansa vailla olevalla tavalla ja jopa paremmin kuin Oulun yliopistossa, missä sentään oli luonnontieteillä ja myös lääketieteellä jo perinteitä ja voimavaroja runsaasti Kuopioon verrattuna.

Hammaslääketieteen opiskelijoiden henkilökohtaiseen terveyteen kiinnitettiin huomiota. Opiskelijoilla oli pakollista, mutta lajivalikoimaltaan täysin vapaata liikuntaa. Edelleen heille opetettiin voimisteluliikkeitä, joita suositeltiin harjoitettaviksi normaalin klinikkatyön ohella **(Kuva 3)**.

Hammaslääketieteen tieteellinen jatkokoulutus käynnistyi Kuopiossa sekin saman tien. Korkeakoulun suunnittelussa oli alun pitäen lähdetty siitä, että tieteellisestä jatkokoulutuksesta huolehtiminen oli välttämätöntä. Suomen ensimmäinen koko korkeakoulua koskeva tieteellisen jatkokoulutuksen suunnitelma alkoi toteutua Kuopiossa vuonna 1973, eli samana vuonna kun hammaslääketieteen ja farmasian koulutusohjelmat aloittivat. Väitöskirjoja on valmistunut Kuopiossa opettajaa kohden enemmän kuin muista Suomen hammaslääketieteen koulutusyksiköistä.

Samaan aikaan hammaslääkärikoulutuksen aloituksen kanssa Kuopion terveydenhuolto-oppilaitoksella alettiin kouluttaa hammashuoltajia ja hammashoitajia. Kuopioon syntyi aikaa myöten Valtion hammasteknikko-opistolle toimipiste. Kuopiolainen koulutuskokonaisuus oli myös käytännössä toimiva. Siitä osoituksena ovat pitkän linjan valinneet voineet siirtyä koulutustasolta seuraavalle. Näin muun muassa hammasteknikko Pekka Vallittu sai aikanaan hammaslääkärin tutkintonsa ja myös väitöskirjansa valmiiksi. Hän on kehittänyt hammasproteeseille uudentyypin kestävän kuituvahvisteen ja jatkaa nyt työtään Turun yliopistossa.

Valitettavasti alkuperäinen suunnitelma ryhmätyökoulutuksesta kuitenkin osittain vesittyi. Se tuli helpottamaan aikanaan päätöksiä tuhota kuopiolainen koulutuskokonaisuus.

Haasteet tulevaisuuden ratkottaviksi

Itä- ja Keski-Suomen väestön terveydentila on eittämättä kohentunut myös suun sairauksien osalta. Silti se on selvästi edelleen jäljessä Etelä- ja Länsi-Suomen väestön vastaavasta. Alueelle on saatu erikoishammaslääkäreitä, mutta vajaus on edelleen suurta. Vasta viime vuosina on saatu ensimmäiset kliinisen hammaslääketieteen erikoishammaslääkärit Pohjois-Karjalaan, ja vain yksi hampaiden oikomisopin erikoishammaslääkäri löytyy Etelä-Savosta. Erikoishammaslääkärikoulutuksessa on sarkaa siis vielä kynnettävänä. Siinä onkin päättäjille pulmaa kerrassaan, kun itäsuomalaisia hammaslääketieteen opiskelijoita ei ole juuri missään maamme yliopistoissa. Erikoishammaslääkärit eivät kovin hevin vaihda maan laitaa. Uudella maalla on liki 100 kliinisen hammaslääketieteen erikoishammaslääkäriä, mutta entisessä Kymen läänissä heitä on vain kaksi. Läänin nimenmuutos ei siellä asuvien kansalaisten suun sairauksien ongelmia ratkaise.

Kuopion yliopiston hammasklinikan 30 000 vuotuista potilaskäyntiä on suuri määrä lisättäväksi mihin osoitteeseen tahansa.

Huomisen mahdollisuudet itänaapurissa

Entisen Neuvostoliiton hammashuoltoa uudistetaan koulutuksen ja välineiden hankinnan kautta. IVY:n väestöpohja on noin 250 miljoonaa, joista länsimaistuvissa Moskovassa ja Pietarissa yhteensä noin 15 miljoonaa. Myös Karjalan Tasavallassa ja muualla IVY:ssä on edellytyksiä nopealle kehitykselle. IVY:ssä on yli 100 000 hammaslääkärin toimipistettä, joiden uusimisprosessi on alkamassa. Vastaanottopisteen pystyttäminen Suomessa maksaa 350 - 400 000 mk. Rahassa mitattuna IVY:ssä olemassa olevien yksiköiden uusintatarve vastaa 30 miljardia Suomen markkaa. WHO:n suosituksen mukaisen tason saavuttaminen (1 hammaslääkäri 2000 asukasta kohden) merkitsisi 37 miljardin mk:n investointia. Länsimaistuvien Moskovan ja Pietarin osalta investointi olisi 2,3 miljardia mk. Vastaavasti niiden opetusyksiköiden uusiminen maksaisi noin 75 miljoonaa mk. Jos IVY-maat uusivat vuosittain

esimerkiksi yhden prosentin hammashoitoyksiköistään, merkitsisi se noin 300 miljoonan markan vuotuista investointia.

IVY:n markkinoista kilpailevat suomalaiset, saksalaiset, japanilaiset, ruotsalaiset, amerikkalaiset ja israelilaiset. Suomalaisten etuna on pitkään jatkunut tutkimus- ja koulutusyhteistyö, joka on tapahtunut yksinomaan Kuopion yliopiston hammaslääketieteellisen tiedekunnan kautta. Kuopiolaisilla on ollut vakiintuneet yhteydet venäläisiin tahoihin terveysministeriöistä tutkimus- ja opetuslaitoksiin (**Kuva 4.**). Niissä tarve teknis-kaupalliseen yhteistyöhön hammashuollon tason nostamiseksi ja koulutuksen länsimaistamiseksi on tiedostettu. Esimerkiksi Karjalaan on jo toimitettu suomalaisia hammashoitolaitteistoja. Petroskoihin yhteistyönä perustettava ehkäisevän hammaslääketieteen keskus on suunniteltu varustettavan suomalaisin laittein. Suomalaisen hammaslääketieteen esimerkkien nousu eri puolille Venäjää lisää voimakkaasti kaupallista kiinnostusta suomalaiseen hammaslääkintäteknologiaan.

Professori Osmo Hänninen
Fysiologian laitos, Kuopion yliopisto

Kirjoittaja toimii professorina Kuopion yliopiston fysiologian laitoksella. Hän toimi Kuopion korkeakoulun hammaslääketieteen jaoston 1. puheenjohtajana hammaslääketieteen koulutuksen aloitusta suunniteltaessa.

KUOPION KORKEAKOULUN
RAKENTAMISEN NEUVOTTELUKUNTA
HAMMASLÄÄKETIETEEN JAOSTO

SUUNNITELMA HAMMASLÄÄKETIETEEN OPETUKSESTA KUOPION KORKEAKOULUSSA

22.05.1973

Kuva 1. Kansilehti Kuopion korkeakoulun hammaslääkäri- ja erikoishammashoitajakoulutuksen suunnitelmasta, joka valmistui 22.5.1973.

Kuva 2. Kuvanveistäjä Raimo Utriaisens lehtipoika entisen Savo-lehden talon edessä. Kuopion yliopiston hammaslääketieteen kliininen opetus alkoi hänen selkensä takana. Siellä myös kehitettiin suomalaisen hammasalan teollisuuden ensimmäinen menestyksekkäs hammashuoltovälineitä ostava Suomi aloitti tiensä alan johtavaksi eurooppalaiseksi teollisuusmaaksi.

Vie hartiat taakse ja jännitä viiteen laskien.

Vedä leuka sisään ja venytä niska pitkäksi.

Nosta käsiä reunoille eteen ja taakse. Lida niska suorana.

Kallista pään vasemmalle ja paremman samalla oikea hartia alas. Sama painvastainen suuntaan.

Nosta sormet olkapäälle ja pyöritä kyynärpäätä hitaasti ympäri. Vuorotellen kummallakin kädellä.

Anna niskan nuda hitaasti eteen ja selän painua pyöreäksi. Rentoudu kymsneen laskien ja oimna niska ja selkä hitaasti niska- nikamalta.

TEE JOVAISTA LIIKETTÄ
N. 3 KERTAA HITAASSA TAHDISSA.
TEE LIIKKEITÄ PÄIVITTÄIN,
AAMULLA, ILLAILLA, TYÖSSÄ.
PÄIVÄOHJELMA JOVAISEN IITIVPPM
JÄLKEPÄ.

Kuva 3. Hammaslääketieteen opiskelijoiden terveyteen kiinnitettiin huomiota. Kaikilla Kuopion korkeakoulun opiskelijoilla oli pakollista liikuntaa. Hammaslääketieteen opiskelijoiden lukujärjestyksiin painettiin myös erityinen niska- ja hartiavoimisteluohjelma, jonka suunnitteli voimistelunopettaja Maija Rouhiainen.

Kuva 4. Oikealla edesmennyt dosentti Viljo (Ville) Nyssönen, itänaapuriyhteistyön keskeinen voima ja Kuopion yliopiston lahjakkaimpia ensimmäisiä opiskelijoita, professori Ossi Lindqvist, Itä-Afrikan hammaslääkäriskoulutuksen aloittamisen kaksi avainhenkilöä, hammaslääketieteen tohtori Heikki Tuutti ja hammaslääketieteen lisensiaatti Paavo Luukkonen sekä professori Osmo Hänninen, silloinen yliopiston rehtori 1980-luvun alussa, kun hammaslääketieteen taivas oli seesteinen ja työskenneltiin nuoruuden innolla.

HAMMASLÄÄKETIEDE KUOPION KORKEAKOULUSSA/YLIOPISTOSSA 1975 - 1991

Heikki Luoma

Lakkautettavaksi päätetyn Kuopion yliopiston hammaslääketieteen yksikön nykyinen opettajakunta esitti jo pari vuotta sitten allekirjoittaneelle toivomuksen oman yksikön historiikin tai ainakin sen keskeisen osan kirjoittamisesta. Toivomusta perusteltiin allekirjoittaneen 16-vuotisella toiminnalla yksikön professorina vv. 1975 -1991, josta ajasta kuusi vuotta myös yksikön osastonjohtajana ja lopuksi hammaslääketieteellisen tiedekunnan dekaanina.

Tehtävässään pääosin kiistattoman hyvin menestyneen akateemisen yksikön tarinan kirjoittaminen alkoi tuntua sitä mielisämmältä, mitä pitemmälle kirjoittaminen eteni. Tämä siksi, että varsin paljon ilahduttavaa tulosta oli lyhyessä ajassa kertynyt. Tämän kirjoituksen tarkoituksena on lyhyesti kerrata tärkeimmät tapahtumat sekä toiminnan tulokset yllämainitulta ajalta. Niitä yliopistomme ja korkeakouluhallinnon merkillisiä kiemuroita, joiden tuloksena yliopistomme sekä maan hammaslääketieteen tehokkaimmaksi osoittautunut yksikkö kuitenkin lakkautettiin, käsittelee professori Lassila.

Uskon, että yksikkömme opettajat, tutkijat, opetuksen ja tutkimuksen tukihenkilöt sekä opiskelijat voivat tätä lukiessaan ylpeydellä muistella yhteistoimintamme vuosia ja panna merkille sen myönteisiä osavaikutuksia erityisesti Itä- ja Keski-Suomen asukkaiden suun terveyteen. Työmme oli eettisesti oikein suunnattua, vaikka parantuneesta terveydestä johtuen hammashuollon henkilökunnan työhön sijoittuminen on tällä hetkellä jossain määrin vaikeutunut. Lukija vakuuttunee siitä, että lakkauttamisen osuminen juuri Kuopion yksikköön, oli erittäin epäoikeudenmukainen toimenpide. Aktiivisella ja hyvin varustetulla yksiköllämme olisi jatkossa ollut paljon annettavaa lähialueiden ja koko maamme aikuisten ja ikääntyneiden terveyden hyväksi.

Tämän painotuotteen rinnalla muistettakoon alamme kuopiolaisia väitöskirjoja ja kansainvälisillä, pohjoismaisilla sekä kotimaisilla foorumeilla painettuja artikkeleita, erillistutkimuksia ja katsauksia, joita lyhyessä ajassa ja tutkijain pieneen määrään verrattuna ilmestyi poikkeuksellisen paljon. Niitä dokumentteja ei mikään hallintopolitikointi pysty koskaan mitätöimään. Ne yhdessä kotimaisen ja kansainvälisen koulutuspanoksemme kera ovat meidän yhteistyömme antia terveyden hyväksi omassa maassamme sekä läheisissä naapurimaissamme ja muualla maailmassa.

Perusteet Suomen neljännelle hammaslääketieteen koulutusyksikölle

Toisen maailmansodan ja muutaman sen jälkeisen vuoden aikana todettu suuresti vähentynyt hampaiden reikiintyminen maissa, joissa ravinnon säännöstely oli ollut tiukkaa, näytti ennen pitkää jääneen tilapäiseksi. Säännöstelyn vähenemisen myötä erityisesti sokerin ja sokerituotteiden kulutus alkoi nousta. Parin vuoden viiveellä alkoivat myös lasten ja nuorten hampaiden reikiintymistä osoittavat indeksit uudelleen kasvaa. Näin tapahtui myös Suomessa. Koska Helsingin yliopiston hammaslääketieteen laitoksen noin 60 hammaslääkärin vuosituotanto ei näyttänyt riittävän tilanteen hallintaan, aloitettiin koulutus myös Turun yliopistossa, missä ensimmäiset opiskelijat otettiin sisään syksyllä 1958. Etelä-Suomen tarpeiden tultua näin huomioon otetuiksi tehtiin päätös kolmannen hammaslääketieteen yksikön perustamisesta Oulun yliopiston yhteyteen. Tämä ei kuitenkaan toteutunut ennen kuin vasta 1973, jolloin ensimmäiset hammaslääketieteen opiskelijat sinne otettiin.

Kouluhammashoidon kattavuuden parannuttua valtakunnallinen kuva kouluikäisten lasten kariestilanteesta alkoi myös selkiintyä. Kariestilanne näytti jatkuvasti huonontuneen, niin että esimerkiksi 12-vuotiaiden valtakunnallinen DMF-indeksi, eli keskimääräinen reikiintyneiden, paikattujen ja kariuksen vuoksi poistettujen pysyvien hampaiden määrä lasta kohti, oli 1960-luvun lopulla arviolta 9. Luvut saattoivat olla aikaisemmin vielä suurempiakin, koska lääkintöhallituksen kariuksen ehkäisyä koskevat ohjeet kouluhammashoidolle alkoivat täsmentyä 1960-luvulla. Olihan 12-vuotiaiden DMF-indeksi Kuopiossa, jossa sentään oli ollut vuodesta 1959 lähtien fluorattu juomavesi, vuonna 1965 niinkin korkea kuin 11 (Kuopion terveystieteiden tutkimuskeskuksen tilastoja), ollen ehkä juuri tuolloin huipussaan.

Lakiin Kuopion korkeakoulusta vuodelta 1966 sisällytettiin myös hammaslääketieteen opetus, koska Itä-Suomen yliopiston kolmijaon johdosta Kuopion korkeakoulun keskeiseksi opetuslaksiksi tuli lääketiede kokonaisuudessaan sekä siihen liittyvät luonnontieteet. Vartenotettava peruste Itä-Suomen hammaslääketieteelle olivat väestömääriin nähden pienet hammaslääkäritiheydet tulevan yliopiston "lähivaikutusalueella" eli Keski-Suomen, Kuopion, Mikkelin ja Pohjois-Karjalan lääneissä. Vuonna 1971 ne näyttivät **taulukon 1** mukaan olleen seuraavat:

Taulukko 1. Asukasmäärät hammaslääkəriä kohti Kuopion yliopiston lähilääneissä vuonna 1971.

Keski-Suomen lääni	2411 henkeä/hammaslääkəri
Kuopion lääni	2939
Mikkelin lääni	2832
Pohjois-Karjalan lääni	3314

Luvut poikkesivat huomattavasti Uudenmaan sekä Turun ja Porin läänien vastaavista luvuista, jotka olivat jo tuolloin 962 ja 1571 henkeä/hammaslääkəri, joten neljännen hammaslääketieteen koulutusyksikön tarve näytti ilmeiseltä. Luonnollisesti esitettiin epäilyksiä neljännen yksikön perustamisesta maahamme, koska muun muassa Norja ja Tanska näyttivät tyytyvän kumpikin vain kahteen yksikköön eikä Suomea suurempi Ruotsi ollut pystyttänyt enempää kuin neljä yksikköä. Katsottiin kuitenkin, että Kuopion vaikutusalueelta pääosin rekrytoitavat opiskelijat palaisivat valmistuttuaan etupäässä samalle alueelle. Tämä näkökanta osoittautui myöhemmin varsin hyvin paikkansa pitäväksi (katso kuva 3 prof. Veijo Lassilan kirjoituksessa).

Ensimmäiset lääketieteen opiskelijat otettiin Kuopion korkeakouluun vuonna 1972. Samana vuonna varattiin yksi suunnitteluprofessoreista hammaslääketiedettä varten ja tähän virkaan otettiin dosentti Ilkka Paunio sekä hänen apulaisekseen HLL Matti Rajala ja sihteeriksi kanslisti Riitta Korhonen (nyk. Laitinen). Keskeisenä suunnittelun linjana oli hammashoidollisen kokonaiskoulutuksen aikaansaaminen integroimalla hammashoitaja-, erikoishammashoitaja- sekä hammasteknikkokoulutus hammaslääkäriskoulutuksen kanssa läheiseen yhteyteen. Erityisenä painotuksena oli ehkäisevän hammaslääketieteen opetus ja tutkimus. Suunnitelmiin lisättiin aikanaan myös erikoishammaslääkäriskoulutus. Vuonna 1972 tehtiin vihdoin esitys opetusministeriölle hammaslääkäriskoulutuksen sekä myös proviisoriskoulutuksen aloittamisesta Kuopion korkeakoulussa ja kun suostumus saatiin, voitiin kummankin alan ensimmäiset opiskelijat ottaa uuteen yliopistoon syksyllä 1973.

Opiskelu tilapäissuojissa

Syksyllä 1972 korkeakouluun hyväksytyt 100 lääketieteen ja 30 luonnontieteiden opiskelijaa olivat aloittaneet opintonsa tyhjäksi jääneen suuren asekoulurakennuksen (**Kuva 1**) ja sen liitännäisrakennusten suojissa. Ne oli saatu kunnostetuksi suhteellisen nopeasti tyydyttäväksi opiskelutiloiksi laboratorioineen. Liitännäistiloja olivat entinen armeijan varusvarasto, pommisuoja, Keilatalon kellaritilat ja seuratalo "Työnkulma". Näissä tiloissa aloitti vuotta myöhemmin myös 30 hammaslääketieteen opiskelijaa prekliiniset opintonsa. Vuonna 1974 eli toisen opiskeluvuoden keväällä saatiin Turun ja Helsingin mallin mukaisesti anatomian

opettajaksi lääkäriopettajien lisäksi myös hammaslääkäri Rita Sorvari ja pian myös fysiologiaan hammaslääkäri Matti Närhi.

Kun suunnitteluprofessori Paunio jätti yliopiston keväällä 1975, auki jääneen viran opetusala määritettiin yliopiston hallituksen päätöksellä 12.2.1975 ehkäiseväksi hammaslääketieteeksi. Tähän nimitettiin kutsun perusteella allekirjoittanut syyskuun 1975 alusta. Kutsumenettelyä oli jo aikaisemmin noudatettu korkeakoulussa muita vastaavia virkoja täytettäessä, koska normaali virantäyttömenettely olisi suuresti hidastanut toimintojen käynnistämistä. Syksyllä 1975 valittiin vielä kliinisen hammaslääketieteen professuuriin dosentti Eino Mäkilä, joka johti yksikköä eli silloisen lääketieteen osaston hammaslääketieteen jaostoa vuoden 1977 loppuun.

Kesällä 1975 oli hammaslääketieteen jaostoon valittu kuusi yliassistentin toimen hoitajaa sekä joukko hammashoitajia ja välinehuoltajia ym. avustavaa henkilökuntaa kliinisen opetuksen avuksi. Ensimmäisiksi yliassistenteiksi eri oppiaineisiin tulivat seuraavat hammaslääkärit: kariologia, Hannu Hausen; ortodontia, Tellervo Laine; parodontologia, Heleena Vidgrén; suukirurgia, Pekka Huurinainen; protetiikka ja gerodontologia, Rolf Lappalainen; röntgenologia, Eeva Linkosalo. Kariologian assistentiksi oli valittu Liisa Seppä. Seuraavana vuonna tuli Heikki Tuutti Matti Rajalalta vapautuneeseen yliassistentin toimeen, opetusalan kariologian harjoitustyöt ja ehkäisevä hammaslääketiede. Muuta henkilökuntaa olivat kliinisen toiminnan alussa muun muassa opetushoitajat Sirkka Friman, Lea Hausen ja Sirkka-Liisa Miettinen, hammashoitaja Sirkka Kuusalho, kanslisti Anna-Leena Partanen ja välinehuoltaja Asta Zacheus.

Savo-lehden lopetettua toimintansa oli sen toimitalo siirtynyt Kuopion terveyskeskuksen käyttöön, mutta kaupunki suostui varaamaan osan tiloista hammaslääketieteen tilapäisklinikaksi varustamista varten (**Kuva 2**). Kliinistä harjoittelua edeltävä fantomikurssi voitiin järjestää läheisessä kellarihuoneistossa. Tilapäisklinikkaan pystytettiin 15 hoitoyksikköä, joten ensimmäisenä kliinisenä vuotena voitiin työskentely aloittaa kahdessa vuorossa. Ennen uusiin tiloihin muuttamista vuonna 1978 oli jo siirrytty useampivuoroiseen klinikkatyöskentelyyn, koska tuolloin oli kliiniseen vaiheeseen ehtinyt jo kolmaskin vuosikurssi. Toiminnan aloittamisen aikoihin opetusministeriön pyrkimys oli supistaa kokonaisopiskelu-aika viidestä vuodesta neljään, joten kokonaisohjelmasta näytti tulevan liian tiivis. Tämä muutos ei kuitenkaan uudessa asetuksessa vuonna 1976 toteutunut, koska neljän hammaslääketieteen yksikön edustajat olivat olleet yksimielisesti viiden vuoden kannalla. Uuden asetuksen oleellisimpia uusia piirteitä olivat syventävät opinnot sekä harjoittelu. Kuopion terveyskeskus hoidatti määrättyjen koulujen luokat klinikassamme osana opiskelijoiden pakollista terveyskeskusharjoittelua.

Opettajat ja opiskelijat näyttivät suhtautuvan ahtaisiin oloihin ja muihin, usein opettajien kiireistä johtuneisiin alkuhankaluuksiin ymmärtämyksellä ja hyvällä huumorilla. Kolmikanta-

hallintokin kiinnosti heitä alussa. Yhteishenki oli hyvä. Ainoastaan eräiden virkojen saannissa oli ongelmia. Alkusyksystä 1975 moni yliassistentti toimi vielä oppiaineen vastuuhenkilönä. Heillä ja kahdella professorilla olivat työpäivät pitkiä, koska opetuksen suunnittelua, luentojen valmistamista ja hallinnon tehtäviä oli tavattomasti. Hallinto oli tuolloin ja vielä pitkään myöhemminkin turhan paljon byrokratisoitu. Kovin pieniäkin asioita tuli päättää kollektiivisesti. Kokouksia saattoi siten olla useita päivän mittaan. Kaiken päälle tuli vielä valtakunnalliseen tutkinnon uudistamissuunnitteluun osallistuminen, mikä saattoi kerrallaan viedä päiväkausia. Lukuisiin kotimaisiin ja ulkomaisiin asiantuntijan tehtäviin täytyi myös löytyä aikaa.

Alkuperäisen henkilökuntasuunnitelman mukaan tuli kliinisten viiden oppiaineen apulaisprofessorin toimia kliinisen varsinaisen professorin alaisuudessa, jonka oma opetusala oli professori Mäkilän aikana protetiikka ja gerontologia. Tämä uudenmuotoinen asetelma ei näyttänyt toimivalta. Kuitenkin syksyllä 1975 saatiin parodontologian apulaisprofessoriksi dosentti Matti Knuutila. Vuonna 1976 aloitti suukirurgian apulaisprofessori HLT Risto Kotilainen. Knuutilalta vapautuneeseen virkaan otettiin vuonna 1982 HLT Heleena Markkanen (Vidgrén). Kun tämä virka myöhemmin muutettiin varsinaiseksi professuuriksi, valittiin Heleena Markkanen siihen vuonna 1986.

Alkuperäissuunnitelmassa oli myös apulaisprofessori operatiiviseen kariologiaan ja se oli korkeakoulun vuoden 1976 budjettiesityksessä, mutta sitä ei koskaan saatu. Budjeteissa asetettiin ensimmäiseksi ortodontian apulaisprofessori, joka saatiin vuonna 1977. Sitten saatiin sosiaalihammaslääketieteen varsinainen professuuri vuonna 1984. Virkaan valittiin dosentti Hannu Hausen vuonna 1985. Ortodontian apulaisprofessori muutettiin myöhemmin professuuriksi ja siihen nimitettiin dosentti Tellervo Laine. Päävirkojen sekä määräaikaistoimien myöhemmästä kehityksestä puhutaan jäljempänä. Savotalo-vaiheen lopulla oli henkilökuntaa jo saatu auttavassa määrin.

Uusiin toimitiloihin

Uusien toimitilojen suunnittelun päätyttyä tuli hammaslääketieteen, kuten muunkin yliopiston toimintaan iloisen odotuksen sävy. Arkkitehti Juhani Katainen voitti yliopiston uudisrakennuksen suunnittelukilpailun. Sen jälkeisen jatkosuunnittelun valmistuttua ammuttiin Savilahden loivasti viettävään rantaan rakennettavan rakennuksen "alkupaukku" keväällä 1976. Rakennustyöt edistyivät tyydyttävästi ja niin hammaslääketiedekin sai muuttaa omiin tiloihinsa maaliskuuhun vaihteessa 1978 rakennukseen, joka sai aikanaan nimekseen Canthia tunnetun kuopiolaisen naiskirjailijan mukaan (**Kuva 3**). Toisen, Savilahden etelärannalle suunnitellun rakennusvaiheen nimeksi oli varattu Snellmania Kuopiossa niinikään useita vuosia vaikuttaneen kansallisen suurmiehen mukaan.

Canthiassa oli hammaslääketieteen sijainti suunniteltu ainutlaatuisen kiitettävästi monia biolääketieteellisiä yksiköjä käsittävään rakennuskompleksiin (**Kuva 4**). Hammaslääketiede toimii maailmalla yleensä omassa erillisessä rakennuksessaan (esimerkiksi Turussa) tai suuren yleislääketieteen rakennuskompleksin uloimmassa siivessä. Kuopiossa sille tuli erinomaisen hyvät mahdollisuudet hyödyntää tutkimuksessaan omien laitteidensa lisäksi läheisten laitosten tutkimusvälineistöä ja niiden käytön hyvin osaavaa paikallista henkilökuntaa. Tulevan, lyhyen kävelymatkan päähän aikanaan nousseen Snellmanian laitosten käyttö ja yhteistyö niiden henkilökuntien kanssa oli myös mahdollista.

Rakennuksen neljännessä kerroksessa (eli porrasmaisen rakennuksen ylimmän osan maanpinnan tasossa) oli potilaiden näyttävän sisääntulo- ja ilmoittautumisaulan lisäksi 12 hoitoyksikköä käsittävä vastaanotto-osasto alustavaa diagnosointia varten. Kerrosta alempana sijaitsevaan suureen klinikkasaliin (**Kuva 5**), jossa alunperin oli 86 hoitoyksikköä, keskitettiin varsinainen kliininen hoitotoiminta. Tällöin keskinäinen hoitokonsultointi eri oppiaineita edustavien opettajien välillä kävi helposti tarvitsematta lähetellä potilaita osastolta toiselle tai kerroksesta toiseen.

Röntgenyksikkö, välinehuolto sekä alunperin liian pieneksi piirretty suukirurginen leikkaushuone sijaitsivat myös samassa kolmannen kerroksen tasossa, samoin hammaslääketieteen kanslia ja pääosa opettajien huoneista sekä osa laboratoriotiloista (**Kuva 6**). Yliopiston yhteiskäytössä olevia luentosaleja oli riittävästi samassa rakennuksessa. Klinikkan hoitoyksikkö eli Unit oli malliltaan uusi versio, jonka aikaansaamisessa olivat suunnitteluprofessori ja hänen apulaisensa olleet mukana.

Opettajakunta, apuhenkilöstö sekä opiskelijat olivat luonnollisesti pääosin erittäin tyytyväisiä uusiin tiloihin ja niiden tarjoamiin mahdollisuuksiin. Huhtikuussa 1978 tapahtuneen käyttöönottoilaisuuden yhteydessä oli sekä virallisia että vähemmän virallisia tapahtumia, muun muassa nauhankatkaisut rehtori Vanha-Perttulan (**Kuva 7**) ja erikseen apulaisprofessori Kotilaisen toimesta, samppanjapullon särkeminen salin yhtä peruspilaria vasten - mikä tosin onnistui vasta allekirjoittaneen toisella heitolla pullon karatessa ensi heitolla kiinnitysnauhastaan liian aikaisin, ynnä muuta.

Alunperin riittämätön kirurgisten tilojen parannus saatiin vasta 1990, jolloin valmistui runsaan 200 neliömetrin suuruinen, erittäin hyvin rakennettu ja varustettu suu- ja leukakirurginen yksikkö kaksine operaatiohuoneineen ja aputiloineen. Tämä erittäin kallis rakennelma tulee muun purkutyön lisäksi purettavaksi vain kahdeksan vuoden käytön jälkeen (!).

Kevätlukukauden 1978 päättyessä saivat ensimmäiset 27 Kuopion yliopistosta valmistunutta hammaslääketieteen lisenssia rehtorin kädestä todistuksensa vähemmän virallisten seremonioiden seuraamana. Hyvä valmistumisprosentti osoitti, että vielä vähälukuinen opettajakunta oli suoriutunut tehtävästään ja toisaalta, että opiskelijain yritteliäs yhteishenki oli

pitänyt joukon hyvin koossa viisivuotiskauden alusta loppuun. Tämä tulos kannusti johtavaa opettajakuntaa terävöittämään ponnistuksiaan henkilökunnan saattamiseksi vastaamaan kasvavan ja monipuolistuvan opetuksen tarpeita, muun muassa tutkija- ja erikoishammaslääkärinkoulutusta silmälläpitäen. Vuoden 1978 aikana saatiinkin suupatologian apulaisprofessorin vt. hoitajaksi HLT Pertti Sainio, joka nimitettiin seuraavana vuonna tähän virkaan. Hän sai myöhemmin vastatakseen oraalisen diagnostiikan eli oman alansa lisäksi myös oraalisen röntgenologian sekä oikeushammaslääketieteen.

Canthia-rakennuksen vihkiminen ja ensimmäinen promotio Kuopion korkeakoulussa

Canthia-rakennuksen virallinen juhlallinen vihkiminen kesäkuun toisena päivänä 1978 sekä samana päivänä tapahtunut yliopiston ensimmäinen maisteri- ja tohtoripromootio olivat mukana olleille vaikuttava ja tulevaisuuden uskoa lujittava elämys. Tilaisuutta kunnioittivat läsnäolollaan Tasavallan Presidentti Urho Kekkonen, vihkimisen suorittaja opetusministeri Jaakko Itälä sekä joukko arvovaltaisia kutsuvieraita Kuopiosta ja kauempaa (**Kuva 8**). Iltapäivällä pidetyssä promotiossa vihittiin presidentti Kekkonen yliopiston ensimmäiseksi kunniatohtoriksi tunnustukseksi hänen merkittävästä panoksestaan Kuopion yliopiston syntymiseen sekä yleisesti akateemisen tutkimuksen hyväksi maassamme. Kymmenestä muusta kunniatohtorista yksi oli hammaslääketieteen osaston yksimielisesti esittämä suun fysiologian professori, filosofian tohtori G. Neil Jenkins, University of Newcastle upon Tyne'stä Englannista (**Kuva 9**). Hammaslääketieteen tohtoreiksi promovoitin apulaisprofessori Risto Kotilainen sekä HLT Lauri Turtola, jonka toimipaikka oli Helsingin yliopistossa, mutta jonka väitöskirjatyön loppuosa oli johdettu Kuopion korkeakoulusta vuosina 1975 - 1977.

Tutustuessaan myöhemmin iltapäivällä uuteen rakennukseen tasavallan päämies vieraili lyhyesti myös hammaslääketieteen tiloissa (**Kuva 10**).

Hammaslääketieteen tutkimuksen alkuvaiheita Kuopiossa

Muualta Kuopioon siirtyneillä opettajilla oli alussa jo pelkästään opetuksen käynnistämisen ja sen edellyttämän ylen runsaan byrokratian takia vähän mahdollisuuksia jatkaa edellisissä toimipaikoissaan aloitettuja tutkimuksiaan. Sitä varten täytyi ajoittain pistäytyä "vanhassa yliopistossa". Kuopiossa saatiin ensimmäinen laborantti Anne Harju-Jeanty hammaslääketieteen tiloihin vasta 1978 Suomen Akatemian apurahalla. Yliopiston palkkaama hammaslääketieteen oma laborantti Arja Korhonen saatiin myöhemmin samana vuonna ja oma laboraattori FK Pekka Alakujala vuonna 1981. Näiden erittäin osaavien henkilöiden ja uusien laitteiden avulla hammaslääketieteen biologinen perus- ja sovellettu tutkimus pääsivät hyvään vauhtiin. Sitä avustivat tehokkaasti statistiikkaan ja epidemiologiaan erityisesti perehtyneet

yliopiston opettajat sekä yliopiston moderni ATK-palvelu ja -laitteisto. Niiden käyttöön tutkijat perehtyivät ja harjaantuivat innokkaasti.

Suurenmoista oli yhteistoiminta monien lähilaitosten (Canthiassa Fysiikka, Patologia, Kliininen mikrobiologia, Farmakologia, Toksikologia, Valtakunnallinen koe-eläinkeskus, Kliininen kemia ja Kansanterveystiede) kanssa. Mitään henkisiä väliseiniä ei tutkimuksessa ollut oman yksikköemme ja muiden yksikköjen välillä. Intoa osoittivat lukuisat alullepannut monografi-oiksi tai "nipputöiksi" tarkoitetut yliassistenttien/apulaisopettajien tai assistenttien väitöskirjat, joiden tuloksista kerrotaan myöhemmin. Varsinaisia tutkijakoulutusvirkoja eli assistentteja oli kuitenkin Canthiaan siirryttäessä vain pari-kolme, myöhemmin niitä saatiin lisää.

Hammashoidollisen työryhmän koulutus

Alunperin korkeakoulun kanssa kiinteään yhteyteen tarkoitettu erikoishammashoitajakoulutus havaittiin hallinnollisesti vähemmän tarkoituksenmukaiseksi. Niinpä hallinnointi annettiin ennen pitkää Kuopion sairaanhoito-oppilaitoksen tehtäväksi ja luento-opetus sen suojiin, kuitenkin niin, että koulutuksen suunnitteluun osallistui hammaslääketieteen jaoston väkeä. Opetuksen aikanaan alettua korkeakoulun väkeä osallistui siihen tuntikorvauksella sairaanhoito-oppilaitoksen kustantamana. Kliininen yhteistyöopetus tapahtui klinikkasalisamme. Samoja periaatteita ja käytäntöjä noudatettiin myös hammashoitajakoulutuksessa. Hammasteknikkokoulutuskin oli alunperin suunniteltu tapahtuvaksi kokonaan hammaslinikan yhteyteen, mutta tätäkään järjestelyä ei lopulta pidetty tarkoituksenmukaisena, vaan hammasteknikkoja alettiin kouluttaa ase-koulun tiloissa vuonna 1986 Valtion hammasteknikko-opiston sivuosastona yksikköemme väen osallistuessa opetukseen. Kuitenkin voitiin lopulta todeta, että hammashuollollinen peruskoulutus kokonaisuudessaan oli aikaansaatu Kuopioon.

Ammatillinen jatkokoulutus

Jo ennen Kuopioon tuloa tai pian sinne tultuaan oli muutamille ylimenokauden pätevyysvaatimukset täyttäneille hammaslääketieteen opettajille myönnetty erikoishammaslääkärin oikeudet hammashoidon erikoisaloille; hammas- ja suukirurgiaan, hammashuoltoon ja ortodontiaan. Vuonna 1980 oli maan 298 työikäisestä erikoishammaslääkäristä Kuopion korkeakoulun "lähivaikutusalueella" yhteensä 41 eli vajaat 14 prosenttia kaikista, tarkemmin: Keski-Suomen läänissä 14, Kuopion läänissä 20, Mikkelin läänissä 7 ja Pohjois-Karjalan läänissä ei vielä ainuttakaan erikoishammaslääkärinä näiden läänien yhteisen asukasmäärän ollessa tuolloin noin 18 prosenttia maan koko väestöstä. Sekä Itä- että Pohjois-Suomessa erikoishammashoidon saatavuus oli selvästi muuta maata huonompi.

Organisoitu ja yhtenäinen ammatillinen jatkokoulutus saatiin pitkän valtakunnallisen valmistelun jälkeen voimaan asetuksella vuonna 1984. Kuopiossa voitiin jatko-opiskelijat valita EHL-tutkintoa silmällä pitäen perustettuihin 13 apulaisosastonhammaslääkärin toimiin erikoisaloittain seuraavasti: terveydenhuolto 3, kliininen hammashoito 6, hampaiston oikomishoito 2 ja suukirurgia 2.

Kolme vuotta myöhemmin eli vuonna 1987 oli Keski-Suomen läänissä 17, Kuopion läänissä 35, Mikkelin läänissä 8 ja Pohjois-Karjalan läänissä jo 6 eli yhteensä 66 erikoishammaslääkäriä, ts. 13,5 prosenttia valtakunnallisesta yhteismäärästä, joka oli 491. Erikoishammaslääkärien lukumäärä oli siten kasvamassa, mutta Kuopion vaikutusalueen osuus maan erikoishammaslääkäreistä oli entisellään. Ensimmäiset Kuopiosta uuden järjestelmän puitteissa valmistuneet erikoishammaslääkärit olivat Kirsti Helasharju, Sakari Kärkkäinen ja Viljo Nyysönen.

Omaksi osastoksi ja tiedekunnaksi

Hammaslääketiede aloitti Kuopiossa kliinisen lääketieteen osaston hammaslääketieteen jaostona. Alkuvuosien erittäin runsas byrokratia koettiin sekä lääketieteen että omalla puolella kohtuuttoman raskaaksi. Osastoneuvoston kokouksia oli joka toinen viikko niin, että jokaista kokousta seuraavana päivänä oli alettava kahden viikon kuluttua pidettävän kokouksen asioiden valmistelu, jotta esityslista olisi valmiina jaettavaksi osastoneuvoston jäsenille viikkoa ennen kokousta. Kun sekä lääketieteen että hammaslääketieteen asioita oli kovin paljon, venyivät kokoukset kohtuuttoman pitkiä. Molemmiin puolin kypsyttiin koulutusohjelmien hallinnon eriyttämiseen kokoustaakan kohtuullistamiseksi. Eriytyminen tapahtui kun opetusministeriö vahvisti vuoden 1978 alusta korkeakouluun entisen kahden osaston sijasta neljä, niiden joukossa uusina farmasian ja hammaslääketieteen osastot. Myöhemmin osastoja tuli pari lisää. Hammaslääketieteen osaston muodostamista puolsi 18 korkeakoulun 20 oppiaineesta.

Syksyllä 1984 alkoivat valmistelut Kuopion korkeakoulun muuttamiseksi yliopistoksi, mikä merkitsi osastojen muuttamista tiedekunniksi. Hammaslääketieteen osaston osastoneuvosto halusi yksimielisesti osastomme muuttamista omaksi tiedekunnaksi. Maan keskushallinto ei ilman muuta ollut valmis hyväksymään maassamme poikkeuksellista hammaslääketieteellistä tiedekuntaa. Kliininen lääketiede ei puolestaan vaatinut paluuta yhteyteensä. Keskeisenä ja ututterana vaikuttajana siihen, että vuoden 1989 alusta Kuopion yliopistossa aloittivat muiden mukana farmaseuttinen ja hammaslääketieteellinen tiedekunta toimintansa, oli yliopiston silloinen rehtori Juhani Kärjä.

Hallinnon täten uudistuessa tiedekunnan johdolle tuli enemmän päätäntävaltaa kuin mitä osastokaudella oli ollut, joten kokousten asialistat lyhenivät merkittävästi ja tiedekunnan kokouksia oli vain kerran kuukaudessa. Hallinnon itsenäistyminen ei millään tavalla heikentänyt muun yliopiston kanssa kehitettyä yhteistoimintaa, joka oli jo erityisesti tutkimuksessa

sujunut aivan erinomaisesti. Hallinnollinen toiminta parani muutenkin, sillä tiedekuntaneuvostojen päätökset vahvistavaan yliopiston hallitukseen tulivat dekaanit, ja professorien edustus nousi tiedekuntaneuvostoissa puoleen aikaisemman kolmikannan mukaisen kolmanneksen sijaan. Opiskelijain suuri innostus kolmikantaan oli alkanut muutamassa vuodessa melkoisesti laimentua. Tämä hammaslääketieteen kuopiolainen hallintomalli ei pohjoismaisessa katsannossa ole poikkeuksellinen. Niissä on useita hammaslääketieteellisiä tiedekuntia.

Uuden hallinnon mukaisesti tiedekuntaamme tuli 7 laitosta, jotka olivat: 1. Ehkäisevän hammaslääketieteen ja kariologian laitos, 2. Hammas- ja suukirurgian laitos, 3. Ortodontian laitos, 4. Parodontologian laitos, 5. Protetiikan ja parentafysiologian laitos, 6. Sosiaalihammaslääketieteen laitos ja 7. Suupatologian, röntgenologian ja oikeushammaslääketieteen laitos. Lisäksi oli pienempiä yksiköitä, joiden toimiala oli yhteinen, kuten tutkimuslaboratorio, välinehuolto, potilastoimisto, materiaalikeskus ym.

Henkilökunta kasvaa

Väitöksiä ym. tapahtumia yksikössä vuosien varrella

Uusia opiskelijoita otettiin perusopintoja aloittamaan noin 30 hengen vuosivauhtia niin, että syksystä 1977 lähtien perusopiskelijain määrä oli saavuttanut aiotun vahvuutensa. Kokonaisopiskelijamäärä vaihteli vv. 1981 - 1990 alimmasta arvostaan 172 lukuun 197 vuonna 1990.

Perusopiskelijamäärän kasvusta sekä jatko-opiskeluvirkojen eli apulaisosastonhammaslääkärin perustamisesta johtunut opettajakunnan kasvava tarve nimenomaan kliinisessä opetuksessa saatiin auttavasti tyydytettyä, ensin pää- tai sivutoimisten tuntiopettajien ja pian myös yhden apulaisopettajan, osastonhammaslääkärien, klinikan esimiehen toimen ja uusien assistenttien toimien kautta niin, että vuonna 1991 tiedekunnan oman opettajakunnan kokonaismäärä oli 41. Helsingin koulutusyksikössä oli tällöin 54, Turussa 53 ja Oulussa 45 opettajaa. Muun kuin opettajakunnan määrä oli Kuopiossa 50, josta budjettivaroin palkattuja 32. Helsingin, Turun ja Oulun vastaavat luvut olivat 90/73, 112/91 ja 81/43 (ns. alkuopetukseen osallistuneita opettajia muista osastoista/tiedekunnista ei ole tässä vertailussa otettu huomioon). Kuopiossa olivat pienimmät henkilöstön kokonaismäärät muihin yksiköihin verrattuna. **Kuvassa 11** on osa henkilökuntaa vuodelta 1979.

Ennen kuopiolaista hammaslääketieteen yksikköä muualla johdetut tai aloitetut tutkimukset johtivat vuonna 1977 Kuopiossa puolustettuun kolmeen väitöskirjaan. Väitöksistä tulikin vuodesta 1981 lähtien lähes jokavuotisia tapahtumia, parhaimmillaan niitä oli jopa viisi samana vuonna (1984). Kokonaismäärä oli vuoden 1991 loppuun mennessä 27 ja tätä kirjoitettaessa hammaslääketieteellisiä väitöskirjoja on Kuopiossa hyväksytty kaikkiaan 38. Aluksi väitöskirja tuotti hammaslääketieteen tohtorin arvon, myöhemmin tuli valtakunnallisesti voimaan hammaslääketieteen tohtorin tutkinto, joka väitöskirjan ohella edellyttää tietyn

määrän suoritettuja oppikursseja. Hammaslääkärille avautui myös mahdollisuus suorittaa filosofian tohtorin tutkinto, joka edellytti useita kursseja perustieteissä. Yksi Kuopiosta valmistunut hammaslääkäri (Mari Kuronen) on jo suorittanut PhD-tutkinnon Kuopion yliopistossa Kansanterveyslaitoksen (Helsinki) ja kuopiolaisten tutkijain ohjauksessa.

Kotimaisiin täydennyskoulutustilaisuuksiin osallistuttiin sekä luennoitsijoina että kuulijoina kiitettävässä määrin. Jokavuotisiin omien erikoisalojen kongresseihin matkustettiin Pohjoismaihin, muualle Eurooppaan ja läntiselle mantereelle Kanadasta Meksikoon. Jopa Afrikassa, Kiinassa ja Intiassa pidettyihin kongresseihin osallistuttiin omin esityksin. Ennätys lienee tehty Chicagon International Association for Dental Research'in vuosikongressissa vuonna 1981, jossa esitettiin kokonaista 16 kuopiolaista tutkimusraporttia (muita suomalaisten esittämiä raportteja oli kuusi), eli varsin komea luku silloisen, vuoden 1991 tasoa merkittävästi pienemmän tutkijakunnan toimesta. Erillisiä kutsuesitelmiä pidettiin kotimaisten yhteisöjen erityiskokouksissa, muun muassa allekirjoittanut maamme hammaslääketiedettä edustaen Suomalaisen Lääkäriseura Duodecimin 100-vuotisjuhlasymposiumissa vuonna 1981. Ulkomailta pidettiin kutsuesitelmiä USA:ta, Englantia, Itävaltaa Japania, Kanadaa, jopa silloista Neuvostoliittoa myöten. Myös pohjoismaiseen oppikirjatuotantoon osallistuttiin, lähinnä kariologian alueella.

Vuonna 1979 järjestettiin yksikkömme toimesta "Kuopio Fluoride Symposium", jossa valaistiin fluorin erilaisia biolääketieteellisiä vaikutuksia tutkimusraporttien ja parin tiiviin katsauksen avulla. Kaksi pohjoismaista korkean tason esittäjää saatiin kotimaisten raporttoijien lisäksi, joita oli 8.

Ulkomaisia vierailevia luennoitsijoita kävi tiedekunnassa aika ajoin useampi vuodessa. Vuonna 1979 heitä kävi yksin ehkäisevän hammaslääketieteen vieraina edellä mainittujen kahden fluoriasiantuntijan lisäksi neljä muuta henkeä. Näkemäänsä ja kokemaansa tyytyväisten ulkomaisten vieraiden kommentteista liitettäköön tähän The London Hospital Medical Collegien Dental Schoolin, University of London, johtajan lausuma 10.9.1984:

"Dear Professor Luoma, many thanks for allowing me to visit your school with my wife last Monday. I was most impressed by the sense of academic excellence which obviously pervades your school and I found it most instructive! Yours sincerely R. Duckworth."

Kaksi vuoden 1979 vieraistamme osallistui myös Helsingissä pidettyyn Suomen Hammaslääkäriseuran vuosittaisista hammaslääkäripäivistä erilliseen "Tutkimuksen päivään" luennoitsijoina. Iltapäivän osuus tapahtui kuopiolaisten organisoimana ja osittain luennoimana yleisteen ollessa "Fluoride and magnesium and their interactions in health preservation". Myös aamupäivän ohjelmassa oli kuopiolaisesitys. Tutkimuksen päiviä on sen jälkeen pidetty vuosittain, nykyisin kaksipäiväisinä.

Kuopion korkeakoulun toinen promootio pidettiin kesäkuussa 1982. Kunniatohtoriksi vihittiin tällöin muiden muassa sosiaalihammaslääketieteen ehdottama professori Leif-Arne Helöe Bergenin yliopistosta. Hammaslääketieteen tohtoreiksi promovoitiin HLT Heleena Markkanen ja HLT Stina Syrjänen.

Kolmas promootio, nyt Kuopion yliopiston, pidettiin kesäkuun 1991 alussa. Viidestä promoottorista toimi allekirjoittanut hammaslääketieteen osuudessa. Hammaslääketieteen kunniatohtoreiksi promovoitiin Suu- ja hammaskirurgian laitoksen ehdottamana hammaslääketieteen tohtori h.c. Franz Sutter Bernin yliopistosta Sveitsistä ja Ortodontian laitoksen ehdottamana hammaslääketieteen tohtori h.c. Donald William Warren Pohjois-Carolinan yliopistosta USA:sta. Hammaslääketieteen tohtoreiksi promovoitiin seuraavat: Ulla-Maija Ettala-Ylitalo, Hannu Hausen, Eino Honkala, Heidi Kerosuo, Tellervo Laine, Anja-Riitta Luoma, Anneli Milén, Viljo Nyysönen, Tuija Palin-Palokas, Liisa Seppä, Heikki Tala ja Heikki Tuutti. Kaikki hammaslääketieteen tohtoreiksi väitelleet eivät olleet promovoitavina.

Kuopion yliopiston neljänteen promootioon kesäkuussa 1996 ei allekirjoittanut enää osallistunut. Tulkoon se kuitenkin kirjattua samaan yhteyteen. Hammaslääketieteellinen tiedekunta oli jo lakkautettu ja promootioon osallistuttiin lääketieteellisen tiedekunnan laitoksena, mutta kuitenkin erillisenä yksikkönä. Hammaslääketieteen promoottorina toimi professori Veijo Lassila. Suu- ja hammaskirurgian laitoksen ehdottamana hammaslääketieteen tohtoriksi h.c. promovoitiin Tarton yliopiston stomatologian laitoksen esimies, professori Edvitar Leibur. Hammaslääketieteen tohtoreiksi promovoitiin Helena Forss, Jari Kellokoski, Esa Klemetti, Sergei Kolmakow, Marja Laiho, Riitta Pakkala ja Pekka Vallittu. Lisäksi yhteiskuntatieteellisessä tiedekunnassa promovoitiin erikoishammaslääkäri Pekka Utriainen filosofian tohtoriksi. Kaikki väitelleet eivät nytkään osallistuneet promootioon (**Kuva 12**).

Pohjoismaista kanssakäymistä opetusasioissa

Hammaslääketieteen pohjoismaiset dekaanit ja/tai oppilaitosten rehtorit olivat vuosittain kokoontuneet yhteydenpitoon vuoron perään kunkin yksikön suojiin. Kuopion kohdalle tämä isännöisyys lankesi vuonna 1989. Asiaohjelman lisäksi vieraita viihdytettiin laiva/bussiretkenä tehdyllä käynnillä Uudessa Valamossa Heinävedellä sillä seurauksella, että ainakin pari osanottajaa tuli seuraavana kesänä Kuopiota ja Valamoa katsomaan koko perheensä kera. Harvinaisuutena voitiin osanottajat viedä seuraamaan Pekingin oopperan tanssiryhmän vauhdikasta esitystä, sillä samaan aikaan oli meneillään "Kuopio tanssii ja soi" -festivaali.

Vuoden 1990 aikana isännöimme Tukholman Karoliinisen instituutin hammaslääketieteen laitoksen koulutusohjelmajaoston eli Linjenämndenin parikymmenpäistä edustustoa. Moleminpuolinen informaation vaihto opetuksen sisällöstä oli sekä tarpeellinen että hyödyllinen.

Tuloksellisuuden arviointia ja vertailua

Karieksen vähentymä Suomessa ja Kuopion yliopiston vaikutusalueella

Aikaisemmin mainittu 1960-luvun loppupuolen kariesarvio Suomen 12-vuotiaista (DMF noin 9) edusti erästä teollistuneina pidettävien maiden huippulukua. **Taulukosta 2** nähdään, että vuodesta 1975 vuoteen 1991 on valtakunnallisesti laskettu karieksen vähennys ollut DMF-keskiarvosta 6,9 keskiarvoon 1,2 eli 83 %. Jo tämäkin oikeuttaa (muualta maailmasta saatavilla olevien tietojen perusteella) väitteeseen, että muutos huonosta parempaan on Suomessa ollut suurimpia koko maailmassa, ellei kaikkein suurin. Mikäli 1960-luvusta olisi yhtä tarkkoja valtakunnallisia lukuja, olisi muutos todennäköisesti ollut vielä näyttävämpi. Muutoksen syitä voidaan osoittaa useita; todennäköisesti tärkeimpänä fluorihammastahnat. Kuitenkin on syytä todeta, että aikaisemmin mainitut fluorilakkaukset sekä osittain myös klooriheksidiini-fluoriliuosten käyttö yleistyivät maan terveystakesuksissa ja niiden kautta kaikkialle maahan, joten ne lienevät olleet osavaikuttajia, jälkimmäiset lähinnä riskipotilaille annettuina. Ksylitoli on myös ollut yleisesti käytössä. Muistettava on myöskin, että maassamme alettiin kokeilla ja tutkia poski- ja välihampaiden purupintojen muovipinnoitteita jo 1970-luvun alkupuolelta lähtien ja saatiin niillä niin hyviä tuloksia, että ne yleistyivät terveystakesuksissa nopeasti. Menetelmän merkitystä korostaa, että tuolloin purupintakaries edusti noin puolta kaikista kansakouluikäisten kariesleesioista. Tämä menetelmä on suhteellisen helppo käyttää ja sen ehkäisyteho kouluikäisten yleisimpään kariestyyppiin nähden on huolellisesti toteutettuna erinomainen.

Minkään yksittäisen menetelmän suhteellista osuutta Suomessa saavutetussa ehkäisymenetyksessä ei voida varmasti laskea. Tärkeintä on tässä yhteydessä todeta (**Taulukko 2**), että Keski-Suomen, Kuopion, Mikkelin ja Pohjois-Karjalan lääneissä oli päästy alunperin maan keskiarvoa suuremmista luvuista yhtä pieniin lukuihin ja Keski-Suomen ja Pohjois-Karjalan lääneissä jopa kaikkein pienimpiin DMF-keskiarvoihin kaikkiin muihin lääneihin verrattuna. Valmistuneiden hammaslääkärien siirtyminen Kuopion yliopistosta sen lähilääneihin kannattaa todeta yhtenä selittävänä tekijänä (katso **kuva 3** prof. Veijo Lassilan kirjoituksessa). Pääosan heistä asetuttua terveystakesuksiin heidän tuli vuoden 1972 kansanterveyslain velvoittamina tehdä tai johtaa suun sairauksia ehkäiseviä toimenpiteitä.

Taulukko 2. Kaksitoistavuotiaitten kariuksen vaurioittamien hampaiden määrät henkeä kohti (DMF) vuosina 1975 ja 1991 Suomessa ja neljässä Kuopion yliopiston lähiläänissä STAKE-Sin mukaan.

	1975	1991
Koko maa	6,9	1,2
Keski-Suomen lääni	6,7	0,7
Kuopion lääni	7,4	1
Mikkelin lääni	8	1,3
Pohjois-Karjalan lääni	7,2	0,8

Koulutus Suomen hammaslääketieteen yksiköissä

Opetusministeriön työryhmä (Muistio 1991:43) toteaa vuonna 1991 muun muassa, että hammaslääketieteen perustutkinnon suorittaneiden opiskeluajan mediaani vuosina 1988 - 90 oli lyhin Kuopiossa eli 4,7 vuotta. Edelleen, tutkijakoulutuksessa Kuopion hammaslääketieteen koulutusyksikkö on professorikuntaan suhteutettuna ollut maan neljästä yksiköstä tehokkain kouluttaja. Tässä arvioinnissa nojaututtiin osin KOTA-tietojenkeruun yhteenveetoon. Lisäksi siinä verrattiin ulkomailla ja Suomessa vuosina 1988 -1990 ilmestyneiden maamme hammaslääketieteen yksikköjen julkaisujen yhteismääriä suhteessa professorien ja apulaisprofessorien määriin (**Taulukko 3**).

Taulukko 3. Tieteellinen julkaisutoiminta maamme hammaslääketieteen koulutusyksiköissä suhteessa professorien ja apulaisprofessorien määriin vv. 1988 -1990.

Yliopisto	1988	1989	1990
Helsingin yliopisto	6,9	7,8	6,9
Turun yliopisto	7,8	6,2	6,4
Oulun yliopisto	5,8	3,8	5,6
Kuopion yliopisto	5,4	6	9,6

Muiden koulutusyksikköjen pysytellessä samalla tasolla tai hiukan taantuesssa Kuopion yksikön jyrkkä nousu yli muiden on hyvin näyttävä.

Maan yliopistollisten yksikköjen tehokkuusvertailu

Eri korkeakoulujen tai niiden opetus/tiedeyksikköjen tuloksellisuuden vertailu on koulutusohjelmien sisältöjen erilaisuudesta johtuen tunnetusti hyvin vaikeata ja herkästi kiistellään vertailukriteerien ja -asteitusten oikeellisuudesta. Allekirjoittaneen tiedossa olevista vertailuista tuorein julkistettiin Irma Stenbäckin artikkelissa Helsingin Sanomissa 17.12.1995. Se on ekonomi Atro Mäkilän "Korkeakoulujen tehokkuuden arviointi Data Envelopment Analysis (DEA) menetelmällä". Maan korkeakoulujen 75 eri tiedeyksikön tehokkuuden vertailussa käytettiin seitsemän muuttujan mallia panoksina uudet opiskelijat, professorit, muut opettajat ja muu henkilökunta ja tuotoksina tutkinnot ja jatkotutkinnot. Vertailussa DEA-tehoprosentti oli ylivoimaisesti korkein (427) Helsingin yliopiston lääketieteellä. Tehokkaita, eli DEA-prosentin 100 tai enemmän osoittaneita tiedeyksiköitä oli 34. **Taulukossa 4** muutamia vertailevia lukuja.

Taulukko 4. Poimintoja korkeakouluyksikköjen tehokkuutta osoittavista DEA-tehoprosenttiluvuista A. Mäkilän mukaan (Irma Stenbäck, Helsingin Sanomat 17.12.1995).

Helsingin yliopisto, oikeustiede	258
Joensuun yliopisto, psykologia	242
Kuopion yliopisto, hammaslääketiede	118
Kuopion yliopisto, lääketiede	109
Oulun yliopisto, hammaslääketiede	106
Teknillinen korkeakoulu, Helsinki	100
Kuopion yliopisto, terveydenhuolto	97
Turun yliopisto, lääketiede	95
Turun yliopisto, hammaslääketiede	93
Helsingin yliopisto, hammaslääketiede	87
Kuopion yliopisto, farmasia	86
Kuopion yliopisto, yhteiskuntatieteet	82
Kuopion yliopisto, luonnontieteet	67

Tämän taulukon mukaan Kuopion yliopiston hammaslääketiede oli maan neljästä hammaslääketieteen yksiköstä selvästi tehokkain ja Kuopion yliopiston kuudesta yksiköstä selvä ykkönen.

Kansainvälisiä ja kotimaisia huomionsoituksia Kuopion hammaslääketieteen tutkijoille/opettajille.

Lyhyen olemassaolonsa aikana Kuopion hammaslääketieteen tutkijoille on myönnetty kansainvälisiä erikoisalan tutkimuksen palkintoja, palkintovirkoja ym. huomionsoituksia seuraavasti:

- Fédération Dentaire Internationale -järjestön myöntämänä "Sokerin ja sokerituotteiden fluoraus ja karies" -tutkimuksesta v. 1980 Heikki Luomalle.
- Société Internationale pour Développement des Recherches sur le Magnésium -järjestön kunniajäsenyys v. 1992 Heikki Luomalle.
- International Association for Dental Research -järjestön myöntämänä "Distinguished Scientist Award in Pulp Biology" v. 1993 Matti Närhille.
- University of Toronto, Faculty of Dentistry 'n myöntämä Medical Research Council's post of "Invited Visiting Professor" v. 1993 - 1994 Matti Närhille.
- European Organization for Caries Research (ORCA) -järjestön palkinto "pitkäaikaisesta merkittävästä kariestutkijan urasta" v. 1995 Heikki Luomalle.
- Lisäksi Vuoden fysiologi Suomessa -palkinto v. 1997 Matti Närhille.

Vaikka em. palkinnot olivat lähinnä henkilökohtaisista ansioista, uskon Matti Närhinkin yhtyvän toteamukseeni, että osaavien ja uutterien kanssatutkijoiden ja avustajien panokselle kuuluu osa em. tunnustuksista.

Seuraavat opetusansiopalkinnot:

- Kuopion yliopiston "Vuoden Opettaja" -palkinto (nro 4) v. 1990 HLT Rita Sorvarille.
- Sama palkinto (nro 6) v. 1992 dosentti, HLT Liisa Sepälle.
- Sama palkinto (nro 7) v. 1993 HLT Pekka Hyvöselle (siirtynyt 90-luvulla farmakologian oppiaineeseen).

Täten seitsemästä myönnetystä opetuspalkinnosta kolme ehti tulla hammaslääketieteen edustajille.

Vastavaikutus menestykselle

Yliopiston rehtorin valitsemiseksi pidetyssä vaalitulaisuudessa syksyllä 1989 esitin ensimmäisessä puheenvuorossa koko hammaslääketieteen puolesta rehtoriksi Ossi Lindqvistiä, joka

myös tuli valituksi. Tyrmistyksemme oli suuri, kun jo seuraavana syksynä yliopiston hallituksen "iltakoulussa" hallintoviraston kaksi virkailijaa ehdotti yliopiston hammaslääketieteen alasajoa. Perusteeksi mainittiin muun muassa opetusministeriön informaatio, jonka mukaan Kuopion yliopiston hammaslääketieteen yksikkö olisi maan neljästä yksiköstä kaikkein kallein. Tämän informaation saatoin kirjallisessa viestissäni rehtorille (kopiot myös hallituksen jäsenille) osoittaa paikkansa pitämättömäksi. Luottamukseemme yliopiston korkeinta johtoa kohtaan vastattiin siten tuhoamispyrkimyksellä. Varsinainen lopettamisvyörytys alkoi vasta syksyllä 1991, kuten professori Lassila kertoo.

Päätösesanat

Edellä esittämiäni sekä muiden kirjoittajien esiintuomien tosiasioiden perusteella ei liene liioiteltua todeta, että kuopiolainen hammaslääketieteen tutkimus, opetus sekä sen kansainvälinen ja kliininen toiminta olivat kiitettävän tehokkaita ja tuloksellisia ja kuopiolainen tutkimus varsinkin ulkomailla ilahduttavasti arvostettua. Yksikkö oli enemmän kuin lunastanut jatkuvan olemassaolonsa oikeutuksen, varsinkin kun maamme aikuisilla ja vanhuksilla olisi lisääntyvässä määrin suun terveydenhoidon, tutkimuksen ja erikoishoidon tarvetta useaksi vuosikymmeneksi, eikä vähiten Itä- ja Keski-Suomessa.

Ne valitettavat tapahtumat, joiden lopputuloksena tämä koko yliopiston tehokkaimmaksi tiedekunnaksi ja myös maan tehokkaimmaksi hammaslääketieteen yksiköksi todettu yhteisö kaikesta huolimatta tuhottiin, kerrotaan tämän julkaisun professori Lassilan kirjoittamassa osuudessa. Omasta puolestani haluan vielä kerran kertoa olevani suunnattoman ylpeä siitä, että sain 16 vuoden aikana olla tämän erinomaisen yksikön yhteistyöjäsenen ja ajoittain myös sen johtavalla paikalla. Kuopion yliopiston johdon ja opetusministeriön hallintopolitiikoinnista sen sijaan voidaan edellä esitetyn perusteella päätellä näiden elinten opettavan, että työssään yhteiseksi hyväksi sekä sen tasossa kiitettävästi onnistunut yksikkö voidaan kiitokseksi repiä alas. Oikeudenmukaisuus ja yhteinen hyvä näyttävät olevan tälle politiikoinnille vieraita käsitteitä. Hammaslääketieteen korvaukseksi yliopiston saamaa A.I. Virtanen -instituuttia vastaan ei kellään voi olla mitään huomauttamista. Sille voi toivottaa menestystä. Voidaan silti väittää, että Suomen valtion rahoista olisivat kyllä löytyneet siihen tarvittavat varat ilman hyvätasoisen hammaslääketieteen yksikön tuhoamista. Tämä on asioita tuntevilla tahoilla todettu jo aikaisemminkin, muun muassa kaupunginjohtaja, Kuopion yliopiston kunniatohtori Eino Luukkonen Kuopion yliopistolehdessä, nro 2, 1996.

Kansanedustajien asiana on ensisijaisesti tehdä kansakunnan kokonaisuuden kannalta oikeita ja oikeudenmukaisia päätöksiä ja vasta toissijaisesti aluepolitiikkaa. Vaikka lopullinen päätös Kuopion yliopiston hammaslääketieteen kohtalosta tehtiin eduskunnassa, olisi kaikki edellä esittämiäni näkökohdat ja näytöt huomioon ottava päätös varmasti johtanut Kuopion yksikön säilyttävään lopputulokseen, edellyttäen, että valmistelu olisi ollut asiallista. Niin ei tapahtunut oman yliopiston hallintovirastossa eikä opetusministeriössä. Edelleen, mikäli A. Mäkilän

tehokkuuslista olisi ollut julkisuudessa aikaisemmin eikä vasta vuonna 1995, olisi se ollut erittäin vahva ase yksikkömme puolesta.

Voidaankin kysyä, jääkö tästä tuhoamisesta Kuopion yliopiston kyseisen ajan johdon ja maan opetuksen keskushallinnon tileille poispyyhkimätön häpeätahra, joka hakee vertaistaan maamme ja maailman korkeakouluhallintojen historiassa? Tähän kysymykseen vastaamisen jätän kunkin lukijan itsensä pohdittavaksi.

Espoossa kevättalvella 1998

Emeritusprofessori Heikki Luoma

Kirjoittaja toimi Kuopion yliopiston ehkäisevän hammaslääketieteen professorina vuodesta 1975 ja siirtyi eläkkeelle kesällä 1991.

Kuva 1. Entinen asekoulun rakennus oli lääketieteen ja hammaslääketieteen opintojen keskeisin tilapäissuoja Canthia-rakennuksen valmistumiseen saakka 1978.

Kuva 2. Savo-talon klinikka vuonna 1977 lähes koko silloisine henkilökuntineen.

Kuva 3. Kuopion korkeakoulun ensimmäinen rakennusvaihe valmiina. Tähän, myöhemmin Canthiaksi ristittyyn rakennukseen asetui hammaslääketiede keväällä 1978.

Kuva 4. Hammasklinikan pääsisäänkäynti talon pohjoispäässä. Tässä tasossa sijaisivat vastaanotto-osaston tilat. Klinikkasali oli kerrosta alempana.

Kuva 5. Uutuuttaan hohtavassa isossa klinikkasalissa oli kaikkiaan 86 hoitoyksikköä.

Kuva 6. Fantomisalissa oli jokaiselle opiskelijalle oma "kylmä-kalle" harjoitustöitä varten.

Kuva 7. Rehtori Tapani Vanha-Perttula katkaisee klinikkaan johtavan silkkinauhan laitoksen käyttöönoton merkiksi.

Kuva 8. Canthia-rakennuksen vihkimistilaisuudessa oli läsnä arvovaltainen kutsuvierasjoukko. Eturivissä vasemmalla opetusministeri Jaakko Itälä, oikealla tasavallan presidentti Urho Kekkonen.

Kuva 9. Professori G. Neil Jenkins, Department of Oral Physiology, University of Newcastle upon Tyne, vihitään Kuopion yliopiston hammaslääketieteen kunniatohtoriksi. Taustalla uusien tohtorien joukossa Risto Kotilainen prof. Jenkinsin vasemmalla puolella sekä Lauri Turtola äärimmäisenä vasemmalla.

Kuva 10. Tasavallan presidentti Urho Kekkonen vihittiin Kuopion yliopiston ensimmäiseksi kunniatohtoriksi. Promootion jälkeen presidentti Kekkonen tutustui hammaslääketieteen tiloihin osastonjohtaja Heikki Luoman ja klinikan esimiehen Risto Kotilaisen (toinen oikealta) opastamana. Neljäs oikealta rehtori Tapani Vanha-Perttula.

Kuva 11. Hammaslääketieteen osaston henkilökuntaa vuonna 1979.

Kuva 12. Kuopion yliopiston neljäs promootio vuonna 1996 oli samalla hammaslääketieteen viimeinen promootio. Tohtoreiksi vihittiin (vasemmalta lukien) Jari Kellokoski, Pekka Vallittu, Helena Forss, Esa Klemetti, Marja Laiho, Pekka Utriainen, Riitta Pahkala ja Sergei Kolmakow.

HAMMASLÄÄKETIEDE POLITIIKAN PYÖRTEISSÄ 90-LUVULLA

TAPAHTUMASARJA, JOKA JOHTI HAMMASLÄÄKÄRIKOULUTUKSEN LO- PETTAMISEEN KUOPION YLIOPISTOSSA

Veijo Lassila

Olen halunnut osallistua tähän Kuopion yliopiston hammaslääketieteen historiikin kirjoittamiseen, koska olen viimeisenä varsinaisena hammaslääketieteen professorina, dekaanina ja varadekaanina hyvin läheltä joutunut seuraamaan tiedekuntamme ja sen toimintojen lopettamiseen liittyviä tapahtumia. Vielä ehkä keskeisemmin nämä asiat joutui kokemaan edesmennyt professori Heleena Markkanen, toimiessaan dekaanina vuosina 1992 - 1993. Hän joutui kuitenkin sairastumisensa vuoksi luopumaan tehtävistä kesken toimikauden. (**Kuvat 1 ja 2**)

Tässä kirjoituksessa pyrin esittämään tapahtumia aikajärjestyksessä opetusministeriön ym. hallinnollisten asiakirjojen mukaan ja muistiani olen virkistänyt sadoista keräämistäni lehtileikkeistä saadulla informaatiolla. Asioiden koskettaessa toisinaan hyvin voimakkaasti tiedeyhteisöämme, en aina ole ehkä voinut välttää hieman tunneperäisiä kannanottoja, mutta jääköön ne lukijan arvosteltaviksi.

Varoitusmerkkejä tulevasta

Ensimmäisiä varoittavia merkkejä tulevasta tapahtumasarjasta saatiin jo lokakuussa 1990, kun Kuopion yliopiston hallituksen eräessä kokouksessa johtoryhmän virkamiehet hyvin jyrkkäsanaisesti epäselvien tilastotietojen perusteella esittivät kuopiolaisen hammaslääketieteen koulutuksen olevan kalleinta maassamme. Silloinen dekaani, professori Heikki Luoma kuitenkin torjui perustellusti nämä syytökset. Myöhemmin suoritettujen tarkkojen laskelmien mukaan hammaslääketieteen opetus Kuopiossa osoittautui olevan Oulussa annettavan opetuksen ohella halvinta maassamme. Tämä, sinänsä yliopiston sisäinen erimielisyys antoi jo viitteitä virkamiesten suhtautumisesta hammaslääketieteeseen ja enteili alkavasta ennen kokemattomasta "lopetusrallista", johon hammaslääketieteen kenttä Suomessa joutui. Tähän liittyvät tapahtumat eivät kaikkine lieveilmiöineen ole olleet kunniaksi Suomen yliopistoväelle eikä korkeakoulupolitiikasta vastaavalle opetusministeriölle.

Alkava lama syksyllä 1991 ravisteli vakavasti myös korkeakoulumaailmaa. Lähes vuosikymmenen kestänyt suotuisa virkakehitys muutettiin hetkessä negatiiviseksi. Vähennys Kuopion yliopiston kohdalla oli 5 %. Tällöin Helsingin yliopiston rehtori Päiviö Tommila esitti lukuvuoden avauspuheessaan arvelun, että jonkun yksikön lopettaminen olisi jo parempi vaihtoehto kuin ns. juustohöyläperiaate. Katseiden kohdistumista hammaslääketieteeseen edesauttoi se, että hammaslääkäritiheys ja hoidon saatavuus Suomessa oli niin hyvä, että

alettiin huolestua hammaslääkäreiden liikakoulutuksesta. Erityisesti ammattijärjestömme Suomen Hammaslääkäriliitto halusi koulutusta supistettavan. Yrityksistä huolimatta opiskelijain sisäänottomäärän vähentämisestä ei pystytty sopimaan, lähinnä Helsingin koulutusyksikön vastustuksen vuoksi.

Tiistaista 17.9.1991 muodostui sitten Kuopion yliopiston hammaslääketieteellisen tiedekunnan mustin päivä. Jouduimme täydelliseen shokkiin, kun yliopiston johtoryhmä, rehtori Ossi V. Lindqvist etunenässä tuli pikavierailulle ilmoittamaan, että tiedekunta tullaan lopettamaan. Kun ilmoituksella ei kuitenkaan ollut yliopiston hallituksen päätöstä takanaan, aloimme kiireesti koota rivejämme puolustustaisteluun. Vetoomuksemme tiedekuntamme säilyttämisen puolesta yliopiston hallituksessa 23.10.1991 ei kuitenkaan onnistunut. Kiireellisenä esille otettava asia vesittyi, kun paikalla varamiehenä ollut dosentti Esko Länsimies esitti asian siirtämistä toistaiseksi. Perusteena oli se, ettei meitä oltu vielä virallisesti lopetettu. Professori Pauli Niemelän kannattamana rehtori poisti nopeasti asian esityslistalta. Myöskin dekaanien vetoamus säilymisemme puolesta jouduttiin vetämään pois luonnontieteitten evättyä puoltonsa.

Vaikka myöhemmin saimme hallitukseltamme epäsuoran tuen, huomasimme kuitenkin, että tilanteemme oli aika vaikea. Lopettamiseemme johtavat rattaat olivat lähteneet pyörimään ja sitä voitiin enää vain jarruttaa. Otimme kuitenkin yhteyttä paikallisiin poliitikkoihin ja kävimme opetusministeri Riitta Uosukaisen vastaanotolla eduskunnassa. Ministeri vähätteli asiaamme ja rauhoitti meitä sanoen, että teillä ei ole mitään vaaraa.

Ensimmäinen työryhmä nimetään

Näistä ponnisteluista seurasi kuitenkin, että opetusministeri nimesi ns. hammaslääketieteen työryhmän, jonka tehtävänä oli 10.12.1991 mennessä selvittää, mikä hammaslääketieteen koulutusyksikkö lopetetaan ja miten se käytännössä hoidetaan. Työryhmän puheenjohtajaksi nimitettiin apulaisosastopäällikkö Pentti Kauranen opetusministeriöstä ja jäseninä olivat muun muassa hammaslääkäreitä kouluttavien yliopistojen hallintojohtajat sekä korkeakouluneuvoston edustaja. Työryhmä kuunteli eri koulujen kehuja ja puolustuspuheet. Kuopion selvitäksessä esitin muun muassa karttapiirokset, joissa hyvin havainnollisesti kuvataan, miltä alueilta Kuopion yliopiston hammaslääketieteelliseen tiedekuntaan rekrytoituu opiskelijoita ja minne täältä valmistuneet hammaslääkärit sijoittuvat. Piiroksia pidettiin hyvin informatiivisina ja ne tukivat selvästi säilyttämistämme. **(Kuva 3)**

Työryhmän loppuselvytys olikin hyvin ansiokas ja perusteellinen ja se valmistui 15.12.1991 päätyen yllättäen ehdottamaan Helsingin yliopiston hammaslääketieteen laitoksen lopettamista. Työryhmän esitys oli niin yksimielinen, että vain Helsingin yliopiston hallintojohtaja kannatti Turun yliopiston hammaslääketieteen laitoksen lopettamista. Olimme tuloksesta niin onnellisia, että järjestimme sen kunniaksi jopa pienen kahvitilaisuuden, jossa myös yliopis-

tomme rehtori ja meitä työryhmässä puolustanut Kuopion yliopiston hallintojohtaja Tuomo Teittinen olivat mukana. Teittiselle ojensimme myös pienen lahjan.

- Opetusministeri Riitta Uosukainen ei kuitenkaan suostunut vastaanottamaan nimittämensä työryhmän edustajia, vaan mietintö jouduttiin lähettämään hänelle postitse. Aavistelimme siitä, että asia ei jäisi tähän, sillä myös Helsingin puolustautuminen osoittautui hyvin voimaperäiseksi ja nyt myös sen ylin johto näytti olevan mukana puolustustaistelussa.

Puolustustaistelua

Opetusministeriön johdolla olikin kaiken aikaa käyty hiljaisia neuvotteluja edelleen meidän päänmenoksemme. 4.6.1992 valtioneuvosto yllättäen teki periaatepäätöksen hammaslääketieteen opetuksen lakkauttamisesta Kuopion yliopistossa ja eläinlääketieteellisen korkeakoulun siirtämisestä Kuopioon. Siirtosuunnitelmaa määrättiin selvittämään valmisteluorganisaatio ja hammaslääketieteen osalta uuden hammaslääketieteen työryhmän puheenjohtajaksi määrättiin apulaisosastopäällikkö Antti Ranta-Knuutila. Periaatepäätös kohtasi ankaraa vastustusta eläinlääketieteellisen korkeakoulun taholta. Yliopistomme johto ajoi kuitenkin voimakkaasti eläinlääketieteen siirtämistä Kuopioon ja myös alueen muut vaikuttajat oli saatu innostumaan asiasta. Muun muassa Savon Sanomat puolusti asiaa niin voimaperäisesti, että vastustavia mielipiteitä ei julkaistu. Asia tuntui olevan todellinen "lehmänkauppa", jota ei olisi sallittu vastustettavan millään tavalla.

Emme kuitenkaan antaneet periksi, vaan jatkoimme koko syyskauden 1992 yhteydenottoa päättäjiin ja vaikuttajiin. Matkustimme muun muassa koko tiedekunta junalla Helsinkiin ja levittäydymme kyltteinemme eduskuntatalon portaille. Iskulauseemme olivat vauhdikkaita, esimerkkinä voidaan mainita vaikkapa "Mieluummin hammas kuin lammas" ja "Savossa ei purematta niellä". Opetusministeriä nimitimme "Lopetusministeriksi" (**Kuva 4**). Kymmenkunta kansanedustajaa uskalsi tulla esiin ja puhua "hampaamme" puolesta. Heille annoimme kainaloon aidot kalakukot. Osoittautui, että puolustuspuheet olikin helppo pitää, sillä tietoomme tuli, että opetusministeri Riitta Uosukainen oli juuri päättänyt jäädyttää keskustelun eläinlääketieteen siirtämisestä ja hammaslääketieteen lopettamisesta ja siirtää päätöksenteon seuraavaan kevääseen. Ponnistelumme ei siis ollut täysin turhaa ja meitä auttoi paljon alueellamme tuleva myötätunto. Muun muassa lähiläänien maaherrat esittivät yhteisen vetoomuksen säilyttämismme puolesta (**Kuva 5**). Myös opiskelijajärjestöt ja tavalliset kansalaiset maakunnasta tukivat meitä laajasti (**Kuva 6**). Keräsimme nimiä meitä puoltavaan adressiin ja niitä kertyi yli 20 000. Valitettavasti opetusministeri ei antanut sille paljonkaan arvoa, vaan mainitsi vastaavia olevan jo hyllyt täynnä.

Talven 92 - 93 saimme kuitenkin työskennellä melko rauhassa, vaikka erilaiset toimikunnat edelleen työskentelivät asioiden ratkaisemiseksi. Myös opetusministeri Riitta Uosukainen teki pikavierailun klinikkaamme, koska oli muissakin hammaslääketieteen yksiköissä käynyt

(**Kuva 7**). Ministeri tuli, kuten hän itse ilmoitti, suoraan keväisestä Pariisista ja oli selvää, että meidän murheillemme ei riittänyt paljon ajatusta. Seuraavien kuukausien tapahtumien valossa tarkasteltuna paljastuikin, että kaikki oli jo ennalta sovittu ja visiitti oli pelkkä muodollisuus. Pian tämän jälkeen alettiinkin kuiskia, että lopettamisuhka tulisi kohtaamaan sekä Turun että Kuopion klinikoita ja että eläinlääketieteen siirto vesittyisi.

Koska tiedettiin, että asiaa käsiteltäisiin vielä korkeakouluneuvostossa, ajattelimme vielä koota rintamamme ja yrittää auttaa asiaamme sitä kautta. Otimmekin yhteyttä neuvoston puheenjohtajaan, professori Reijo Vihkoon ja useimpiin neuvoston jäseniin oikean informaation välittämiseksi. Tämä katsottiin erittäin tarpeelliseksi, koska ns. korkeakoulujaostossa hammaslääkärikuntaa edusti vain yksi eläkkeellä oleva hammaslääkäri, jonka mielipiteet tiedettiin muodostuneen vallan muilla perusteilla kuin todellisilla tiedoilla.

Lisää kiemuroita

Jos lopettamisilmoitus syksyllä 1991 oli meille shokki, niin yhtä suuri shokki varmaan Oulun yliopistolle oli korkeakouluneuvoston päätös helatorstaina 8.4.1993, jonka mukaan korkeakoululaitoksen rakenteelliseksi kehittämiseksi Oulun yliopiston hammaslääketieteen laitos ehdotettiin lopetettavaksi. Näin oli jo kolmas koulu maassamme ehdotettu lopetettavaksi. Oulun yliopiston hallintojohtaja Pekka Heikkinen nimitti tapahtumia "farssiksi".

Lopettamisuhan seurauksena Oulu luonnollisesti aloitti voimakkaan "puolustautumislobbaamisen". Oululaisilla oli takanaan myös yliopiston johdon vahva tuki. Toisaalta sanottiin, että "omat koirat purivat" tässä tapauksessa, sillä neuvoston puheenjohtajana toimi Oulun professori Reijo Vihko ja lopettamisen puolesta äänesti myös entinen oululainen, Teknillisen korkeakoulun vararehtori Paavo Uronen. Korkeakouluneuvosto tukeutui luonnollisesti tutkimusaktiivisiin näyttöihin, joissa Oulun hammaslääketieteen laitos oli kiistatta heikoin maassamme, sillä laitos keskittyi enemmän hoito- ja koulutustehtäviin.

Oululaisten avuksi astui nyt myös puoluepolitiikka. Maakunnan vahva nainen, kulttuuriministeri Tytti Isohookana-Asunmaa ilmoitti tullessa yllätetyksi ja lopettamishdotuksen olevan vailla perusteita. "Politiikan myllyt" jatkoivat nyt jauhamistaan, vaikka tilanne näytti näennäisesti olevan "puhallettu poikki". Kesälomien jo alkaessa juhannuksen alla 18.6.1993 rauhamme sitten rikkoontui lopullisesti, kun opetusministeri toi valtioneuvoston istuntoon esityksen korkeakoulujen kehittämissuunnitelmaksi, jonka mukaan hammaslääkärikoulutus Kuopion ja Turun yliopistoissa lopetetaan. Osa ministereistä oli estynyt saapumasta kokoukseen ja opetusministeri Riitta Uosukaisen kerrotaan tokaiseen ehdotuksen tultua hyväksytyksi, että onnistuinpas.

Me kuopiolaiset emme enää tästä paljon hätkähtäneet, sillä olimme jo tavallaan tottuneet tähän "lopetusralliin" ja ympyrä oli nyt vain sulkeutunut. Turkulaisille päätös tuli kuitenkin

täydellisenä yllätyksenä. Vahvojen ministeriensä avulla he onnistuivat kuitenkin vielä pystyttämään yhden hammaslääketieteen työryhmän, numero kolmen. Tähän työryhmään ei enää kuopiolaisia hyväksytty, ainoastaan Turun klinikan edustajat opetusministeriön virkamiesten lisäksi. Työryhmän ansiosta lopettamisajankohta saatiinkin siirretyksi niin, että sisään otetut opiskelijat voisivat normaaliajassa suorittaa loppuun opintonsa omassa yliopistossaan kesäkuun viimeiseen päivään 1998 mennessä. Taitavien neuvottelijoidensa avulla Turku sai luvan jatkaa erikoistumiskoulutus- ja tutkimuslaitoksena - me menetimme kaiken.

Pyrimme vielä tämän jälkeenkin löytämään pelastuskeinoja. Teimme muun muassa lähetystönä matkan eduskuntaan. Tapasimmekin edustajiamme siellä kokoomuksen kansanedustaja Riitta Saastamoisen johdolla ja esitimme monelta taholta tarkastellen kaikki meitä puoltavat seikat, merkityksemme maakunnan terveydenhuoltoon, oheiskoulutuksiin ym. Kuitenkin edustajien vastauspuheenvuorot olivat hyvin varovaisia ja vain vähän toiveita antavia. Lähinnä ne peräänkuuluttivat tiedekunnan menettämisestä saatavia virkakompensatioita. A.I. Virtanen -instituutti oli siis ehtinyt ennen meitä. 3.5.1994 eduskunta "siunasi" lopettamisemme.

Lakkauttamiseen sopeuduttava

Toimintamme tiedekuntana lopetettiin 31.12.1995 ja muutuimme loppuajaksi lääketieteellisen tiedekunnan laitokseksi. Tiedekunnan viimeisen dekaanin, professori Jukka H. Meurmanin tehtäväksi jäi lähinnä lopettamista seuraavien hoitovelvoitteiden selvittely ja muut lopettamisen järjestelyehdotukset (**Kuva 8**).

Yliopiston henkilökuntapäällikkö Airi Haapakoski on järjestänyt naisvaltaiselle henkilökunnalle uudelleensijoittumista työelämään ja sopeutumiskoulutusta uuteen elämäntilanteeseen. Laitoksen toiminnan päättyessä suurella osalla vakinaisesta henkilöstöstä on tiedossa uusi työpaikka, sen sijaan tilapäisten työntekijöiden tilanne on heikompi.

Lopettamiseemme löytyy varmaan monia syitä. Tärkein tietysti oli yliopistomme johtoryhmän tarve suunnata resursseja muille keskeisille tutkimusaloille, muun muassa A.I. Virtanen -instituutille, sekä siihen liittyvä ajatus, että se ei onnistuisi ilman hammaslääketieteellisen tiedekunnan lopettamista. Tämän perusajatuksen näyttivät myös poliitikkomme omaksuneen. Olimme ehkä myös yliopistossa liian itsenäinen ja hyvin selviytyvä yksikkö, joka soveltui huonosti kokonaisuuteen, toisten tiedekuntien kamppaillessa resursseista. Selvä meidän epäonnemme syy oli varmaan yleinen lama, joka koetteli koko yliopistomaailmaa. Voimakkaat henkilövähennykset kiristivät tiedekuntien, jopa yksilöiden välisiä suhteita ja myötätuntoa oli vaikeaa löytää.

Meihin kohdistui myös paineita muista maamme hammasklinikoista ja ylikoulutusta pelkäävän kollegakuntamme taholta. Pienimmän yliopiston osana meillä ei ollut takanamme samoja

henkisiä voimavaroja kuin suuremmilla ja vanhemmilla korkeakouluilla varsinkin, kun johtoryhmämme kanta oli horjuva. Emme kuitenkaan voi katua sitä, että jotain ratkaisevaa olisi jäänyt tekemättä puolustuksessamme. Voimme vain valitella menetettyä aikaa ja suurta energian hukkaa, joka puolustautumiseemme käytettiin. Niillä resursseilla olisi varmaan voitu tehdä montakin väitöskirjaa.

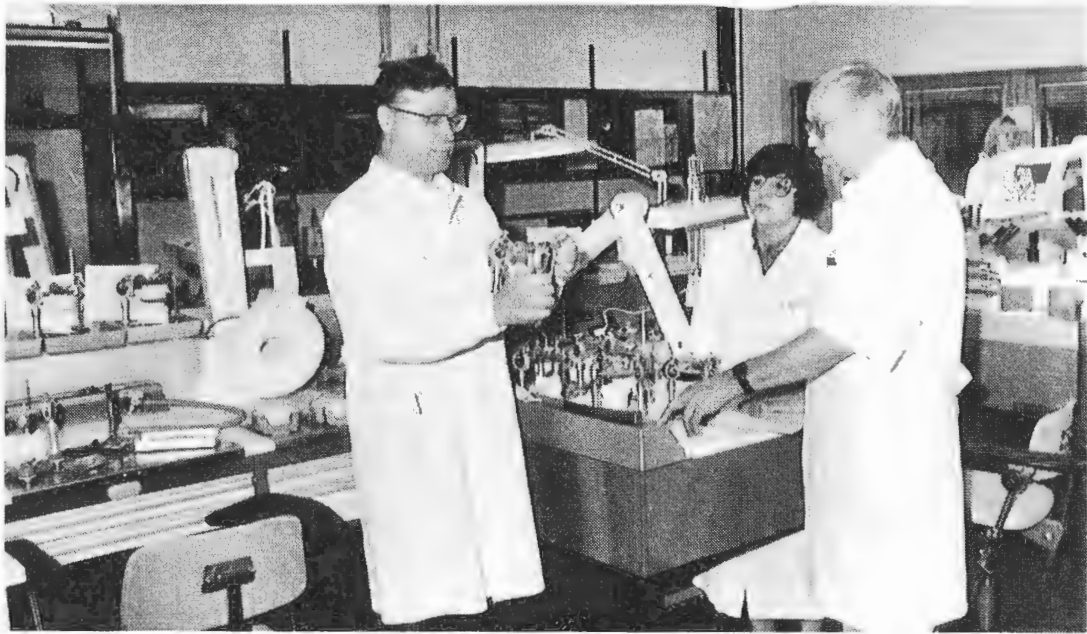
Hammaslääketieteen osasto on saanut miespolven ajan kuulua Kuopion yliopistoon ja osan ajasta jopa omana tiedekuntana, ainoana Suomessa, mistä olemme ylpeitä. Tähän ajanjaksoon on kuulunut innostunut aloitus 70-luvulla, tasainen ja tuottoisa 80-luku sekä taisteluhenkinen 90-luku. Todennäköisesti yliopistomme imago täysipainoisena terveysyliopistona tulee hieman haalistumaan lähdettyämme. Meitä kaipaamaan jää suuri joukko uskollisia potilaitamme ja satoja meiltä valmistuneita hammaslääkäreitä, jotka nyt menettävät vanhan opinahjonsa ja kurssitus- ja jatkokoulutuspaikkansa. Hallintovirasto varmaan kaipaa meitä myös joskus, kun sillä ilmenee lisäresurssien tarvetta, eivätkä laitoksemme maksullisen hoito toiminnan tuotot enää olekaan käytettävissä. Tieteellinen panoksemme on kuitenkin ollut sellainen, että se varmaan säilyy aikakirjoissa. Lukuisat väitöskirjamme ja tutkimustuloksemme todistavat vakavasta työstä ja akateemisen velvollisuutemme täyttämisestä.

Toivotan parhainta menestystä edelleen Kuopion yliopistolle syrjäisen maakuntamme johtotähtenä.

Professori Veijo Lassila

Suu- ja hammassairauksien laitos, Kuopion yliopisto

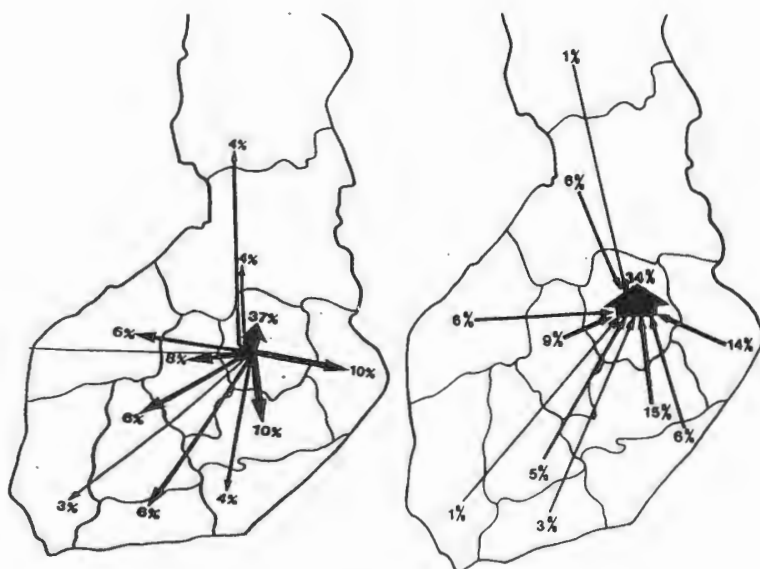
Kirjoittaja on toiminut Kuopion yliopiston kliinisen hammaslääketieteen professorina, oppiaineena protetiikka ja gerodontologia, vuodesta 1986 lukien.

Kuva 1. Dekaanin Veijo Lassila, varadekaani, sittemmin dekaani Heleena Markkanen ja osastonhammaslääkäri Osmo Huuskonen tiedekunnan hammasteknisessä laboratoriossa pohtimassa tiedekunnan tulevaisuutta työn ohessa. Kuva julkaistu UUTIS-KUKKO - lehdessä 3.10.1991.

Kuva 2. Professori Heleena Markkanen toimi tiedekunnan dekaanina lopettamistaistelun ollessa kiihkeimmillään vv. 1992 - 1993.

Kuva 3. Kuopion yliopistoon vuosina 1978 - 1985 rekrytoituneiden hammaslääketieteen opiskelijoiden kotipaikat (kuvio oikealla) ja valmistuneiden hammaslääkärien sijoittuminen (kuvio vasemmalla) (Lähde: Helena Lahtisen syventävät opinnot, Kuopion yliopiston hammaslääketieteellinen tiedekunta, sosiaalihammaslääketieteen laitos, 1988).

Kuva 4. Tiedekunta mielenosoituksessa kyltteineen säilyttämismme puolesta eduskuntatalon portailla lokakuun lopulla 1992.

Neljän läänin maaherrat vetoavat Kuopion yliopiston hammaslääketieteellisen tiedekunnan puolesta

Me allekirjoittaneet olemme huolestuneina seuranneet keskustelua Kuopion yliopiston hammaslääketieteellisen tiedekunnan puolesta. Pidämme tärkeänä hammaslääketieteellisen tiedekunnan säilyttämistä Kuopiossa. Tiedekunta on sekä määrällisesti että laadullisesti oleellinen ja tärkeä osa terveystieteisiin painottuvaa yliopistoa. Elinvoimaisen, ympäristöään hyvin palvelevan tiedeyhteisön lakkauttaminen ei ole perusteltua. Yliopiston kokonaisuuden säilyttäminen on erityisen tärkeää alueella, jossa väestön sairastavuus on keskimääräistä korkeampi. Ei myöskään ole mielekästä lakkauttaa korkeakoulutuspaikkoja alueella, joissa niitä muutenkin on vähän.

Kuopion yliopiston vaikutusalueen lääneissä on erikoishammaslääkäreitä edelleen riittämättömästi. Hammaslääketieteellinen tiedekunta on tärkeä hammashoidon erikoispalvelujen tuottaja Kuopion, Keski-Suomen, Mikkelin ja Pohjois-Karjalan läänien väestölle. Kuopion yliopiston hammaslääketieteellisen tiedekunnan lakkauttaminen merkitsisi sitä, että vastuu suusairauksien erikoishoidon järjestämisestä siirtyisi alueen kunnille, joiden mahdollisuudet näiden palvelujen järjestämiseen ovat huonot.

Kauko Hjerppe

Kuopion läänin maaherra

Kalevi Kivistö

Keski-Suomen läänin maaherra

J. Juhani Korttesalmi

Mikkelin läänin maaherra

Hannu Tenhiälä

Pohjois-Karjalan läänin maaherra

Tänään 28. 10. käy KUOPION YLIOPISTON 100 hengen lähetystö esittämässä kansanedustajille vetoomuksen eduskuntatalon portilla. Lähetystö on varannut kalakukkoja kansanedustajille Kuopion terveisinä.

Kuva 5. Lähiläänien maaherrat vetosivat tiedekunnan säilyttämisen puolesta.

Kuva 6. Opiskelijat tempaisemassa Kuopion torilla hammaslääketieteen koulutuksen ja tutkimuksen säilyttämisen puolesta.

Kuva 7. Opetusministeri Riitta Uosukainen teki pikavierailun klinikkaamme hieman ennen lopettamispäätöstä. Kuvassa ministeri innokkaassa keskustelussa istuen rehtori Ossi V. Lindqvistin ja emeritusprofessori Heikki Luoman välissä.

Kuva 8. Viimeinen tiedekuntaneuvosto kokouksessaan 27.11.1995 dekaani Jukka H. Meurmanin johdolla.

2. OPETUS JA TUTKIMUS

KANSAINVÄLINEN TOIMINTA KUOPION YLIOPISTON HAMMASLÄÄKETIETEELLISESSÄ TIEDEKUNNASSA

Eino Honkala, Heikki Tuutti ja Satu Lahti

Kuopion yliopiston hammaslääketieteellisen tiedekunnan harjoittama kansainvälinen toiminta oli 80-luvun loppupuolella ja 90-luvun alkupuolella selvästi laajinta suomalaisten hammaslääketieteen laitosten joukossa, luultavasti koko Skandinaviassa. WHO:n pääjohtaja, tri Nakajima totesikin ehdottaessaan Suomen hallitukselle WHO:n yhteistyökeskuksen perustamista Kuopion hammaslääketieteelliseen tiedekuntaan vuonna 1992: *"This faculty has been involved for more than ten years in different activities within the field of development cooperation in oral health within primary health care. It has gained a lot of experience in running and implementing such projects"*. Tässä kirjoituksessa käydään läpi yhteenvedon omaisesti kyseistä kansainvälistä toimintaa 80-luvun alusta tiedekunnan loppumiseen saakka. Normaaliiin tieteenharjoittamiseen, joka useasti on myös kansainvälistä, ei tässä puututa.

Muhimbili-projekti

Muhimbili Medical Centre Dental School Development Project (Muhimbili-projekti) on ollut yhdessä Tanzania Pharmaceuticals Industries -projektin kanssa laajin Suomen ulkoministeriön rahoittama terveydenhuollon alan projekti Tansaniassa.

Tansania teki vuonna 1975 päätöksen aloittaa oma hammaslääkärikoulutus Dar es Salaamin yliopistossa Muhimbilin yliopistosairaalan yhteydessä toimivassa lääketieteellisessä tiedekunnassa. Ennen tätä maan kaikki toistakymmentä hammaslääkärinä oli koulutettu ulkomailla, etupäässä Euroopassa. Heidän koulutuksensa katsottiin olevan Tansaniaan soveltumaton ja siksi päätettiin kouluttaa omia hammaslääkäreitä, jotka kykenisivät toimimaan omassa maassaan. Tiedekunnassa oli toiminut hammasterapeuttikoulu, jossa 1970-luvulla oli ollut apuna suomalaisia asiantuntija-kollegoja (Pirkko Aho ja Aini Neuvonen). Tämän takia koulun johtajaksi nimetty Clement Luhanga (hammaslääkäriin tutkinto Oslost ja suukirurgian spesialiteetti Kanadasta) pyysi opettaja-apua muun muassa Suomen ulkoministeriöstä.

Suomi lähettikin vuoden 1979 syksyllä Tansaniaan kaksi asiantuntijaa: Kuopion yliopiston hammaslääketieteen osaston opettajat Paavo Luukkosen ja Heikki Tuutin. Saavuttuaan hyvin lyhyellä valmistautumisajalla Dar es Salaamiin, jossa opiskelijat olivat jo aloittaneet prekliiniset opinnot, asiantuntijat saivat käsiinsä koulun perusfilosofian (preventive and community orientation, ehkäisy- ja yhteisöpainotteinen) sekä pyynnön kirjoittaa opinto-ohjelma ja aloittaa opetus. (Kuva 1)

Koulussa oli kolme osastoa, joista kirurgista veti Luhanga itse, preventiikkaan ja sosiaaliammaslääketieteeseen määrättiin Luukkonen ja kliiniseen hammaslääketieteeseen Tuutti.

Hollantilaisten tullessa mukaan vuotta myöhemmin, heidän alueekseen tuli pääasiassa parodontologian, anatomian ja mikrobiologian opetus. Tuija Majasen ja toistamiseen Pirkko Ahon tultua jälleen asiantuntijoiksi, kevenikin työpaine melkein puolella. Luukkosen ja Tuutin jälkeen asiantuntijoina toimivat Eero ja Heidi Kerosuo Helsingin yliopistosta sekä Erkki Rantala Vantaan terveystieteiden keskukselta.

Jo vuoden 1982 aikana ulkoministeriö ilmoitti, ettei sen tarkoituksena ole jatkaa asiantuntijoiden toimimista koulussa vuoden 1984 jälkeen. Melko sitkeiden neuvotteluiden jälkeen päästiin kuitenkin sopimukseen siitä, että perustetaan Kuopion yliopiston hallinnoima jatkokoulutusprojekti ulkoministeriön rahoituksella. Näihin neuvotteluihin osallistuivat mm. Kuopion yliopiston silloinen rehtori Osmo Hänninen ja professori Ilkka Paunio Helsingin yliopiston hammaslääketieteen laitokselta.

Vuoden 1983 aikana valmistellun projektidokumentin mukaan projektin kehitystavoite oli parantaa Tansanian suu-terveystilannetta ja palveluja kehittämällä Muhimbilin hammaslääkäriskoulusta omaehtoinen laitos, joka pystyy itsenäisesti hoitamaan koulutuksen, tutkimuksen ja hammashuoltopalvelut. Tavoite myös edellytti, että kehitetyt suu-terveyspalvelut integroidaan tiiviisti maan perusterveydenhuollon politiikkaan. Projektin aikana luotiin myös tieteellinen tutkimustraditio hammaslääketieteeseen aloittamalla vuonna 1984 vuosittaiset tieteelliset kongressit Itä-Afrikassa osana International Association for Dental Research'in (IADR) organisaatiota. Projektin taloudellisen tuen loppuessa vuonna 1991 saatiin vielä tutkimusapurahaa vuosiksi 1992 - 94 kesken olevien väitöskirjatutkimusten loppuun saattamiseksi.

Projektin pitkäaikaisina asiantuntijoina toimivat kollegat: Ilkka Paunio, Viljo Nyysönen, Heikki Tuutti, Paavo Luukkonen, Eino Honkala, Anneli Milén, Hannu Hausen ja Risto Tuominen. Kuopion kotitoimiston johto- ja sihteeritehtävissä vuorottelivat Heikki Tuutti, Pasi Hämäläinen ja Satu Lahti. Lyhytaikaisina asiantuntijoina eri hammaslääketieteen aloilta vieraili Dar es Salaamissa yli viisikymmentä henkilöä etupäässä Kuopion, Helsingin ja Turun klinikoilta sekä lisäksi parikymmentä opiskelijaa, joista osa osana virallista opiskeluaan. Kuopion yliopiston rehtorit, professori Juhani Kärjä ja professori Ossi Lindqvist, hallintojohtaja Tuomo Teittinen ja talouspäällikkö Juhani Jokinen vierailivat myös Muhimbilissa. Suuri joukko Tansanian terveydenhuollon ja Dar es Salaamin yliopiston johtajia vieraili Suomessa pidetyissä projektin koordinaatiokokouksissa.

Ulkopuolisessa arvioissa, jonka ulkoministeriö tilasi selvittämään Suomen ja Tansanian välistä kehitysyhteistyötä sanotaan johtopäätöksissä Muhimbili-projektin tuloksesta mm. seuraavaa: *"Considering the scope of the project goals and the means (manpower and the number of students) to achieve such goals, the results are broadly speaking quite impressive. This can be assessed from the amount of activities carried out, the amount of services rendered and the list of publications produced during the project"* (Evaluation of the Development Cooperation between Tanzania and Finland, Report: 1995:1, sivu 302). Tuohon

mennessä projekti oli kouluttanut yli 60 hammaslääkärää, joista osa Zimbabwesta, Ugandasta ja Iso-Britanniasta. Seitsemän MSc/MDent arvosanaa oli suoritettu ja kuusi opiskelijaa oli parastaikaa tekemässä väitöskirjatutkimusta Suomen Akatemian tuella. Jo mainittu East and Southern Africa Dental Research Conference -traditio oli aloitettu sekä osallistuttu National Oral Health Planin valmistamiseen. Projekti osallistui myös teknisen henkilökunnan kouluttamiseen. **(Kuva 2)**

Yhtenä yksityiskohtana opetuksesta kerrottakoon, että vuonna 1991 EHL Pekka Kangasniemi toimi Muhimbilissa lyhytaikaisena konsulttina pitäen ultrakonservatiivisen preparoinnin kurssin, jolla opetettiin kaviteetin valmistaminen käsi-instrumentein. Kurssilla valmistettiin paikkoja myös käytännössä tansanialaiskylässä tällä menetelmällä. Kurssilla oli mukana myös hollantilainen Jo Frencken, joka sittemmin on WHO:n tuella kehittänyt menetelmästä ART-tekniikan, mutta useimmiten unohtanut mainita, mistä alkuperäisen oppinsa sai. **(Kuva 3)**

Tällä hetkellä koulu toimii tansanialaisvoimin, mutta on melkoisissa taloudellisissa vaikeuksissa. Hollantilaiset ovat jatkaneet pienimuotoista apua Nijmegenin yliopiston rahoituksella, esimerkiksi pitämällä jatkokoulutuskursseja Hollannissa opettajakunnalle.

Elämäntapa ja terveys - yhteistyötutkimus Intian, Suomen ja Tansanian kesken

Muhimbili-projektin aloittamisessa vuosittaisissa IADR:n East and Southern Africa Sectionin kokouksissa vieraili tutkijoita kaikista maanosista. Yksi heistä oli intialaisen Karnatakan osavaltiossa Manipalin kylässä sijaitsevan Kasturba Medical College and Hospitalin hammaslääkärikoulun johtaja professori K.S. Bhat. Professori Bhat ihastui suomalais-tansanialaiseen jatkokoulutushankkeeseen ja sen tuloksiin niin, että kutsui suomalaiset asiantuntijat sekä Tansanian edustajan (Honkala, Tuominen, Tuutti ja Hassan) Manipaliin neuvottelemaan samanlaisen hankkeen aloittamisesta.

Manipalissa solmittiinkin sopimus, jolla päätettiin aloittaa tutkimushanke Dar es Salaamin yliopiston, Kuopion yliopiston ja Kasturban Lääketieteellisen koulun välillä. Tähän kytkettiin tieteellinen jatkokoulutushanke, jossa oli opiskelijoita Suomesta, Tansaniasta ja Intiasta. Hanke toimi myös kussakin maassa syrjäseuduilla olevien kylien kehittämishankkeena. Viisi suomalaista perusopiskelijaa laati projektin intialaisista ja tansanialaisista aineistoista syventävät opintonsa. Yhtään väitöskirjaa ei ole vielä valmistunut, mutta ainakin kahdessa hankkeessa (Dr. Sarita Tansaniassa ja HLL Pippola-Hatakka Suomessa) on ilmestynyt useita julkaisuja. Hanke pysähtyi etupäässä Kuopion koulun lakkauttamisen takia. **(Kuvat 4 ja 5)**

Tuki Afrikan suuterveydenhuollolle WHO:n kautta

Satu Lahti työskenteli WHO:n apulaisasiantuntijana vuosina 1991-1993 pääasiassa Nigeriassa ja Mauritiuksella sekä osan ajasta Genevessä WHO:n päämajan suun terveyden yksikössä.

Nigeriassa hän toimi vuoden WHO:n yksikössä, jonka tarkoituksena oli kehittää ja koordinoi-da Afrikan maiden suun terveydenhuollon tutkimusta ja jatkokoulutusta. Työtehtäviin tässä yksikössä kuuluivat tutkimuspuolella muun muassa menetelmien opettaminen sekä tutkimushankkeiden suunnittelu ja toteutus. Näissä hankkeissa Muhimbili-projektin aikana saatu oppi ja kokemus olivat suureksi avuksi. Lisäksi työtehtäviin kuului suusairauksien ehkäisyohjelmien yhdistäminen kiinteäksi osaksi muuta perusterveydenhuoltoa. Tämän tavoitteen saavuttamiseksi toteutettiin yhdessä kyläterveydenhoitajien kanssa täydennyskoulutusprojekti, jossa suun terveyden ongelmat otettiin yhdeksi osa-alueeksi kylissä toteutettavaan yhdeksän kohdan terveystkasvatusohjelmaan (**Kuva 6**).

Nigerian vuoden jälkeen WHO osoitti seuraavaksi toimipaikaksi Mauritiuksen saaren Intian valtameressä. Täällä Lahden toimipaikkana oli Mauritiuksen terveystministeriön hammashoitoyksikkö. Hänen työtehtävistään tärkein oli ehkäisevien suunterveyden projektien arviointi ja uusien projektien suunnittelu. Osana ehkäisevän terveydenhuollon kehittämistä toteutettiin hammashoitajien jatkokoulutuskurssi, jossa heidät perehdytettiin terveystkasvatuksen menetelmiin. Koska Mauritiuksella toimi samanaikaisesti Pohjois-Karjala -projektin perillisenä mittava sydän- ja verisuonitautien sekä diabeteksen ehkäisyohjelma, oli suun terveyden osuuden yhdistäminen tähän projektiin järkevää.

Komennuksen loppuvaiheessa aloitettiin myös maailman ensimmäisen väestötason sokerin-fluorausprojektin suunnittelu professori Heikki Luoman johdolla ja Suomen Akatemian tuen turvin. Kansainvälinen sokeri- ja tiedepolitiikka sai kuitenkin niin paljon aikaa viivytyksiä Mauritiuksen päätöksenteossa, että professori Luoma ei halunnut enää pitää suomalaisia veromarkkoja sidottuna paikallaan polkevien neuvottelujen alaisessa hankkeessa, vaan lopetti sen, palauttaen rahat Suomen Akatemialle.

Yhteistyöprojekti Moskovan lääketieteellisen stomatologian laitoksen kanssa

Kuopion yliopiston silloinen hammaslääketieteen osasto aloitti yhteistyön Moskovan vastaa-van koulutusyksikön kanssa vuonna 1978 Kuopion korkeakoulussa järjestetyllä yhteisellä seminaarilla. Seuraavina vuosina yhteiskokouksia pidettiin vuoroin Kuopiossa ja Moskovassa, mutta toiminta oli lähinnä merkkihenkilöiden matkustelua vaille konkreettisia tuloksia. Vuonna 1981 Kuopiossa pidetyssä yhteiskokouksessa sitten lopulta sovittiin, että molemmat osapuolet nimeävät yhteistyöhön omat pysyvät edustajansa ja sitoutuvat myös kauniiden juhlapuheiden lisäksi sovittujen päätösten toteuttamiseen. Suomen edustajina yhteistyössä olivat: prof. Ilkka Paunio, HLT Viljo Nyyssönen, EHL Eino Honkala, Dr. Sergei Kolmakow ja HLL Anneli Milén. Silloisen Neuvostoliiton edustajina yhteistyöohjelmassa olivat: prof. Jevgeni Borovsky, dos. Edit Kuzmina, Dr. Tamara Smirnova ja Dr. Susanna Vasina.

Yhdessä suunniteltiin ja toteutettiin sitten ensimmäinen epidemiologinen vertailututkimus 12-vuotiaiden lasten suun terveydentilasta neljässä kaupungissa; Kuopiossa, Helsingissä, Mosko-

vassa ja silloisessa Leningradissa. Tämä varsin laaja epidemiologinen tutkimus toteutettiin ja raportoitiin nopeasti ja vuonna 1983 suunniteltiin toinen yhteistutkimus, Remodent-seuranta-tutkimus, joka toteutettiin Moskovassa ja Varkaudessa. Siinä testattiin Riian yliopistossa kehitetyn remineralisaatioliuoksen tehokkuutta kariksen ehkäisyssä. Moskovassa liuosta (testi- tai plasebo-liuosta) purskuteltiin kouluissa kahdesti kuukaudessa ja Varkaudessa purskuttelu toteutettiin tavanomaisen fluoriliuospurskuttelun jälkeen. Tutkimukseen myönnettiin Suomen Akatemian 3-vuotinen tutkimusmääräraha. Kehitetyn remineralisaatioliuoksen tehokkuus osoittautui merkittävästi fluoriliuosta paremmaksi ja sen teho kasvoi entisestään fluoripurskutteluun yhdistettynä. Valtaosan yhteistyöohjelman tutkimusraporteista kirjoitti ja julkaisi Sergei Kolmakow, jonka oma väitöskirjakin valmistui osin yhteistutkimuksen aineistoista. Yhteistyöprojektien johtajina toimivat Suomen puolelta prof. Ilkka Paunio, sittemmin dos. Viljo Nyssönen sekä Neuvostoliiton puolelta prof. Jevgeni Borovsky, sittemmin dos. Edit Kuzmina. Vuonna 1988 yhteistyöohjelma arvioitiin molempien maiden terveysministereiden yhteiskokouksessa Helsingissä, jolloin erityisenä ansiona pidettiin laajaa kansainvälistä julkaisutoimintaa.

Muhimbili-projektin aikana sovittiin myös kahden tansanialaisen suu- ja leukakirurgin koulutuksesta Moskovassa. Molemmat kirurgit toimivat nyt Dar es Salaamin hammaslääketieteellisessä tiedekunnassa.

Neuvostoliiton hajottua on yhteistyö painottunut enemmän koulutusyhteistyöhön, jonka puitteissa Kuopiossa järjestettiin koulutustilaisuuksia venäläisille hammaslääketieteen opiskelijoille ja nuorille opettajille. Opiskelijavaihto käsitti useita opiskelijaryhmiä Moskovasta Kuopioon ja Kuopiosta Moskovaan. Venäläisille opettajille järjestettiin tutustumis- ja koulutustilaisuuksia länsimaiseen hammaslääkärikoulutukseen Kuopion yliopistossa. Vuonna 1990 järjestettiin venäläisille opettajille Moskovassa viikon mittaiset kurssit parodontologiasa (EHL Pertti Väisänen), kariologiassa (dos. Eino Honkala) ja protetiikassa (EHL Eija Heikelä).

Regional Academic Oral Health Centre

Useat eteläisen Afrikan maat ovat joutuneet turvautumaan oman hammaslääkärikuntansa kouluttamisessa täysin ulkomailta, erityisesti USA:ssa, Englannissa tai Etelä-Afrikassa toteutettuun koulutukseen. Tansanian onnistuttua perustamaan oman hammaslääketieteellisen koulutusyksikkönsä myös Botswana, Lesotho, Swasimaa ja Zimbabwe ryhtyivät yhdessä suunnittelemaan oman koulutusyksikön perustamista. Kellogg Foundation, jolla on useita kehittämishankkeita näissä maissa päätyi tukemaan tätä suunnitelmaa. Kyseiset maat allekirjoittivat yhteistyösopimuksen Alueellisen suu- ja leukakirurgian akateemisen keskuksen perustamisesta. Myös Sambia osallistui yhteistyökeskuksen suunnitteluun. Zimbabwen terveysministeriö järjesti amerikkalaisen tukijärjestön rahoituksella kaksi työkokousta, joissa suunniteltiin

uuden koulutuskeskuksen tilat sekä koulutusohjelmat kaikkien suun terveydenhuollon ammattiryhmien kouluttamiseksi.

Näihin suunnittelukokouksiin kutsuttiin edustaja myös Kuopiosta. Suunnittelukokouksissa kävi pian selville, että uuden keskuksen keskeisin ongelma tulee olemaan paikallisten opettajien puute. Suomen ulkoministeriön tuella saatiin nopeasti suunniteltua tukiprojekti, joka pyrki paikallisen, zimbabwelaisen hammaslääkärikunnan lisäämiseen uuden koulutusyksikön tulevia opettajatehtäviä ajatellen, koska maassa oli ainoastaan kuusi valtaväestöä edustavaa hammaslääkärää, jotka hekin pääosin toimivat valtion terveydenhuoltojärjestelmässä. Tukiprojektin turvin koulutettiin kolme hammasterapistia (dental therapist) hammaslääkäreiksi heille erikseen suunnitellulla englanninkielisellä koulutuksella Kuopiossa. Yksityiskohtaisen koulutusohjelman suunnitteli suomalaisen tutkintoasetuksen mukaisesti Kuopion kansainvälisen yksikön suunnittelija HLL Sisko Kuusela.

Tukiprojekti sisälsi lisäksi yhden suu- ja leukakirurgin kouluttamisen Pietarissa, mistä sovittiin Pietarin I Lääketieteellisen Instituutin kanssa. Kyseinen kirurgi sai myös hyvän opintomenestyksen perusteella erityisoikeuden erikoistua suu- ja kitalakihalkiokirurgiaan, joka Zimbabwen olosuhteissa on erityisen arvokasta. Hammaslääkärikoulutus on nyt alkanut Hararessa vuonna 1997 ja piakkoin edetään opetuksen kliiniseen vaiheeseen, jolloin suomalaisen alan tietotaidon odotetaan olevan keskeisesti mukana Muhimbili-projektin luoman luotettavan kokemuksen pohjalta.

Karjalan hammashuollon tukiprojektit

Petroskoin yliopisto ja Karjalan terveysministeriö yhtäältä ja Kuopio International Institute for Oral Health sekä WHO Collaborative Centre for Developing Countries toisaalta neuvottelivat HLT Sergei Kolmakowin ja dos. Vladimir Olshevskyn aloitteesta vuosina 1991 - 92 yhteistyöprojektin aloittamisesta Petroskoin hammashuollon kehittämiseksi. Apulaisprofessori Pertti Sainion koordinoimassa, Suomen ja Karjalan sosiaali- ja terveysministeriöiden tukemassa projektissa on koulutettu hammaslääkäreitä ja hoitajia sekä Petroskoissa että Kuopiossa pidetyillä jatkokoulutuskursseilla. Projekti on jatkunut nykypäiviin asti ja se tähtää preventiikkaan painottuneen koulutusklinikan perustamiseen Petroskoihin. Karjalan hammashuollon kehittämiseen on läheisesti liittynyt myös prof. Hannu Hausenin aloittama Pitkärannan hammashuolto- ja Sortavalan hammashuollon kehittämishanke, joissa Kiteen terveyskeskus, johtava hammaslääkäri Kyösti Hurskainen sekä Sergei Kolmakow ovat työskennelleet paikallisten karieksen ehkäisyohjelmien toteuttamiseksi.

Yhteistyö Pietarin hammaslääketieteen koulutusyksiköiden kanssa

Kuopion yliopisto aloitti yhteistyön myös Pietarissa toimivien hammaslääketieteen koulutusyksiköiden, Pietarin I Lääketieteellisen Instituutin ja Lääketieteellisen Täydennyskoulu-

tusinstituutin kanssa. Molempien yksiköiden johtajat tekivät vierailun Kuopion yliopistoon ja yhteistyön suunnittelu käynnistyi. Suomen ulkoministeriön tuella toteutettu Zimbabwelan Alueellisen suu-terveyden keskuksen koulutustukiprojekti mahdollisti ensimmäisen zimbabwelaisen hammas- ja leukakirurgin valmistumisen Pietarin I Lääketieteellisestä Instituutista vuonna 1995. Yhteistyö on Pietarissa johtanut useiden erillisten kansalaisjärjestöjen kehittämishankkeiden syntymiseen ja kehittämiseen. Pietarin 6 miljoonan asukkaan suurkaupunki tarjoaa jatkossa myös huomattavia haasteita koulutuksellisten ja terveydenhuollon kehittämishankkeiden suunnittelemiselle ja toteutukselle.

Kuopio International Institute for Oral Health

Kuopion yliopiston hammaslääketieteelliseen tiedekuntaan perustettiin vuonna 1993 kansainvälinen instituutti, Kuopio International Institute for Oral Health, koordinoimaan ja helpottamaan kansainvälisiä projekteja yhteistyössä WHO:n yhteistyökeskuksen kanssa. Instituutin tavoitteena oli koordinoita kansainvälistä yhteistyötä suun terveydenhuoltoon liittyvän koulutuksen, tutkimuksen ja palvelujärjestelmien kehittämisessä. Se järjesti perus-, täydennys- ja jatkokoulutusta hammaslääketieteessä ja tarjosi suunnitteluun, kehittämiseen, arviointiin ja tutkimukseen liittyvää asiantuntemusta kehitysmaiden tarpeisiin. Instituutin johtajana toimi dosentti Eino Honkala.

Kuopion yliopistossa suunniteltiin ja toteutettiin ensimmäiset kansainväliset Master of Science -jatkokoulutusohjelmat (Orthodontics, Periodontology, Restorative Dentistry) kotimaisten erikoistumiskoulutusohjelmien pohjalta. Näistä ensimmäisistä kansainvälisistä ohjelmista valmistui vuonna 1995 neljä oikomishoidon erikoishammaslääkärinä (Intiasta, Iranista, Libanonista ja Virossa), kaksi parodontologian erikoishammaslääkärinä (Iranista ja Virossa) sekä yksi korjaavan hammashoidon erikoishammaslääkäri (Pakistanista) (Kuva 7). Kansainvälisten jatkokoulutusohjelmien lisäksi instituutti järjesti lyhyempiä täydennyskoulutuskursseja sekä suunnitteli kansainvälisiä tutkimushankkeita. Pian Kuopion hammaslääketieteellisen tiedekunnan lopettamis päätöksen jälkeen koulutusyksiköiden johtajat sopivat kansainvälisten MSc-koulutusohjelmien jatkamisesta Helsingin koulutusyksikössä.

WHO Collaborating Centre for Oral Health Planning and Research in Developing Countries

WHO:n yhteistyökeskus perustettiin vuonna 1993 hammaslääketieteelliseen tiedekuntaan WHO:n Health Protection and Promotion -divisioonan johtajan Dr. J. Rochonin kirjeellä ja sen johtajaksi määrättiin HLT Heikki Tuutti. Yhteistyökeskuksen tehtäväksi määrättiin:

- avustaa kehitysmaita tutkimusprojektien suunnittelussa
- avustaa suu-terveyden henkilökunnan jatko- ja täydennyskoulutuksen suunnittelussa ja toteuttamisessa

- tarjota asiantuntemusta WHO:n pyytämille alueille
- tarjota asiantuntemusta WHO:n pääkonttoriin ja aluetoimistoihin suun perusterveydenhuollon menetelmissä ja teknologiassa

Yhteistyökeskus toimi kiinteässä yhteistyössä WHO:n päämajan kanssa antaen apuaan monissa kysymyksissä kuten asiantuntijoiden suositteluissa, raporttien arvioinneissa ja perushoidon instrumenttien suunnittelussa.

Professori Jukka Ainamo ja HLT Heikki Tuutti pyysivät 8.3.1996 päivätyllä professori G. N. Pakhomoville (Director WHO/ORH) lähetetyllä kirjeellään sekä Helsingin että Kuopion WHO-yhteistyökeskusten lakkauttamista ja yhden uuden perustamista Helsinkiin, Helsinki International Institute for Oral Healthin alaisuuteen. Nimeksi ehdotettiin WHO CC for Oral Health Education, Research and Planning in Africa and Eastern European Countries.

Dosentti, EHL Eino Honkala
Hammaslääketieteen laitos, Helsingin yliopisto

Kirjoittaja toimi Kuopiossa vuosina 1979 - 1995 ehkäisevän hammaslääketieteen ja kariologian opetustehtävissä. Tällä hetkellä hän toimii Helsingin yliopiston hammaslääketieteen laitoksella hampaiden kovakudos- ja infektiosairauksien apulaisopettajana sekä Helsinki International Institute for Oral Healthin johtajana.

HLT, EHL Heikki Tuutti
Hammaslääketieteen laitos, Helsingin yliopisto

Kirjoittaja toimi Kuopiossa vuosina 1976 - 1996 etupäässä ehkäisevän hammaslääketieteen yliassistenttina, mutta myös Muhimbiliprojektin johtajana vv. 1984 - 86 ja 1989 - 91. Tansaniassa hän toimi vv. 1979 - 82 sekä 1986 - 88. Tällä hetkellä hän toimii Helsingin yliopiston hammaslääketieteen laitoksella kliinisenä opettajana sekä osa-aikaisena kansainvälisen MSc-kurssin koordinaattorina.

HLT, EHL Satu Lahti
Hammaslääketieteen laitos, Oulun yliopisto

Kirjoittaja opiskeli Kuopiossa vv. 1980 - 85 ja toimi sen jälkeen eri opetustehtävissä sekä 1980- että 1990-luvulla. Muhimbiliprojektin projektisihteerinä hän työskenteli vv. 1986 - 90, sekä WHO:n apulaisasiantuntijana vv. 1991 - 93. Tällä hetkellä hän työskentelee Oulun yliopiston hammaslääketieteen laitoksen sosiaaliammaslääketieteen osaston yliassistenttina.

Kuva 1. Vuoden 1979 syksyllä aloitettiin Tansaniassa hammaslääketieteen opetus. Kuvassa oikealta lukien Dr. Paavo Luukkonen, koulun silloinen johtaja Dr. B. Lembariti sekä Tansanian hammashuoltopäällikkö Dr. R. Muya.

Kuva 2. Kuopion yliopiston rehtori Juhani Kärjä, Dr. Hiasinti Mosha ja dosentti Heikki Tala (vastaväittäjä) tri Moshan väittäjäiskahvilla Kuopiossa vuonna 1989. Tri Mosha on nyt Tansanian hammashuoltopäällikkö.

Kuva 3. Tri Masha valmistamassa Tansanian ensimmäistä ART-tekniikalla tehtyä täytettä EHL Pekka Kangasniemen avustuksella.

Kuva 4. Yhteistyösopimus syntyy: Dr. Risto Tuominen edusti Kuopion yliopistoa, professorit S. Prabhu ja K.S. Bhat Manipalin yliopistoa ja Dr. H. Hassan Dar es Salaamin yliopistoa.

Kuva 5. Dr. Heikki Tuutti istuttamassa Kuopion yliopiston ystävyiden puuta Manipaliin hallintolääkäri R. Pain avustuksella. Pain perhe omistaa Manipalin yliopiston.

Kuva 6. WHO:n apulaisasiantuntija Satu Lahti tekemässä kenttätutkimusta Nigeriassa.

Kuva 7. Kuopio International Institututen ensimmäinen maisterikurssi.

EHKÄISEVÄN HAMMASLÄÄKETIETEEN TUTKIMUKSESTA KUOPION YLIOPISTOSSA

Heikki Luoma

Oppiaineemme/laitoksemme nimikkeen mukaisesti tutkimuksen pääasiallisena kohteena olivat erilaiset menetelmät, joilla kariesta (ja sen rinnalla mahdollisesti hampaiden kiinnityskudossairautta) voitaisiin tehokkaasti ehkäistä. Tavoitteena oli saada mahdollisimman nopeasti apua kariksen ehkäisyyn suureen tarpeeseen Suomen ja erityisesti Itä-Suomen lasten ja nuorten keskuudessa.

Tutkittiin fluorin eri käyttömuotoja, erityisesti fluorilakkoja, klooriheksidiiniä fluorin kera, sokerin ja sokerituotteiden sekä suolan fluorausta pienillä fluorilisillä, fluorin vaikutusta happamien juomien aiheuttamaa hampaiden syöpymistä vastaan, fluoria paikkamateriaalin vahvistajana ja pienten fluorinsaantien yleisterveyttä suojaavia vaikutuksia. Teoreettisia havaintoja varten parannettiin kariksen koeputkimallia ja tehtiin runsaasti eläinkokeita. Suun terveyskasvatus, hammashoitopelko sekä kariksen epidemiologia olivat eräiden tutkijoiden keskeisinä aiheina.

Kariesta ehkäisevän tehonsa ohella fluorin pienellä sisäisellä saannilla on ilmeistä kokonais-terveyttä suojaavaa potentiaalia, jota yhä tunnetaan valitettavan vähän. Kun kokeilimme ravinnon hiilihydraattien täydentämistä kivennäis suoloilla, muun muassa fluorideilla kariksen vähentämistarkoituksessa, oli mahdollisimman varhain saatava käsitys siitä, liittyykö runsaampaan fluorin saantiin mahdollisesti kohonnut alttius vakavampiin sairauksiin. Kaksi alustavaa kenttätutkimustamme vuodelta 1973 ja 1983 Suomen fluoririkkaiden ja toisaalta fluoriköyhien juomavesien alueiden miehillä viittasivat siihen, että sydän- ja verisuonisairauksien esiintyminen ja sydäninfarktirisiko olisikin runsainta niillä, jotka olivat saaneet fluori- ja magnesiumköyhää juomavettä. Nämä pilottiluonteiset tutkimukset antoivat siten käsityksen, että kariesta ehkäisevää luokkaa oleva fluorin sisäinen saanti tuskin lisää mainittuja, kariesta vakavampia sairauksia. Samoihin aikoihin, eli 1970- ja 1980-luvuilla tehdyt eläinkokeemme vahvistivat muualla aikaisemmin raportoituja tuloksia fluorin ja magnesiumin yhteisvaikutuksesta, muun muassa arterioskleroosin (aortan seinämän sisärakenteiden kalkkeutumisen ja munuais kivien) ehkäisyssä.

Rasvaplakkien aiheuttamaa valtimoita ahtauttavaa tilaa sanotaan ateroskleroosiksi. Fluorin ja magnesiumin yhteisvaikutusta tähän ryhdyin kuitenkin kokeellisesti tutkimaan vasta eläkevuosinani, edelleen hyvin pätevien kanssatutkijoiden kera. Fluorin ja magnesiumin pienten lisäsaantien yhteisvaikutus hyperkolesterolemisen koe-eläimen veren eräitä ateroskleroosiin liittyviä rasvakomponentteja alentavasti voitiin todeta (julkaistu v. 1995). Myös suuren valtimon seinämän kemiaan voitiin vaikuttaa, todennäköisesti myönteisellä tavalla (julkaistu

v. 1997). Tämä kehitys on nyt vauhdittumassa muualla maailmassa. Oma jatkotyömme uusissa yliopistollisissa yhteyksissä edistyy, sikäli kuin varoja saadaan.

Kahdeksankymmentäluvulla tehtiin oman yksikkömme taholta eduskunta-aloitteeseen asti edennyt ehdotus laaja-alaisen fluorintutkimusyksikön perustamisesta yliopistomme yhteyteen, mutta se ei johtanut toivottuun tulokseen.

Lauri Turtolan väitöskirjatyön "Changes in dental plaque, saliva and enamel related to the caries process, and its prevention by fluoride" viimeisten vaiheiden tultua ohjatuksi Kuopiosta voitiin työn puolustaminen väitöksenä järjestää Kuopion korkeakoulun ensimmäisenä hammaslääketieteellisenä väitöksenä.

Turtolan kuusiosainen työ antoi lisää teoreettista tukea Helsingin yliopistossa ja maan viidessä keskuslaitoksessa johtamalleni kolmivuotiselle kliiniselle kokeelle, joka sekkin johdettiin loppuun Kuopiosta. Valikoituihin runsaammin sokeria sisältäviin ravinnon komponentteihin lisätyt pienet fluorimäärät, osittain puskuriyhdistelmän kera, ehkäisivät kolmantena koevuotena kariesta varsin tyydyttävästi. Käytetyn fluorin päiväannos oli vähemmän kuin puolet siitä, mitä esimerkiksi Kuopiossa saatiin fluoratun veden kautta. Projektin myöhempi kehittäminen Suomessa törmäsi kuitenkin ravitsemusviranomaisten kielteiseen kantaan. Muualla herännyt kiinnostus johti muun muassa esitelmääni maailman sokeriteollisuuden yhteisen sokeritutkimusjärjestön (WSRO:n) vuosikokouksessa Wienissä vuonna 1982. Samantapainen, mutta suotuisammassa olosuhteissa tehty kliininen koe Kaukoidässä johti suomalaisten tulosten vahvistamiseen (julkaistu 1995). Siinä käytettiin samoja fluori-sokerisuhteita ja samaa fluorin päiväannosta kuin meidän kokeessamme. Työ oli pääosana filosofian tohtorin tutkinnossa. Periaatteella olisi valtava käyttöpotentiaali kehitysmaissa erityisesti halpuutensa vuoksi ja koska henkilökohtainen suun hygienia fluorihammastahnoineen ja harjoineen on siellä suurimman väestön osan ulottumattomissa. Sokerin käyttö on toisaalta monissa kehitysmaissa halpana energian lähteenä lisääntymässä. Maailman terveysjärjestön (WHO) asenne tähän kysymykseen ei jostain syystä näytä viime vuosina olleen yhteneväinen WSRO:n kanssa, joka on ollut myönteinen vuodesta 1982 lähtien.

Jukka Meurmanin Helsingin yliopistossa tekemä hampaiden kariesaltteimpien pintojen muovipinnoitusta koskeva väitöskirjatyö johdettiin Kuopion korkeakoulun jaostostamme loppuun vv. 1975 - 1977.

Muualla kehitetyn hampaiden fluorilakkauksen antamat lupaukset testattiin Liisa Sepän väitöskirjassa vuodelta 1982. Se osoitti, että jopa fluorattua juomavettä käyttäneillä lapsilla kariksen lisäehkäisyä saatiin aikaan tällä varsin yksinkertaisella, 3 - 4 kertaa vuodessa tehdyllä toimenpiteellä.

Teoreettisten fluori- ja sokeritutkimusten avuksi kehitettiin (1977) Anja-Riitta Luoman väitöskirjatyössä omia ja Lauri Turtolan aikaisempia (1967) versioita parempi kariksen yksinkertainen koeputkimalli. Siinä voitiin mitata alimpana olevasta hammaskiillepalasesta, sen päällä olevasta bakteerimassasta, sen nestefaasista sekä sylkeä vastaavasta nesteestä, kaikista yhteensä 17 eri suuretta ja haluttaessa vielä useita niiden lisäksi. Apuna oli huippumodernia määrittystekniikkaa muun muassa Helsingin yliopiston kiihdytinlaboratorios- ta. Mallistamme on tehty lähes identtisiä versioita muualla.

Kuopion yliopiston yhteydessä toimivan Valtakunnallisen koe-eläinkeskuksen suojissa oli mahdollisuus hyödyntää maan parasta eläinkoeasiantuntemusta ja sen teknisiä mahdollisuuksia. Oli hankittu hammaskariekselle erittäin altis rottakanta, jonka tavallista runsaampi karies tarjosi mahdollisuuden tarkkailla kariksen ehkäisykemikaalien vaikutuksia hyvin monitahoisesti käyttäen kuitenkin kohtuullisen pieniä eläinmääriä. Useita kokeita tehtiin.

Euroopassa hyvin harvinainen mahdollisuus oli hyödyntää koe-eläinkeskuksen ns. gnotobioottiyksikköä. Tämä ylläpitää täysin bakteerivapaata rottakantaa terässäiliöissä, joissa niiden ruoka, juoma ja hengitysilma ovat myös täysin steriilejä. Haluttaessa voidaan esim. eläinten suuhun tai muualle ympätä yksi ainoa tutkittava mikrobikanta, meidän tapauksessamme kariesta aiheuttavaksi muulla tavoin osoitettu tunnettu mikrobikanta. Kariksen aikaansaamiseksi oli toisena edellytyksenä, että eläinten steriilissä ravinnossa oli runsaasti sokeria. Ympättyämme koe-eläimillemme tunnettuja kariespatogeneja, streptokokkeja tai laktobasillikantaa voitiin havaita, että kariespatogeneiksi tunnetut streptokokki- ja laktobasillikannat pääsivät varsin helposti tunkeutumaan lähes teräksen kovuisen hammaskiilteen läpi ja tunkeutuivat edelleen aina syvemmälle itse hammasluuhun saakka muutamassa viikossa.

Happamien, ns. urheilujuomien hampaita syövyttävistä vaikutuksista Rita Sorvarin tekemä väitöskirja tuotti mm. vaurioiden tarkan kartoittamismenetelmän koe-eläinhavaintoja varten. Pieninä määrinä urheilujuomaan lisätty fluori vähensi rotan hammaskiilteen eroosiovaurioita, joita hapan juoma aiheutti.

Klooriheksidiini-fluoriliuoksen yhteiskäyttöä kariesta ja ientulehdusta vastaan oli alettu tutkia ryhmäni toimesta jo ennen Kuopioon siirtymistäni mallikokeissa sekä lopuksi kaksivuotisessa kokeessa kouluikäisillä lapsilla. Tämäkin koe vietiin loppuun Kuopiosta käsin. Tuloksena oli vuonna 1978 kahden suun keskeisen sairauden varsin tyydyttävä ehkäisy samalla koeryhmälä. Myöhemmin pyrittiin harvoin huuhtelukuureihin ja käyttämään vielä kolmatta komponenttia entisten, klooriheksidiinin ja fluorin lisäksi. Tuloksena oli Satu Spets-Happosen tuore väitöskirja vuonna 1997.

Helena Forssin väitöskirjatyö, joka oli pääosin Liisa Sepän ohjaama, koski lasi-ionomeerien suojavaikutuksia plakki-kiille-ympäristössä, kuten fluorin vapautumista lasi-ionomeereista kiilteeseen ja sen vaikutuksia plakin streptokokkeihin.

Tuija Palin-Palokkaan väitöskirjan aiheena oli suomalaisten henkisesti kehitysvammaisten lasten karies ja sen määreet. Tulokset korostivat ehkäisevän hoidon tarvetta, erityisesti suuhygienian ohjauksena ym. Pääohjaaja oli yksikkömme ulkopuolelta, toinen ohjaaja ortodontian laitoksesta. Väitös tapahtui Kuopiossa silloin (1987) vielä poikkeuksellisesti englannin kielellä.

Eino Honkalan väitöskirja koski suomalaisten nuorten hammasterveystapoja ja johtopäätöksenään korosti useiden terveystasvatuksellisten aspektien parantamisen tarvetta erityisesti alempien sosiaaliluokkien lapsilla ja nuorilla. Pääohjaaja oli apulaisprofessori Matti Knuuttila.

Sergei Kolmakowin väitöskirjatyö koski kiilteen varhaisen paikallisen leesio esiintymistä, aktiivisuutta ja suhdetta kariksen edelleen kehittymiseen suomalaisilla ja venäläisillä lapsilla. Pysyvien hampaiden varhaisen profylaksin tarve korostui, erityisesti venäläislapsilla. Ohjaajat olivat Helsingin ja Kuopion yliopistoista.

Heikki Tuutti väitteli aiheesta: Hammashoitopelko lapsilla ja nuorilla. Työ korosti eri mahdollisuuksia hammashoitopelkoa tuntevien lasten ja nuorten valmentamiseen ja käsittelyyn hoidon onnistumisen varmentamiseksi. Pääohjaaja oli Risto Kääriäinen Kansanterveystieteen laitoksesta.

Emeritusprofessori Heikki Luoma

Kirjoittaja toimi Kuopion yliopiston ehkäisevän hammaslääketieteen professorina vuodesta 1975 ja siirtyi eläkkeelle keväällä 1991.

HAMMASLÄÄKETIETEEN OPETUS JA TUTKIMUS KUOPION YLIOPISTOSSA - PREKLIINISIÄ KOKEMUKSIA 21 VUODEN AJALTA

Matti Närhi

Tulin Kuopion yliopiston, silloisen korkeakoulun, palvelukseen elokuussa 1976. Työpaikkani oli alusta alkaen Fysiologian laitoksella, jossa ehdin toimia yli kaksikymmentäyksi vuotta. Tämä antanee hieman toisenlaisen perspektiivin kuopiolaisen hammaslääketieteen opetuksen ja tutkimuksen tarkasteluun kuin se, mikä muodostui hammasklinikalta käsin.

Opetuksen ja tutkimuksen toimintaedellytykset

Ensimmäisinä vuosina toimittiin vielä väliaikaisissa tiloissa Puistokadun kasarmeissa, Keilatalossa sekä Savotalossa. Toimintaympäristö oli siis puutteellinen ja edellytti sekä opiskelijoilta että opettajilta sopeutumista, muun muassa kykyä siirtyä, joskus hyvinkin vikkellästi kaupungilla opetuspaikasta toiseen. Hammaslääketieteen koulutusohjelma oli kuitenkin sisällöltään ja rakenteeltaan monella tavalla uudentyypinen vanhasta keisarillisesta yliopistosta tulleelle. Omaleimaista oli myös se, että useiden eri koulutusohjelmien opiskelijat osallistuivat samoille opintojaksoille. Yliopiston uudisrakennusten valmistuttua päästiin uusiin, opetuksen kannalta käytännöllisiin toimitiloihin, hammaslääketieteen kliininen opetus Canthiaan 1978 ja perusopetus Snellmaniaan 1981.

Kuopiossa oli toiminnan kannalta erityisenä etuna se, että raja-aidat sekä prekliinisten laitosten että prekliinisen ja hammaslääketieteen kliinisen opetus- ja tutkimustoiminnan välillä olivat matalat, Helsingin yliopistosta tulleelle ne tuntuivat jopa olemattomilta. Tämä antoi hyvät edellytykset kehittää opetusta ja takasi toisaalta laajat metodiset valmiudet tutkimustoimintaan, mikä oli omiaan tukemaan poikkitieteellisen, ongelmakeskeisen tutkimusotteen kehittymistä. Monitahoiset yhteydet totuttivat ja kouluttivat samalla laajemminkin yhteistyöhön muun muassa muiden kotimaisten tutkimuslaitosten kanssa ja jo varhaisessa vaiheessa myös kansainväliseen kanssakäymiseen. Asenteet Kuopion yliopistossa tukivat voimakkaasti tällaista verkottumista, samoin kuin tietotekniikan hyväksikäyttö, missä Kuopion yliopisto oli edistyksellinen ja mihin panostettiin voimakkaasti. Kaiken kaikkiaan uuden yliopiston henkilökunnan ennakkoluulottomuus antoi hyvän pohjan kehittää kuopiolaista hammaslääkärikoulutusta ja hammaslääketieteen tutkimusta.

Opetuksen järjestelyt

Kuopion yliopiston prekliinisiin laitoksiin oli erityisesti hammaslääketieteen opetuksen tarpeisiin perustettu omat apulaisopettajan virat. Tällä järjestelyllä pyrittiin takaamaan koulutusohjelman erityistarpeet. Muutamia viroista olikin nimitetty henkilöitä, joilla oli hammaslääkärin peruskoulutus. Anatomian laitoksella hammaslääketieteen opetuksesta

vastasi apulaisopettaja Rita Sorvari, joka on ollut eräs kuopiolaisen hammaslääkärikoulutuksen pioneereista ja vastannut pitkälle perusopetuksen opintojaksojen kokonaiskoordinoinnista. Rita Sorvari palkittiin ansiosta Kuopion yliopiston vuoden opettajana 1989. Samana vuonna hän väitteli hammaslääketieteen tohtoriksi. Farmakologian laitoksella toimi apulaisopettajana hammaslääketieteen koulutuksen alkuvuosina HLT, dosentti Hannu Hanhijärvi. Myöhemmin mukaan tuli Pekka Hyvönen, joka otti vastuun hammaslääketieteen farmakologian opetuksesta Hannu Hanhijärven siirryttyä lääketeollisuuden palvelukseen. Pekka Hyvönen väitteli hammaslääketieteen tohtoriksi 1991. Itse toimin Fysiologian laitoksella ensin assistenttina, myöhemmin yliassistenttina. Väitöskirjani valmistui 1978. Hammaslääketieteellisen tutkimustoiminnan laajennuttua Fysiologian laitokselle tuli lisäksi assistentiksi HLL Timo Hirvonen, joka väitteli hammaslääketieteen tohtoriksi 1986. Kuopion yliopistoon oli siten muodostunut Suomessa poikkeuksellinen, prekliinisissä laitoksissa toimiva ja niissä koulutettu väitelleiden hammaslääkäreiden ryhmä. Kuopiolaista ennakkoluulotonta suhtautumista hammaslääkäreihin kuvastanee hyvin se, että muutama minuutti määrättiin hoitamaan myös fysiologian professorin ja apulaisprofessorin virkoja.

Ensimmäisinä vuosina hammaslääketieteen perusopetus oli valtaosin integroitua. Anatomia, biokemia ja fysiologia opiskeltiin ihmisen biologian opintojaksoissa, joissa eri oppiaineiden osuudet oli lomitettu yhteen. Integroitu opetus edellytti opettajien välistä jatkuvaa yhteistyötä, joka oli omiaan madaltamaan laitosten välisiä raja-aitoja. Myöhemmin palattiin opetuksessa perinteisempään malliin, jossa anatomia, biokemia ja fysiologia opetettiin erikseen, mutta yhteydenpito eri laitosten hammaslääkärikoulutuksesta vastaavien välillä jatkui.

Hammaslääketieteen prekliininen opetus oli kokonaisuutena rakennettu siten, että opiskelijoille annettiin riittävän laaja yleislääketieteellinen koulutus elimistön rakenteesta ja toiminnasta ja sen lisäksi järjestettiin omat eriytyvät hammaslääketieteen opintojaksot, joihin oli soveltuvin osin liitetty myös kliinisen opetuksen teoreettista pohjatietoa. Aivan viime vuosina hammaslääketieteen opiskelijat suorittivat esimerkiksi fysiologiassa samat perusopintojaksot lääketieteen opiskelijoiden kanssa ja niiden lisäksi oman sovelletun parentaelimen fysiologian opintojaksonsa. Toisin sanoen fysiologiassa opinnot olivat kokonaisuudessaan laajemmat hammaslääketieteen koulutusohjelmassa kuin lääketieteessä. Opetus sisälsi kuitenkin myös paljon sellaista sovellettua suubiologian ja parentaelimen fysiologian tietoa, joka muissa hammaslääketieteen koulutusyksiköissä opetetaan vasta kliinisten kurssien yhteydessä. Omien eriytyvien opintojaksojen järjestäminen sai aikaan sen, että opiskelijat kurssiarvioiden mukaan jo melko varhaisessa opintojen vaiheessa kokivat opiskelevansa nimenomaan hammaslääkäreiksi.

Hammaslääketieteen koulutusohjelman tarkoituksenmukaisen etenemisen kannalta oli erityisen suuri etu se, että perusopetuksen laitosten ja hammasklinikan opettajien välillä oli jatkuva, aktiivinen yhteys. Sen ylläpidossa kuukausittain kokoontuneella hammaslääketieteen koulutusohjelmajaostolla oli suuri merkitys. Jaostossa olivat mukana hammaslääketieteen eri

vuosikurssien ja sekä prekliinisen että kliinisen vaiheen opettajien edustajat. Opetuksen kehittämisessä oli jatkuvasti yhtenä tavoitteena muodostaa prekliinisestä ja kliinisestä opetuksesta mahdollisimman yhtenäisenä jatkuva kokonaisuus. Tässä suhteessa oli myös tärkeää, että prekliinisten laitosten hammaslääkäriopettajien asiantuntemusta hyödynnettiin kliinisen opiskeluvaiheen luennoissa ja seminaareissa samoin kuin hammaslääketieteen ammatillisessa ja tieteellisessä jatkokoulutuksessa.

Syventävät opinnot

Syksyllä 1978 toimin tutkimusassistenttina tehtävänäni suunnitella, miten ja missä muodossa syventävät opinnot tulisivat mukaan hammaslääketieteen koulutusohjelmaan. Tämä opiskelukokonaisuus oli yhdentoista opintoviikon laajuinen ja sen tarkoituksena oli paitsi syventää opiskelijoiden tietoja jollakin tietyllä omavalintaisella hammaslääketieteen osa-alueella, myös aktivoida heitä osallistumaan tutkimustyöhön. Opiskelumuotoina olivat muun muassa kirjallisuuskatsaukset, opintoprojektit ja osallistuminen tutkimusprojekteihin. Varsin moni opiskelija suoritti syventävät opintonsa prekliinisissä laitoksissa. Fysiologian laitoksella toteutimme 1980-luvun alussa useita kivun fysiologiaa ja hoitoa käsitteleviä opintoprojekteja, joihin osallistui kerralla 6 - 8 opiskelijaa. Erityisesti kannattaa huomioida, että lääketieteen ja hammaslääketieteen opiskelijat toimivat näissä projekteissa yhdessä ja yhteistyö koettiin positiivisena.

Tutkimus ja tutkijakoulutus

Tieteellisen jatkokoulutuksen aktiivisuudessa Kuopion hammaslääketieteen koulutusyksikkö on ollut esimerkillinen. Tämä näkyi myös prekliinisissä laitoksissa, joiden vakituiset hammaslääkäriopettajat suorittivat kaikki tohtorin tutkinnon. Nämä prekliinisiltä laitoksilta väitelleet tulivatkin jo aiemmin mainituiksi. Tutkimusprojekteista osa syntyi kiinteässä yhteistyössä hammasklinikan tutkimusprojektien kanssa. Osassa yhteydet painottuivat prekliinisten laitosten biolääketieteellisiin tutkimusprojekteihin. Läheiset yhteydet eri laitosten välillä antoivat mahdollisuudet soveltaa laajastikin erilaisia biolääketieteen tutkimusmenetelmiä hammaslääketieteellisiin ongelmiin.

Hammaslääketieteellinen kipututkimus Kuopiossa

Väitöskirjani valmistuminen 1978 merkitsi alkua uuden, kasvojen alueen kipumekanismeja selvittävän tutkimusprojektin kehittymiselle fysiologian laitoksella. Projektimme hyötyi monella tavoin edellä kuvatuista Kuopiossa toteutetuista uuden tyyppisistä rakenteellisista ja toiminnallisista ratkaisuista. Verkottuminen ja yhteistyö eri laitosten välillä johti siihen, että sekä tutkimuksen että syventävien opintojen ohjauksessa koulutusohjelmaraajat rikkoutuivat. Omalla kohdallani se merkitsi osallistumista paitsi hammaslääketieteen myös eri maisteri-

koulutusohjelmien pro gradu- ja väitöskirjatöiden ohjaukseen. Toisaalta tällaisten yhteistyökontaktien kautta tutkimusprojektimme käyttöön saatiin uutta asiantuntemusta ja menetelmiä.

Kipututkimusprojektin laajetessa mukaan toimintaan tuli 1980-luvun alkupuolella Timo Hirvonen, joka siis sai väitöskirjatyönsä päätökseen 1986. Yhteistyö Helsingin yliopiston fysiologian laitoksen kanssa tuotti ohjauksessani kaksi hammaslääketieteen väitöskirjaa: Erkki Jyväsjärvi väitteli myös 1986 ja Antti Virtanen 1991.

Kansainvälinen verkottuminen johti useisiin yhteistyöhankkeisiin muun muassa Washingtonin yliopiston (Seattle), Bristolin yliopiston, New Yorkin Columbia-yliopiston, Tokion Lääketieteen ja Hammaslääketieteen yliopiston ja Michiganin yliopiston kanssa. Laboratoriossamme vieraili useita tutkijoita näistä yliopistoista. Hammaslääketieteellisen tiedekunnan vetämän Muhimbili-projektin rahoittamana aloitti D.D.S., M.Sc. David Ngassapa oman puurtamisensa väitöskirjatyön parissa tutkimusryhmässämme vuonna 1986. Vaikka hän Tansaniasta tulleen alkuun kärsikin Kuopion talvista, erityisesti siitä ensimmäisestä, joka taisi olla Suomessa vuosisadan kylmin, hän vei työnsä päätökseen ja väitteli vuonna 1991. D.D.S., Ph.D. Hiroshi Yamamoto Tokiosta puolestaan vietti tutkimusryhmässämme lähes kaksi vuotta 1994 - 1995 postdoc-koulutuksessa.

Tutkimusprojektimme alkuvaihe oli pääosin kivun fysiologisten perusmekanismien selvittämistä. Kiinteät yhteydet hammasklinikkaan nostivat kuitenkin pian esiin monia kliinisiä tutkimusongelmia. Vihlovat hammaskaulat oli yksi tällainen ja 1980-luvun loppupuolella ryhdyttiin tutkimaan kyseisen kiputilan yleisyyttä, etiologiaa sekä hoitomenetelmiä. Samalla kehitettiin tutkimukseen sopivat hammasstimulaattorit yhdessä yliopiston teknisen keskuksen kanssa, sekä kivun mittausmenetelmät. Tämä tutkimusprojekti toteutettiin yhdessä parodontologian laitoksen kanssa. Erityisesti täytyy mainita professori Heleena Markkasen tuki tälle yhteistyölle. Projekti tuotti myös väitöskirjan: HLL, EHL Vuokko Kontturi-Närhi väitteli vuonna 1993. Sittenkin tässä projektissa ovat työskennelleet myös hammaslääketieteen kansainvälisessä erikoistumisohjelmassa opiskellut eestiläinen Lauri Vahtra, HLL Ulla Tamminen, myös erikoishammaslääkäriopintojensa yhteydessä, sekä väitöskirjatutkimustaan tekevä HLL Suvi Ikola.

Myös ortodontian laitoksen kanssa syntyi yhteinen kliininen, oikomishoitoon liittyvää kipua selvittävä tutkimus. Tässä projektissa viimeistelee väitöskirjaansa D.D.S., M.Sc. Mahmood Reza Dalili, joka on myös käynyt läpi Kuopion hammasklinikan kansainvälisen erikoistumiskoulutuksen.

Näin siis muotoutui ja eteni yksi kuopiolainen hammaslääketieteellinen tutkimusprojekti. Kun tarkastellaan kokonaisuudessaan sitä toimintaympäristöä, joka Kuopiossa kehittyi hammaslääketieteen tutkimuksessa ja tieteellisessä jatkokoulutuksessa, voin ainakin omalta osaltani todeta, että se antoi muihin suomalaisiin hammaslääketieteen koulutusyksiköihin

verrattuna poikkeukselliset mahdollisuudet poikkitieteelliseen tutkimukseen hammasklinikan ja prekliinisten laitosten yhteistyönä. Toimiva yhteistyöverkko ei synny hetkessä, vaan sen rakentamiseen menee vuosia. Näin oli myös Kuopiossa. Suomalaiselle hammaslääketieteen koulutukselle ja tutkimukselle on suuri vahinko, että Kuopiossa hammaslääketieteen toiminta päätettiin lopettaa juuri, kun se olisi alkanut tuottaa runsainta hedelmää.

Professori Matti Närhi

Hammaslääketieteen laitos, Turun yliopisto

Kirjoittaja toimi Kuopion yliopiston fysiologian laitoksella, pääosan ajasta yliassistenttina, vv. 1976 - 1998. Helmikuun alussa 1998 hän siirtyi Turun yliopiston hammaslääketieteen laitokselle hoitamaan kivun fysiologian professuuria.

SOSIAALIHAMMASLÄÄKETIETEEN ALAN OPETUS JA TUTKIMUS KUOPION YLIOPISTOSSA

Tuija Palin-Palokas

Sosiaalihammaslääketieteen resurssit

Sosiaalihammaslääketieteen opetus alkoi Kuopion korkeakoulussa vuonna 1974 yhden viranhaltijan, yliassistentin voimin. Ensimmäiseksi viranhaltijaksi nimitettiin 1.1.1974 lähtien HLL Matti Rajala. Virkaa hoitivat Rajalan sijaisina vuosina 1975 - 1981 HLL Heikki Tuutti, HLL Eino Honkala ja HLT Viljo Nyysönen. Uudeksi viranhaltijaksi Matti Rajalan siirryttyä Uudenmaan lääninhallituksen palvelukseen nimitettiin 1.1.1982 lähtien HLT Viljo Nyysönen, joka hoiti virkaa kuolemaansa asti 8.3.1994.

Kuopion yliopistoon (silloiseen Kuopion korkeakouluun) perustettiin sosiaalihammaslääketieteen professuuri 1.9.1983. Professuuri oli ensimmäinen tämän tieteenalan oppituoli Suomessa. Virkaan nimitettiin 1.5.1985 HLT Hannu Hausen. Sitä ennen virkaa hoitivat viransijaisina vuosina 1983 - 1984 pääasiassa HLT Viljo Nyysönen sekä lyhyitä jaksoja myös HLT Anneli Milén ja HLT, dos. Seppo Järvinen.

Sosiaalihammaslääketieteen molemmat opetusvirat lakkautettiin Kuopion yliopistossa 31.12.1995. Virat siirrettiin 1.1.1996 alkaen Oulun yliopistoon.

Lukuvuoden 1986 - 87 alusta sosiaalihammaslääketieteen laitokselle perustettiin kaksi apulaisosastonhammaslääkärin virkaa terveydenhuollon erikoishammaslääkärikoulutusta varten. Sosiaalihammaslääketieteen laitoksen toiminnan lakattua vuoden 1996 alusta apulaisosastonhammaslääkärin virat siirrettiin Oulun yliopistoon.

Sosiaalihammaslääketieteen opetus

Perusopetus

Sosiaalihammaslääketieteen perusopetuksen tavoitteena on ollut antaa opiskelijoille hyvät valmiudet toimia suun terveydenhuollon ammattilaisina osana suomalaista terveydenhuoltojärjestelmää. Opetuksen painopisteitä ovat olleet suun terveydenhuollon järjestämisen periaatteet, sen toimintaa säätelevät tekijät, suun terveydenhuollon kehittämisen tavoitteet, suunnitelmat ja keinot tavoitteiden saavuttamiseen, terveystieteiden ja suun terveydenhuollon osana sekä potilas-hammaslääkärisuhde.

Opetukseen ovat kuuluneet myös suun terveydenhuollon eettiset ja vastuukysymykset sekä toimintaa säätelevät lait ja ohjeet. Perusopinnoissa on myös perehdytetty opiskelijat hammas-

lääketieteellisen tiedon hankkimiseen, kartuttamiseen sekä seuru- ja arviointitoimintaan suun terveydenhuollossa.

Valinnaisina sosiaalihammaslääketieteen opintoina opiskelijat ovat voineet perehtyä hieman syvällisemmin kunnalliseen päätöksentekoon ja johtamiseen sekä opiskella erityisesti yksityishammaslääkäritoiminnassa tarpeellisia yritystoiminnan ja liiketaloustieteen perusteita. Opiskelijoilla on ollut myös mahdollisuus suorittaa sosiaalihammaslääketieteen approbatur-arvosana osana syventäviä opintojaan. Laitoksen toiminta-aikana teki sosiaalihammaslääketieteen alalta syventävät opinnot 27 opiskelijaa.

Terveydenhuollon erikoishammaslääkärikoulutus

Terveydenhuollon erikoishammaslääkärikoulutuksen tavoitteena on ollut antaa koulutettaville hyvät valmiuden terveydenhuollon hallinto- ja johtamistehtävissä toimimiseen. Koulutus on koostunut teoriaopinnoista ja käytännön harjoittelusta terveydenhuollon eri organisaatioissa ja sosiaalihammaslääketieteen laitoksella.

Teoriaopinnoissa koulutettavat ovat perehtyneet muun muassa terveydenhuollon tieteellisen tiedon hankkimiseen, käyttöön ja tuottamiseen, valtion- ja kunnallishallinnon periaatteisiin, yhteiskuntapolitiikkaan ja terveystalouteen, terveydenhuollon suunnitteluun, seurukseen ja arviointiin, terveyden ja sairauden yhteiskunnallisiin ja käyttäytymistieteellisiin yhteyksiin, sekä terveydenhuollon talouden, kansantalouden ja yritystoiminnan periaatteisiin. Laitoksen toiminta-aikana yhdeksän hammaslääkärinä suoritti terveydenhuollon erikoishammaslääkärin tutkinnon Kuopion yliopistossa.

Sosiaalihammaslääketieteen tutkimus

Sosiaalihammaslääketieteen laitoksen tutkimuksen painopistealueita ovat olleet hammas- ja suusairauksien epidemiologinen tutkimus ja terveydenhuoltotutkimus. Laitos järjesti varsinkin 1980-luvun alkupuolella useita kansainvälisiä tutkijakoulutusseminaareja sekä muita kansainvälisiä koulutustilaisuuksia. Viimeisin kansainvälinen symposium järjestettiin helmikuussa 1994 aiheena suusairauksien ehkäisyn strategiavalinnat. Seminaareja pidettiin myös yhdessä muiden laitosten alan tutkimuksen harrastajien kanssa. Suomen Hammaslääkäriseuran kansanterveysjaoston vuotuinen sosiaalihammaslääketieteen tutkimuksen raportointitapahtuma Hammaslääketieteellisen kansanterveystutkimuksen päivä (Dental Public Health

Research Meeting) sai alkunsa Kuopiossa vuonna 1981. Laitoksen toiminta-aikana valmistui Kuopion yliopistossa kahdeksan sosiaalihammaslääketieteen alan väitöskirjatyötä.

Dosentti, EHL Tuija Palin-Palokas

Kirjoittaja opiskeli Kuopiossa vv. 1975 - 80 ja on toiminut sen jälkeen eri opetustehtävissä pääasiassa ehkäisevän hammaslääketieteen ja kariologian laitoksella. Tällä hetkellä hän työskentelee vs. ylihammaslääkärinä Pieksämäen seudun terveydenhuollon kuntayhtymän palveluksessa.

VIIMEINEN DEKAANI

Jukka H. Meurman

Kuopion yliopiston hammaslääketieteellinen tiedekunta perustettiin 1.1.1989 ja lopetettiin 31.12.1995. Se oli alan ainoa oma tiedekunta maassamme. Jouduin toimimaan tiedekunnan viimeisenä dekaanina ja sittemmin opetusministeriön määräämänä selvitysmiehenä tekemässä lopulliset "alasajosuunnitelmat". Tässä kirjoituksessa on hajanaisia muistikuvia ja subjektiivisiä kommentteja niiltä ajoilta.

Tiedekunnan lakkauttaminen

Aloittaessani helmikuussa 1992 Kuopion yliopiston hammaslääketieteen professorina viestitettiin opetusministeriöstä, että kaikki on hyvin. Vaan kuinka sitten kävikään? Maamme korkeakouluhistoriaan suureksi farssiksi jäävä hammaslääketieteen laitosten lakkauttaminen käynnistyi saman vuoden kesällä. Dekaanina sain sittemmin seurata tapahtumia aitiopai-kalta. Kun samoihin aikoihin Kuopion yliopistossa käytiin rehtorin vaalit, soikin puhelin ajoittain yötä päivää. Erilaiset liittoutumat lyöttäytyivät milloin mihinkin yhteen ja siinä pelissä "hampaan lopettaminen" oli selkeä pelinappula. Tilaisuus tarjoutui osallistua myös valtakunnan politiikkaan useissa keskusteluissa silloisten valtioneuvoston jäsenten kanssa, jotka hekään eivät tuntuneet tietävän, mistä oikein oli kyse. Valitettavan lopputuloksen tiedämme, hammaslääketieteen opetus päätettiin lopettaa pysyvästi Kuopion yliopistosta.

Loppuvaiheessa esitimme yhdessä yliopistosairaalan johtajaylilääkäri, professori Juhani Kärjän kanssa mielestämme hyvin perustellun esityksen, jonka mukaan hammaslääketieteen opetus olisi Kuopiossa siirtynyt yliopistosairaalaan lääketieteellisen tiedekunnan alaisuuteen. Organisaatio olisi ollut sama kuin lääketieteen muilla erikoisaloilla, ja opetus olisi keskittynyt erikoishammaslääkäriskoulutukseen. Tämäkään esitys ei saanut riittävää vastakaikua eduskun-nan lopulta äänestäessä asiasta. Päätös perustui tunteeseen enemmän kuin järkeen.

Tutkimustyön nirvanaa

Kuopion yliopiston Savilahden kampus tarjoaa erinomaiset mahdollisuudet tutkimustyöhön. Yliopiston keskittyminen terveystieteisiin tarjoaa upeita poikkitieteellisiä mahdollisuuksia tutkimushankkeissa. Yliopisto on kooltaan sopiva, pienessä yhteisössä on helppo nopeasti oppia tuntemaan kaikki avainhenkilöt, kriittinen massa on kuitenkin riittävän suuri. Apua ja know-how'ta on tarvittaessa heti saatavilla. Kuopion ilmapiirissä onkin syntynyt kansainväli-sesti merkittävää tutkimusta ja muodostunut suuria tutkimusryhmiä, tärkeimpänä sittemmin A.I. Virtanen -instituuttiin kiteytynyt toiminta.

Aikanani hammaslääketieteellisen tiedekunnan tutkimuslaboratorio oli huippuluokkaa. Laboraattori Pekka Alakuijalan johdolla toimi tavattoman ammattitaitoinen ja mukava työyhteisö, jossa käynnistimme useita, osin edelleen jatkuvia projekteja. Kuopion yliopistosairaala toiminnoiltaan dynaamisena ja ennakkoluulottomana tarjosi puolestaan hyvät mahdollisuudet kliiniseen tutkimukseen. Mieleen ovat jääneet myös tunnetun aivotutkijan, professori Paavo Riekkinen Sr:n kanssa käymämme kahvipöytäkeskustelut, joiden aikana asiat pantiin yleensä kerralla järjestykseen. Riekkisen laboratoriot sijaitsivat tuolloin samassa kerroksessa hammaslääketieteen tutkimuslaboratorioiden kanssa.

Kuopion tutkimushankkeistani merkittävimmät ja osittain edelleen jatkuvat ovat seuraavia: Harjulan vanhustutkimus, missä selvitetään akuuttigeriatriseen hoitoon joutuneiden vanhuspotilaiden suusairauksien merkitystä potilaiden yleisterveyden kannalta. Jo nyt voidaan sanoa yhteyksien olevan merkittäviä. Hanke on yhteistyötä professori Raimo Sulkavan ryhmän kanssa. Tähän tutkimukseen liittyy hauska muisto. Haaliessamme verrokkipotilaita lehti-ilmoituksella Savon Sanomissa, ruuhkautui yliopiston puhelinvaihe, koska niin monet henkilöt olisivat halunneet päästä tutkittavaksi. Kerrottiin ensimmäisten halukkaiden olleen yliopiston ovia kolkuttelemassa jo aamun varhaisina tunteina.

Toiseksi mainittakoon laaja ja Kuopiossa jo kauan professori Matti Uusituvan ryhmässä tehty tyyppi 2 diabetes -tutkimusprojekti, johon pääsimme mukaan. Selvitämme suuterveyden merkitystä tämän aikuisilla yleisimmän diabetes-tyyppin suhteen. Mielenkiintoisista tuloksista mainittakoon osoittamamme yhteys diabeettisen polyneuropatian ja syljenerityksen välillä.

Kuopion yliopistosairaalaan sydänleikkaukseen menevien potilaiden parissa tri Pekka Nuutisen kanssa käynnistetty tutkimushanke jatkuu sekin edelleen. Olemme tutkineet 250 potilasta ja vastaavan määrän verrokkipotilaita tarkoituksena selvittää, mikä merkitys suun ja leukojen infektiopesäkkeillä on potilaan sydänsairauden kannalta ja onko suusairauksilla merkitystä myös potilaan leikkauksesta selviytymistä ajatellen. Tämäkään tärkeä hanke tuskin olisi ollut niin sujuvasti muualla toteutettavissa kuin juuri Kuopiossa.

Edellä mainittuihin tutkimushankkeisiin liittyen jouduimme pohtimaan uusien menetelmien kehittämistä suun mikrobiologiseen diagnostiikkaan. Tutkimus, mitä on tehty yhteistyössä sittemmin A.I. Virtanen -instituuttiin siirtyneen professori Juhani Jänteen ryhmän kanssa, on poikanut useita molekyylibiologisia menetelmiä tärkeiden suubakteerien identifioimiseksi. Eräänlaisena sivujuonteena perehdyimme helikobakteeri-infektioihin ja olemme osoittaneet, ettei suu vaikuta ainakaan tämän mahahaavaa aiheuttavan mikrobin reservuaarilta. Myös helikobakteerityö on tehty yhteistyössä Kuopion yliopistosairaalan kanssa ja se liittyy laajempaan, vielä keskeneräiseen ylävatsavaivojen ja suusairauksien välisiä yhteyksiä tutkivaan projektiin.

Tunnetun Pohjois-Karjala-projektin perintönä on Kuopion yliopistossa jatkunut useita merkittäviä tutkimushankkeita. Yksi niistä on selvittänyt sydänsairauksien riskitekijöitä ja tässä elohopealla on ajateltu olevan osuutta. Niinpä käynnistimme hankkeen professori Jukka T. Salosen ryhmän kanssa. Poistamalla koehenkilöiltä kaikki amalgaamipaikat, mikä on merkittävä epäorgaanisen elohopean lähde, ja korvaamalla ne keraamisilla tai muovitäytteillä, pyrimme selvittämään mikä merkitys amalgaamista vapautuvalla elohopealla on lipidiperoksidaation kannalta. Rasvojen hapettuminen on tärkeä valtimokovetustautiin liittyvä tautimekanismi. Lopulliset analyysit ovat kesken, mutta tutkimuksesta saatavat tulokset vaikuttavat jo hyvinkin mielenkiintoisilta, osoittaen, että amalgaamitäytteitä poistettaessa vapautuva elohopea todella aiheuttaa muutoksia elimistön lipidiperoksidaatiossa.

Opetustoiminnan edellytykset

Tutkimuksen ohella, mikä on yliopiston päätehtävä, hammaslääketieteen opetuksella on Kuopion yliopistossa ollut erinomaiset puitteet. Todella hyvin hoidettu klinikka, kiitos silloisen klinikan johtajan Veijo Miettisen ja hänen ryhmänsä, tarjosi parhaat mahdolliset puitteet alan opetukselle. Liekö "viimeisen dekaanin" vuosina tullut lopettamisuhka syytä siihen, että Kuopion hammasklinikalla vallitsi akateemisessa maailmassa harvinainen yhteen hiileen puhaltamisen meininki. Osoittaa päätöksentekoon osallistuneilta suurta tyhmyyttä, ettei tämän työyhteisön annettu jatkua edes siinä muodossa mitä lopettamiskeskustelujen kuluessa olimme esittäneet. Odotettavissa olevan Itä-Suomen erikoishammaslääkäriavajeen estämiseksi olisi järkevin päätös ollut jatkaa alan opetusta myös Kuopion yliopistossa.

Kliinisen toiminnan siirtyminen Kuopion yliopistosairaalaan sen suu- ja leukasairauksien yksikön laajentuessa, on potilaiden hoidon turvaamisen kannalta toki merkittävää. Mutta väitän, että erikoishammaslääkärikoulutuspaikkojen varaaminen tähän toimintaan Oulun yliopistosta käsin on keinotekoinen järjestely. Kenties tulevaisuudessa, kunhan asiaan liittyvät poliittiset intohimot ovat hiipuneet, yliopiston lääketieteellinen tiedekunta voi jälleen ottaa tämän toiminnan omakseen, mikä olisi luontevin ratkaisu.

Lopuksi

Pienen kaupungin rauhallinen elämä tarjosi ainutlaatuisen mahdollisuuden keskittyä työhön. Koska onnekseni sain asua kaupungin keskustassa vanhassa puutalossa, voi sieltä työmatkat talvisin kävellä ja kesäisin pyöräillä. Kun lisäksi viiden minuutin kävelymatkan päässä asunnolta sijaitsi kaupungin musiikkikeskus, puhumattakaan valtakunnallisesti ainutlaatuisis-

ta Kukkosen unelmatortuista sekä gourmet-ravintola Mustan Lampaan antimista, lukija ymmärtää kaihon ja kaipauksen Kuopion aikoja muistelllessani.

Professori Jukka H. Meurman
Hammaslääketieteen laitos, Helsingin yliopisto

Kirjoittaja toimi Kuopion yliopistossa vuosina 1992 - 96 hammaslääketieteen professorina, opetusalanana ehkäisevä ja korjaava kariologia. Nykyisin hän on hammaslääketieteen professori Helsingin yliopistossa.

3. JÄRJESTÖTOIMINTAA JA VAPAA-AIKAA

JÄRJESTÖTOIMINTAA HAMMASKLINIKALLA - OPETTAJAYHDISTYKSEN VAIHEITA

Osmo Huuskonen

Opettajakunnan yhteisten asioiden edistämistä varten nuoreen koulutusyksikköön perustettiin Suomen Hammaslääkäriliiton alaisena toimiva opettajayhdistys vuonna 1981. Koulutusyksikön vaiheet: alun innostus, tasaisen toiminnan vuodet sekä 90-luvun alun kuumeinen puolustustaistelu tulevat esiin myös opettajayhdistyksen vaiheita kerrattaessa.

Perustaminen

Pääsiäisenä 1978 hammasklinikan muuttaessa Savilahden uudelle klinikalle, opettajakunta muodostui viidestä professorista/apulaisprofessorista ja 21 eriasteisesta opettajasta. Viroista erikoisimpana mainittakoon Kuopioon räätelöity yliassistentin virka, joka vastasi muiden klinikoiden apulaisopettajan virkaa.

Vasta keväällä 1981 oli tarvetta perustaa opettajayhdistys, olihan opettajakunta kasvanut alun kahdesta opettajasta neljäänkymmeneenviiteen. On syytä kerrata opettajatilanne osastoittain, jotka muuttuivat myöhemmin laitoksiksi. Suunnitteluosastolla, joka piti sisällään röntgenologian ja suupatologian, oli apulaisprofessori sekä viisi opettajaa, suukirurgian osastolla apulaisprofessori sekä kuusi opettajaa, joista kaksi erikoistujaa. Ehkäisevän hammaslääketieteen osastolla oli professori ja kaksi opettajaa sekä samaan osastoon kuuluvalla kariologian oppiaineella peräti 10 opettajaa. Protetiikan osastolla oli professori sekä viisi opettajaa, parodontologian osastolla apulaisprofessori ja viisi opettajaa, sosiaalihammaslääketieteen osastolla yksi opettaja sekä ortodontiassa apulaisprofessori ja neljä opettajaa. Myöhemmin saatiin vielä joitakin lisäyksiä ja suurimmillaan opettajakunta oli 90-luvun alussa.

Opettajayhdistys perustettiin aikakirjojen mukaan toukokuun 20. päivänä 1981. Tunnettiin tarvetta ajaa opettajien etuja, ja alkusysäyksen antoi klinikan laitosjako, joka ei ilmeisesti miellyttänyt opettajakuntaa. Opettajayhdistystä tarvittiin, ja perustavassa kokouksessa osastonhammaslääkäri Osmo Huuskonen (Suomen Hammaslääkäriliiton opettajavaliokunnan jäsen) esitti perustettavaksi Kuopion korkeakoulun hammaslääketieteen osastoon opettajayhdistyksen. Väliaikaiseen hallitukseen tulivat esittäjän lisäksi Risto Vääntinen, Maarit Koskinen, Anja-Riitta Luoma ja Marjatta Puranen, tehtävänään sääntöjen valmistelu ja muun toiminnan aloittaminen. Muut perustajajäsenet olivat: Liisa Seppä, Pertti Pohjamo, Vesa Pekkarinen, Matti Lamberg, Eeva Linkosalo, Ulla-Maija Ettala-Ylitalo, Stina Syrjänen ja Hanna Pajukoski.

Opettajayhdistyksen säännöt hyväksyttiin marraskuussa 1981 ja samalla se rekisteröitiin. Säännöissä todetaan, että yhdistys toimii opettajien yhdysseitteenä, valvoo ja edistää heidän

yhteiskunnallisia ja palkkauksellisia etujaan, edistää ammattitaitoa sekä kehittää ja vaalii yhteisiä harrastuksia. Yhdistykseen kelpuutettiin klinikan opettajat, olettaen, että he kuuluivat Suomen Hammaslääkäriliittoon ja -seuraan. Toimintansa tueksi yhdistys voi jopa vastaanottaa testamentteja, joita ei kirjoittajan tietämän mukaan kuitenkaan ole tullut.

Alkuvuosien toiminta

Toiminta alkoi ripeästi. Jo lokakuussa 1981 tehtiin tutustumismatka Helsingin klinikalle. Yhdistys otti myös vilkkaasti kantaa osaston asioihin. Alkuun pidettiin aina oma kokous ennen osastoneuvoston kokouksia ja sovittiin, että osastoneuvoston opettajakuntaa edustavan jäsenen tuli osallistua yhdistyksen hallituksen toimintaan. Hammaslääketieteen osaston laitosjako oli esillä heti perustamisen jälkeen. Kantaa otettiin myös tuntiopettajakysymyksiin, huonetilajakoon, professorin virkojen prioriteetteihin, opettajien virkojen valintaperusteisiin, virkavapauksien myöntämiseen sekä jäsenten nimeämiseen eri toimikuntiin.

Suomen Hammaslääkäriliitto hyväksyi yhdistyksen paikalliseksi alaosastoksi. Sitä ennen oli saatu Liitolta tehtäväksi huolehtia siitä, että akavalainen luottamusmies valitaan klinikan opettajakunnasta. Niin tehtiinkin: yliopiston ilmoitustaululle pantiin puolen postikortin kokoinen ilmoitus *"Kuopion korkeakoulun akavalaisen luottamusmiehen vaali pidetään hammasklinikan luentosalissa S4, 9.12., klo 8.00"*. Onnistuimme pitämään luottamusmiehen vakanssin opettajakunnalla usean vuoden ajan, ennen kuin muut huomasivat "jekun" ja vakanssi menetettiin.

Hammaslääkäriliitto tuki toimintaa vuosittain 2 000 mk:n avustuksella. Vuonna 1982 yhdistyksessä oli 31 jäsentä. Professorikunta ei katsonut voivansa liittyä yhdistykseen, mikä saattoi olla hyväkin ratkaisu, koska edut olivat usein vastakkaisia. Samana vuonna saatiin aikaan osastoneuvoston vaaleissa sopuratkaisu henkilökunnan kanssa. Eeva Linkosalo tuli varsinaiseksi jäseneksi ja Stina Syrjänen varajäseneksi. Sovittiin, että milloin on kyseessä vain opettajakuntaa koskeva asia, henkilökunnan edustaja on estynyt saapumasta ja näin kokoukseen saadaan kaksi opettajakunnan edustajaa. Käytäntöä jatkettiin vuosikautia. Näin opettajayhdistys vaikutti osastoneuvoston työskentelyyn. Lisäksi saatiin aikaan korkeakoulun valtuuston vaaleissa keskikiintiön vaaliliitto, kiitos taitavien ja sitkeiden neuvottelijoiden Risto Väänttisen ja Stina Syrjäsen. Ehdokkaamme Matti Lamberg sai vaaleissa koko korkeakoulun suurimman äänimäärän, lisäksi saimme kaksi varajäsentä.

Vuoden 1984 toimintakertomuksen mukaan opettajayhdistyksen jäsenmäärä tuolloin "lienee ollut 35". Hallitus, joka alkuun kokoontui 12 kertaa vuodessa, oli alkuinnostuksen laannuttua kokoontunut vain viidesti ja jäsenistön kokouksia oli pidetty kaksi. Sinä vuonna yhdistystä kiinnosti osaston kehittämissuunnitelma ja syyskokouksessa KOP:n tiloissa oli aiheena: "Kuopion yliopiston virkojen ja toimien kelpoisuusehdot". Kokouksiin osallistui vain puolet jäsenistöstä, vaikka aiheitten olisi luullut kiinnostavan kaikkia. Huomiota kiinnitettiin myös

siihen, että virkoja ei pantu julkiseen hakuun Hammaslääkärilehdessä. Hallintovirasto piti menettelyä liian kalliina!

Tyyntä myrskyn edellä

Vuoden 1985 puolella toiminta jatkui entisen kaavan mukaan. Kantaa otettiin jälleen tuntiopettajien valintakriteereihin ja opettajien johtosäntöihin. Professoritkin kutsuttiin asioista keskustelemaan ja yleiskokous pidettiin Pohjola-yhtiön tiloissa ruuan ja maistiaisten kera. Hiihtoretki suunnattiin Tahkovuorelle, jossa protetiikan osasto haastoi kariologit viiden kilometrin hiihtokilpailuun. Lienee tarpeetonta mainitakaan, että protetiikka voitti. Puhuttiin myös mahdollisen hiihtolomaviikon pitämisestä, jotta talvilomat saataisiin keskitettyä yhdelle viikolle. Kevätkokous pidettiin Sammalniemen majalla. Kokoukseen osallistui vain kahdeksan jäsentä, mutta illan mittaan saapui kuitenkin väkeä runsaasti, olihan luvassa ruokaa, juomaa ja lämmin sauna. Uintivesi oli kylmää ja räntää satoi, mutta tanssin huuma lämmitti.

Kun tarkastellaan toimintaa pari vuotta myöhemmin, toiminta hiipui edelleen. Vuonna 1986 oli vain kaksi kokousta ja hallituskin kokoontui vain "tarvittaessa". Aiheet pysyivät samoina: virkojen täytöt ja tuntiopettajuudet. Pöytäkirjojen mukaan mitään päätöksiä ei tehty. Osastojen esimiehillä oli näissä asioissa käytännössä päätäntävalta. Toimintakertomus vuodelta 1987 on korutonta kerrontaa: *"Vuoden 1987 aikana järjestettiin jäsenistölle kolme kokousta; sääntömääräisten kevät- ja syyskokouksen lisäksi kokoonnuttiin Plandentillä syksyn ajankoh- taisten aiheitten merkeissä 19.10.1987. Syyskokouksessa oli vieraana Ritva Ahti Hammaslääkäriliitosta, kokouspaikkana Vitriini. Lisäksi järjestettiin keskustelutilaisuus yliopiston saunalla"*.

Vuoden 1988 alusta voimaan tullut virkamieslaki herätti myös opettajayhdistyksen. Sen ohjeet sisälsivät pitkälle meneviä määräyksiä sellaisten opetus- ja tutkimushenkilöiden työajoista, joihin ei sovelleta työaika. Oli hankittava sivutoimiluvat, mikäli sivutoiminta hoidetaan klo 8 - 16 välisenä aikana. Se tuntui aluksi pelottavalta, sillä käytäntöhän oli ollut, että opettajat saivat pitää yhden päivän viikossa "praktiikkavapaata". Sivutoimiluvat saatiin, mutta työh ehdot alkoivat kiristyä.

Vuoden 1989 alussa Kuopion korkeakoulu muuttui Kuopion yliopistoksi ja osasto muuttui hammaslääketieteelliseksi tiedekunnaksi, ainoaksi lajiaan Suomessa. Seuraavana vuonna opettajayhdistys otti vankasti kantaa sosiaaliammaslääketieteen yliassistentin viran hoitoon, mutta tiedekunnan vastineessa todettiin kylmästi, että etujärjestöllä ei ole mahdollisuutta tuoda kantaansa esiin tiedekuntaneuvostossa. Tiedekuntasihteeri pyysi kuitenkin lähettämään kaikki kannanotot hänelle, koska hän esittelijänä halusi tutustua eri näkökohtiin.

Pilvet kasaantuvat

90-luvun puolella alkoikin opettajakunnan virkojen ja toimien vähentäminen ja etujen huonontaminen. Jo edellisenä vuonna oli kaksi päätoimista tuntiopettajan virkaa muutettu sivutoimiseksi, mikä heikensi viranhaltijoiden työehtoja ja sosiaaliturvaa. Opettajayhdistys vastusti ankarasti muitten päätoimisten tuntiopettajien virkojen muuttamista sivutoimiseksi ja totesi kannanotossaan, että opettajien virkoja vähennetään, vaikka toiminta laajenee, sillä hammaslääkärien erikoistumiskoulutus oli aloitettu. KOTA-tiedostoa pidettiin vertailukelvottomana. Tämä ilmoitettiin muun muassa rehtorille, vararehtorille, hallitukselle ja virkamiehille. Mutta eihän se auttanut, klinikan alamäki jyrkkeni.

Valtakunnallisella tasolla suunniteltiin myös hammasklinikoitten toiminnan sovittamista osaksi kuntainliittojen ylläpitämien sairaanhoitopiirien toimintaa. Aikakirjat kertovat, että opettajayhdistyksen aiheen johdosta järjestämään kokoukseen osallistui vain 10 aktiivisinta, vaikka houkuttimena oli kahvit ja kakkarat. Kiinnostus yhteisten asioiden hoitoon oli laantunut, mistä osoituksena vuosien 1989 -1990 yhdistetty toimintakertomus: "*Vuosien 1989 ja 1990 aikana hallitus kokoontui pikakokouksiin kolme kertaa. Lisäksi järjestettiin keskustelutilaisuus hotelli Atlaksessa 26.3.1990*". Siinä kaikki kahden tärkeän vuoden ajalta.

Isku tulikin sitten 90-luvun alkupuolella. Kuopion yliopiston hammaslääketieteellinen tiedekunta ehdotettiin lopetettavaksi. Opettajat ja yhdistyskin heräsivät. Syyskuussa 1991 oli jo Hammaslääkäriliiton toiminnanjohtajakin "selittämässä sanaa". Koulutusta olisi vähennettävä kaikissa yksiköissä yksikköjen välisenä yhteistyönä. Jopa laivaseminaari järjestettiin yksimielisyyden saamiseksi, mutta turhaan. Kaikki vetivät omaan pussiinsa "eihän meiltä, mutta muilta" -periaatteella. Listalla oli milloin Helsingin, milloin Turun, milloin Oulun klinikan lopettamisuhka, mutta paineet alkoivat kerääntyä Kuopion päälle. Hammasklinikoitten vuotuinen yhteistapaaminen oli suunnitteilla Helsinkiin, mutta sekin peruuntui.

Hätähuuto klinikan puolesta

Syksyllä 1992 läksi Helsinkiin ns. karvalakkilähetystö, jonka organisoivat opettajayhdistys. Mukana oli 80 opettajaa ja henkilökunnan edustajaa, sekä 50 pientä kalakukkoa, jotka oli tarkoitettu asiaamme kuuleville kansanedustajille.

Osmo Huuskonen piti eduskuntatalon rappusilla seuraavan puheen kuoron säestämänä:

*NYT puhuu HAMMAS,
 NYT puhuu KUOPION HAMMAS,
 NYT PUHUU KUOPION HAMMASKLINIKKA.
 PÄÄTTÄJÄT, kuulkaa meitä,
 KANSALAISET, tukekaa meitä.
 Tultiin tänne, kun täällä näistä asioista päätetään.*

*Kuopion hammasklinikka AIOTAAN LOPETTAA,
mutta sitä ei saa tehdä.
Meitä tarvitsee Itä-Suomi,
meitä tarvitsee Keski-Suomi,
meitä tarvitsee Pohjois-Suomi.
Me koulutamme hammaslääkäreitä TURUSTA UTSJOELLE,
me koulutamme hammaslääkäreitä kaikkialle SUOMEEN.
KUULKAA MEITÄ,
KUOPION HAMMASKLINIKKAA EI SAA LOPETTAA.*

*NOPEINTA: Meillä on koulutus nopeinta, alle 5 vuotta.
Mitä koulutus on Kuopiossa?*

Kuoro: Se on nopeinta, se on nopeinta.

*TALOUDELLISTA: Meillä koulutus on taloudellisinta,
alle hammasklinikoiden keskiarvon.
Mitä koulutus on Kuopiossa?*

Kuoro: Se on taloudellisinta, se on taloudellisinta.

*TEHOKASTA: Meillä koulutus on tehokasta,
henkilökuntaa vain 100.
Mitä koulutus on Kuopiossa?*

Kuoro: Se on tehokasta, se on tehokasta.

HUIPPUA: Entä miten on tieteen laita?

Kuoro: Se on huippua, se on huippua.

*SUOMESSA ON 4 HAMMASKLINIKKAA,
kaksi suurta ja mahtavaa on etelässä;
vierekkäin ja meren rannalla, ja ne ovat kalliita kouluja,
henkilökuntaakin yhteensä lähes 400.*

*IIRO VIINANEN, jos haluat säästää sieltä, missä on paljon otettavaa,
älä ota pieneltä ja köyhältä.
Taloudellista KUOPION HAMMASKLINIKKAA EI SAA LOPETTAA.*

*Kuoro: Ota sieltä, missä on.
KUOPION HAMMASKLINIKKAA EI SAA LOPETTAA!*

Tilanne oli niin kova, että kerran kuussa järjestettiin opettajien kesken yhteisiä keskustelutalouksia ja syyskokouksessa Ritva Ahti Liitosta oli mukana selostamassa eläkeasioita ja työttömyysturvaa. Yhdistyksen vuosia samana pysynyt toimintasuunnitelmaakin muuttui: "Koska Suomessa koulutetaan hammaslääkäreitä tällä hetkellä kaikilla kriteereillä arvioituna tarpeettoman paljon, selkeä uhka kohdistuu peruskoulutuksen loppumiseen Kuopiossa.

Tällöin osa opettajakuntaa todennäköisesti kärsii työttömyydestä tai vajaatyöllisyydestä. Opettajayhdistys seuraa tulevia tapahtumia ja tarvittaessa pyrkii toimimaan sen päämäärän hyväksi, että peruskoulutus Kuopiossa voisi edelleen jatkua. Opettajayhdistys pyrkii edelleen saamaan edustajiaan eri edunvalvonta- ja ammatillisiin yhteisöihin, jotta vaikutuskanavat säilyisivät".

Loppu häämöttää

Viimeinenkin oljenkorsi katkesi, kun opetusministeri ministeriönsä tukemana ilmoitti peruskoulutuksen loppuvan vuoden 1998 kesäkuun lopussa.

Joulun alla 1993 jaksoi opettajayhdistys vielä kummastella kirjeessään dekaanille eri laitosten välillä tapahtuvaa opetuksen erilaisuutta. Olisipa tämä tapahtunut jo aikaisemmin, sillä vuoden 1994 budjetti karsi tuntiopettajien virkoja, vain kaksi päätoimista tuntiopettajaa jäi taloon, muut virat muuttuivat sivutoimisiksi.

Toimintasuunnitelma vuodelle 1995 sisälsi jo tappioon alistumisen: *"Edessä on opetuksen alasajo ja astettainen työpaikkojen häviäminen. Opettajayhdistys seuraa tulevia tapahtumia ja pyrkii siihen, että tulevat leikkaukset tehtäisiin tasapuolisesti".* Todetaan yhdistyksen toimivan nyt informaation jakajana sekä keskustelutilaisuuksien järjestäjänä huomioonottaen muutostarpeet.

Vielä vuoden 1994 aikana yhdistys tiedusteli opettajien mahdollisuuksia siirtyä Oulun tai Helsingin yliopiston vastaaviin virkoihin, mutta laitosten johdon vastaukset olivat tylyjä: *"Ilmoitan, että laitoksen opettajaresursseihin ei ole tiedossa lisäystä. Avoimet virat täytetään yliopistosta annetun asetuksen säätämässä järjestyksessä".* Viimeinen pöytäkirja on muistio paikallistapaamisesta, jossa olivat mukana ensimmäinen ja viimeinen puheenjohtaja ja muutamia muita siltä väliltä. Opettajayhdistys lakkasi toimimasta. Sääntöjen mukaan kertyneet varat on ohjattava Hammaslääkäriliitolle hammaslääketieteen opetuksen tukemiseen. Kertyneet varat riittivät pariin kahvikupilliseen, joten tilit päätettiin klinikan kuppilassa.

Opettajayhdistyksen puheenjohtajat:

Osmo Huuskonen 1981 - 83
 Risto Vääntinen 1984
 Eeva Linkosalo 1985 - 86
 Joonas Pulkkinen 1987 - 88
 Jari Kellokoski 1989 - 90
 Helena Forss 1991 - 94

Opettajayhdistyksen sihteerit:

Maarit Koskinen 1982 - 83
Eeva Linkosalo 1984
Tellervo Laine 1985
Joonas Pulkkinen 1986
Seija Rantala 1991 - 94

Osastonhammaslääkäri, EHL Osmo Huuskonen

Kirjoittaja työskenteli Kuopion yliopiston hammaslääketieteellisessä tiedekunnassa protetikan ja purentafysiologian osastolla osastonhammaslääkärinä vuodesta 1976 vuoteen 1996, jolloin siirtyi eläkkeelle.

MUISTELOITA HAMMASLÄÄKETIETEEN HENKILÖKUNNAN VAPAA-AJAN TOIMINNOISTA VUOSINA 1978 - 1998

Sirkka-Liisa Miettinen

Kirjoittamani perustuu pääosin Hupiklubin kansioihin kirjattuun materiaaliin ja siinä oleviin valokuviin. Kansioista löytyy myös Leena Saarasen johdolla tehty mittava, monta kymmentä säkeistöä käsittävä kronikka hammaslääketieteen väestä. Tätä kirjoitelmaa tehdessäni en ole kaikin ajoin ollut täysin vakuuttunut, että muistan tapahtumat ja ajankohdat tismalleen oikein. Monta hauskaa tilaisuutta ja matkaa on jätettävä kuvaamatta. Itselleen tärkeimmät jokainen kaivelkoon muistojen kultareunapilvien takaa.

Oi niitä aikoja, oi niitä aikoja...

Maaliskuussa 1978 muutti Savotalon koeklinikalta Savilahden pohjukkaan joukko erilaisia ihmisiä aloittamaan uuden uutukaisen hammasklinikan toimintaa. Myös henkilökuntamäärä lisääntyi tuolloin huomattavasti. Jos oli aikaisemminkin ollut aihetta kokoontua yhteisiin vapaa-ajan tilaisuuksiin, tarve oli nyt moninkertainen. Kuten yleensä, tämän vapaa-ajan toiminnan järjestäminen tahtoi aina jäädä tiettyjen henkilöiden niskoille. Tällöin päätettiinkin hammaslääketieteelle perustaa vuosittain vaihtuva, huvitusta järjestävä ryhmä. Ja näin sai alkunsa Hupiklubi.

Ensimmäisen Hupiklubin perustajajäsenet olivat: Anna-Leena Partanen, Sirkka Kuusalho, Eino Honkala ja Risto Vääntinen, eli myöhemmillekin vuosille tyypilliseen tapaan huvitoimikunnassa oli edustettuna niin toimistoväki, hoitohenkilökunta kuin opettajatkin. Vapaa-ajan toiminnassa ei tunnettu minkäänlaisia tittelin tai tehtävän mukanaan tuomia raja-aitoja, vaan kaikkeen osallistuttiin yhteistuumin. Ensimmäinen huvitoimikunta laati alla olevan ohjesääntön, jota vuosien vierieissä on yritetty noudattaa monenmoisella menestyksellä.

Hupiklubin ohjesääntö

1. § *Valitaan osastoon epämääräisissä olosuhteissa ja mielivaltaisista perusteista huvitoimikunta.*
2. § *Huvitoimikunnan toimiaika on yksi lukuvuosi, mutta erityisistä, tarkemmin määrittelemättömistä syistä, voi toimiaika olla mainittua lyhyempi tai pitempi.*
3. § *Jäsenyydestä älköön voitako kieltäytyä.*
4. § *Huvitoimikunnassa tulee olla edustus kaikista assistentti-, henkilö-, ryhmä- tai kuppikunnista.*

5. § *Huvitoimikunnan on järjestettävä lukukausien alkamisen ja päättymisen merkeissä huvitilaisuus (neljä tilaisuutta). Terveydellisistä syistä voidaan mainittuja tilaisuuksia järjestää muulloinkin. Vaihtoehtoisesti voidaan katsoa matkailun korvaavan paikkakunnalla järjestettävän tilaisuuden.*
6. § *Huvitilaisuuksiin osallistuvat ovat henkilöhallinnollisesti suoraan huvitoimikunnan alaisuudessa tilaisuuksissa ja ennen tilaisuuksia ohjelman valmistelua koskevissa kysymyksissä. Siivoustyöhön katsottaneen osallistuvan kaikki yhden ja yksi kaikkien puolesta.*
7. § *Huvitoimikunnan on pidettävä huolta ja kartutettava omaisuutta, kaksi muovisankoa ja neljä kauhaa yms. Tätä varten vain huvitoimikunnalla on oikeus harjoittaa liiketoimintaa ja omistaa kiinteistöjä.*
8. § *Huvitoimikunnan tilaisuuksista on pidettävä asianmukaista kuva- ja kertomuskirjaa.*
9. § *Huvitilaisuuksissa tarjoitavan pyörrytysjuoman riittävyys olkoon huvitoimikunnan erityisessä suojeluksessa.*
10. § *Huvitoimikunnan vastuunalaisin tehtävä on valmistella seuraavan huvitoimikunnan valinta.*

Kuopiossa, 6. pnä lokakuuta 1981, allekirjoitus: perustajajäsenet.

Linjuriauto maantien ässä, jos olet jonnekin...

Kuopion hammaslääketieteen toimesta aloitettiin 80-luvun alussa Suomen hammaslääkäriskoulujen yhteiset, vuosittaisiksi tarkoitetut tapaamiset. Suomeenhan oli tällöin syntynyt kaksi uutta koulutuspaikkaa henkilökuntineen ja tutustuminen tuntui tuiki tarpeelliselta.

Muistini mukaan ensimmäinen vierailu tehtiin Ouluun. Linja-autolla köryyteltiin läpi talvisen Savon ja Oulun läänien. Virkistystaukojen siivittämänä mieliala oli korkealla Ouluun saavuttaessa. Majoittumisen jälkeen siirryimme Medipolarin tiloihin. Ohjelmassa oli ruokailua ja tutustumista lääketehaaseen. Illan kruunasi saunominen ja polskuttelu uima-altaassa. Seuraavana päivänä sitten vähemmän hilpeä joukko tutustui Yliopistolliseen sairaalaan ja hammaslääketieteen laitokseen.

80-luvun alussa vierailimme myös Turun klinikalla ensimmäistä kertaa. Vierailu tapahtui toukokuuisen sään suosiessa matkaamme. Isäntämme hakivat meidät illanviettoon majapaikastamme apunaan paksu, pitkä köysi. Tästä kiinnipitäen vaelsimme läpi keväisen Turun juhlapaikkaan Kandiseurauksen huoneistoon. Syyn, miksi näin tehtiin, isäntämme kertoivat olevan sen, että he pelkäsivät meidän lähtevän toikkaroimaan ilman opastusta Turun torille. Seu-

raavana päivänä tutustuimme tietysti Turun klinikkaan ja kiertoajelimme Ruissalossa, jossa valkokuokot kukkivat valtoimenaan.

Talvimatkan Turkuun teimme helmikuussa 1987. Hupiklubi tarjoili menomatkalla linja-autossa makoisat kahvit pasteijoihin ja munkkeineen, joten lähes 500 kilometriä taittui kuin huomaamatta. Turkulaiset olivat järjestäneet vierailleen upean päivän, joka alkoi luennoilla ja jatkui iltatilaisuutena runsaine ohjelmineen. Laulu-yhtye Turpaduurit esiintyi ja napakymppiä leikittiin. Turkulaisilla oli myös soitinyhtye, joka koostui, niin kuin Turpaduuritkin, Turun hammasklinikan henkilökunnasta.

Kutsun saatuamme lähdimme tutustumaan Helsingin upouuteen klinikkaan helmikuussa 1982. Me kuopiolaiset varasimme matkaa varten oman junavaunun, sillä olihan meitä lähdössä matkalle noin 40 henkilöä. Matkaan varattiin omat eväät, jotka ahneimmat söivät, kuten allekirjoittanutkin, jo ennen Rättimäkeä. Junan porhaltaessa kohti Mikkeliä, röntgenin työt leväyttivät pöydälle upean liinan, kattoivat aterimet, lautaset ja kristalliset lasit ja ryhtyivät aterioitsemaan. Mukana heillä oli täydellinen, kevyt menu viineineen. Kun me muut katselimme heitä vesissä suin, kateellisina, he sanoivat, että tyyli täytyy matkustaessakin säilyttää.

Majoittumisen jälkeen siirryimme Plandentin tiloihin jossa vietimme iltaa isäntiemme kanssa. Kun pääkaupunkiin oli päästy, toki halusimme myös tutustua sen yöelämään. Niinpä koettelimmekin tanssionneamme vaihtelevalla menestyksellä Hesperian yökerhossa. Parilla vanhemmalla rouvalla kävikin mielestään kohtalainen tuuri. Tarjoilija kehotti heitä istumaan pienen pöytään. Samaan tilaan pöllähti arabiseurue, joka erehtyi näitä rouvia luulemaan ns. maksullisiksi seuralaisiksi, jotka tarjoilija oli huomaavaisesti pöytään toimittanut. Pyörähdettyään tanssilattialla pari kertaa näiden tulisilmien kanssa rouvilla tulikin kiire omaan porukkaan...

Seuraavana päivänä tutustuimme Helsingin upouuteen hammaslääketieteen laitokseen ja sen toimintoihin. Iltapäivällä juna sitten jyskyttelij' Kuopijoon päin. Asemalla riitti vielä juhلاميeltä ja jotkut ehdottelivat jatkoille lähtöä yökerhoon. Nämä haaveet lopettivat kuitenkin vastassa olijat. Tuttu käsi laskeutui olkapäälle ja käsky kävi: "nyt kotiin."

Ollessamme vuorostamme isäntinä, pyrimme tuomaan esille sen, että nyt olemme Savonmaassa. Saunotimme vieraitamme Jätkänkämpän savusaunassa ja uitimme avannossa. Veimme heidät torille kalakukon ostoon. Ja tietysti esittelimme erinomaista klinikkaamme. Kiitoksina onnistuneista vierailuista ovat mairittelevat kiitoskirjeet hupiklubin kansiossa.

Klinikkojen tapaamisiin liittyi aina myös virallinen puoli. Kuuntelimme korkeatasoisia luentoja hammaslääketieteen osa-alueilta ja luonnollisesti tutustuimme kutsujaklinikan toimintatiloihin.

Viimeisin yhteinen tapaaminen oli Turun klinikan järjestämä laivaristeily Tukholmaan 90-luvun vaihteessa. Taistelu klinikoiden henkiinjäämisestä lopetti tämän yhteistoiminnan kutsuntavuoron jäädessä Helsingille.

Aavan meren tuolla puolen...

Klinikallamme olivat 1984 opintojaan täydentämässä virolaiset Taavo Seedre ja Lauri Siiak Tarton yliopistosta. Kyseinen yliopisto on ystävyysyliopistomme ja näin ollen olikin hyvin antoisaa järjestää sinne tutustumis- ja ystävyyskäynti. Elokuussa 1984 saimme Tarton yliopiston rehtorin A. Koopin allekirjoittaman kirjeen, jossa hän kohteliaasti kutsui meidät vierailulle. Matkajärjestelyt aloitettiin ajoissa. Elettiin Suur-Neuvostoliiton aikaa ja matkaa varten tarvittiin muun muassa viisumit.

Lokakuun viidentenä aamuyöstä 36 matkalaista lähti linja-autolla kohti Helsinkiä, josta matka jatkui Georg Ots -laivalla Tallinnaan. Pääkaupungissa nautimme aamutuimaan Plandentin tarjoamat kahvit. Sää oli lokakuiseksi aivan ihana. Laivan kannelta katselimme horisonttiin häviävää Suurkirkkoa ja Tallinnaan saavuttuamme ilman lämpötila oli +20 °C. Tullissa vietimme sitten seuraavat pari tuntia. Tullimiehet olivat erittäin kiinnostuneita mukamme olevasta kirjallisesta materiaalista ja eritoten Puijon tornin pienoismallista, jota olimme viemässä Tarttoon isännillemme.

Tallinnassa puistot kylpivät syysväreissä ja raha-asiat oli helppo hoidella pankkien kävellessä kaduilla vastaan. Lievästi huijatuksikin joku taisi tulla, mutta sitä ei jääty suremaan. Lauantai-aamuna matkasimme linja-autolla kohti Tarttoa ja sen yliopistoa. Matkan aikana pysähdyimme pieneen kylään, jonka supermarketin tyhjensimme suolakurkuista ynnä muista venäläisistä herkuista. Olipa eräs matkalaisista unohtua kyseiseen kauppaan, jonne hän jäi jonottelemaan muovipusseja ostoksiansa varten. Muovikassit olivat ylellisyyttä vielä siihen aikaan Vironmaassa.

Tartossa yliopiston lisäksi tutustuimme sen uuteen kirjastotaloon, mahtavaan betonibunkkeeriin. Vierailun päätökseksi ja ystävyuden vahvistamiseksi kohottelimme samppanjamaljoja isäntiemme kanssa ja tämän jälkeen palasimme Tallinnaan. Vielä jäi aikaa pari päivää katsella kaupunkia. Yötkin kuluivat rattoisasti kuunnellessa hiirulaisten rapinaa vanhassa hotellissa. Mieliin painuvia olivat iltaliturgia ortodoksisessa katedraalissa sekä yhteiset illanvietot Tallinnan tunnelmallisissa ravintoloissa.

Joulukuun alussa 1988 toteutui kauan suunniteltu matka Moskovaan ja siellä lääketieteellisen stomatologian instituuttiin. Instituutti on hammaslääkäreiden johtava koulutuspaikka Venäjällä. Jälleen meitä oli lähdössä lähes 40 henkilöä. Hupiklubi sai järjestettäväkseen matkan käytännön puolen yhteisviisumeineen. Joukossamme oli venäjää puhuvia ja heidän apunsa oli

todella kullanarvoista virallisissa asioissa, mutta myös epävirallisen ohjelman toteuttamisessa. Linja-auto kuljetti meidät Vainikkalan asemalle, jonne matka kului mukavasti mateenmä-tivoileipiä ja muutakin vahvistavaa nautiskellen. Illan pimetessä nousimme junaan. Sen pysähtyessä Viipurissa, muutama matkalaisista hoiteli pankkiasioitaan aseman edustalla. He järjestivät vaunuun oleville hivenen jännitystä: junan vislatessa lähtöä asemalta heitä ei näkynyt missään. Jonkin ajan kuluttua he ilmaantuivat kuitenkin osastoon valuutta-asiat kunnossa. Junan lähtiessä liikkeelle he olivat hypänneet kohdalla olevaan vaunuun ja vasta konduktöörin avustuksella he löysivät omaansa läpi lukittujen vaunuosastojen.

Idän pikajunasta oli matkalaisille varattu kokonainen makuuvaunuosasto. Ystävällinen vaunutarjoilija piti huolen tsaikan riittävydestä ja muut eväät olivatkin omasta takaa. Vaunuosasto oli erittäin lämmin, niinpä saavuimmekin otsa hiessä aamulla suurelle Moskovan päärautatieasemalle, josta siirryimme hotelliin. Hotelli oli suuri ja sen hissit pieniä ja aina täyteentupattuja. Siinä tuijottelit silmästä silmään, vatsat vastakkain tummaa kirgiisiä mennessäsi ylös huoneeseesi. Osa meistä näes asui lähes 30. kerroksen korkeudella. Moskovassa oli lumituisku, joka tukki kadut ja kujat ja lunta riitti myös ikkunoiden rakosista hotellihuoneisiin. Tarvoimme nilkkoja myöten sohjossa, seisoimme tavaratalojen kiemurtelevissa jonoissa ostoslaput kourissa. Kun jonottaja vihdoon pääsi tiskin luo, hänen haluamansa tavara loppui juuri hänen edestään. Jos samppanjaa ei riittänyt kaikille, niin onneksi vahvaa, tummaa ruisleipää oli jokaisen kainalossa kotiin vietäväksi.

Pääkohteemme, stomatologian instituutti, oli melkoisen linja-automatkan päässä majapaikatamme. Laitos käsitti oman sairaalan, opetuspoliklinikan ja luentotiloja. Opiskelijat seurasivat vieressä seisten kun opettajat suorittivat potilaille hoitotoimenpiteitä. Puutteista huolimatta kaikkialla oli hyvin siistiä ja huolella hoidettua.

Tottahan toki tutustuimme myös Moskovan nähtävyyksiin. Punainen tori oli kaunis lumituis-kussakin ja hiljaisina maan kansalaiset jonottivat pääsyä Leninin mausoleumiin. Sirkus villieläimiseen ja taiteilijoihin mykisti savolaiset. Kremlin muurien sisäpuolellekin, Kansojen palatsiin, pääsimme pistäytymään. Baletti nimittäin esiintyi siellä oopperatalon ollessa remon-tissa. Joka illaksi onnistuimme saamaan myös miellyttävän ruokapaikan, jossa herkuttelimme venäläisillä erikoisuuksilla, lauleskelimme ja meille loisti valot Moskovan...

Koteihimme Kuopioon ehdimme juuri sytyttämään itsenäisyyspäiväkynttilät, joiden tuike tuntui silloin tavallista lämpöisemmältä.

Mutta kun idässä käytiin, paloi mieli myös länteen. Vuoden kuluttua Tallinnan matkasta suunnistimme Tukholmaan, Huddingen klinikkaan. Pikkubussi starttasi yliopiston pihalta, Kalakukko airways sai tuulta siipiensä alle ja melkein huomaamatta olimme Turun satamassa, jossa Silja-Linen vanha Finlandia-autolautta odotteli meitä.

Seuraavana päivänä ystävällisten isäntiemme esitellessä diakuvin komeaa klinikkaansa, salista alkoi kuulua vaimeaa kuorsausta ja kun valot sitten syttyivät, muutama oli pudota istuimeltaan äkkiherätyksen takia. Yö laivalla oli nimittäin kulunut rattoisasti, olihan matkamme onnistumista saatu tukemaan muutama sponsori. Huddingen klinikka oli valtavan suuri opiskelijamäärään nähden. Tukholmassa yövyimme City-hotellissa keskellä kaupunkia. Illalla suunnistimme isolla joukolla päivälliselle Vanhaan kaupunkiin, josta kävely aterian jälkeen halki öisen Tukholman oli virkistävää. Osa ehti vielä operettiin tai balettiin, jokunen kabareehenkin. Seuraavana päivänä oli aikaa ostosten tekoon ja Tukholman nähtävyyksien katsomiseen. Kiertoajelukin suoritettiin Hannan opastuksella hämärän syyspäivän vaihtuessa nopeasti pimeneväksi illaksi.

Kotiinpaluulaivana oli Siljan uusiin alus. Hieman huolestuneina kuuntelimme sataman lähtöaulassa säätiedotuksia, jotka lupailivat melkoista merenkäyntiä Suomenlahdelle. Illastessamme Tukholman saaristoalueella hieman hymähtelimme näille ennustuksille. Tarkoituksenamme oli viettää rattoisa ilta laivalla, sillä olisimmehan kotona lauantaina, joten viikonloppu jäisi lepäämiselle ennen työviikon alkamista. Laivalla oli paljon muutakin väkeä ja katselimme viereisen pöydän herroja sillä silmällä, että tanssittamaan. Mutta annas olla, avomerelle tultuamme noin seitsemän metriä korkeat vasta-aallot jysäyttelivät laivaa ylös ja alas ja urhea joukko alkoi huveta nopeaa tahtia. Nautitut peurankyljykset ja samppanjat pyrkivät menotietä takaisin. Joku totesikin laulusolistin vihreän mekon korostavan upeasti hänen saman värisiä kasvojaan. Yöllä laivalla oli hiljaista lukuun ottamatta myrskyn ääntä. Väsyneinä pahoinvoinnista mutta pitkän yön nukuttuamme me palasimme tyytyväisinä koteihimme Kuopioon.

Muistelemani matkat eivät ole ainoat mainittuihin kohteisiin. Ruotsissa olemme käyneet useammankin kerran, samoin Tallinnassa ja Tartossa. Myös Budapestiin on tehty matka, joskin pienemmällä joukolla.

Syysillan tuuli nyt lehvissä soittaa...

Jotta hupiklubin säännöt toteutuisivat, pyrittiin lukuvuosi aloittamaan ns. huvitilaisuudella. Joskus tämä tilaisuus saattoi olla kävelyretki kaupungin retkeilymajoille tai ajelu Jaskan Saara-laivalla saareen marjastamaan ja sienestämään. Välillä kokoonnuimme ylioppilaskunnan Tiukanlinna. Syystapaamisen tärkein tehtävä oli uuden hupiklubin valitseminen. Uusi klubi aloitti sitten hyvissä ajoin pikkujoulun suunnittelun ja tästä muodostuikin porukamme tärkein vuotuinen juhla, johonka panostettiin sekä ohjelman että ruumiin ravinnon tiimoilta.

Alkuaikoina pikkujoulujen pitopaikkana oli hammasklinikan omat tilat, odotusaula vastaanotto-osastolla. Ohjelmaa harjoiteltiin viikkokaupalla. Välinehuollon lattia tömisi kun raskaansarjan tonttujoukko siellä valmisteli esitystään. Lujaa harjoittelua vaativat myös tans-

siesitykset can-canista macarenaan. Toisinaan ohjelmasta huolehtiminen annettiin jollekin oppiaineelle hupiklubin päästessä silloin helpommalla. Viimeisinä vuosina, joukon jo vähetessä, ovat opiskelijat osallistuneet pikkujouluhimme ja tuoneet niihin nuorta, raikasta esittämistä. Tällöin oivaksi juhlapaikaksi osoittautui Canthian ravintola, joka ansiokkaasti on huolehtinut myös jouluaterian valmistuksesta.

Tunnettuja maakunnan taiteilijoita on esiintynyt pikkujouluissamme. Mutta ylitse muiden on ollut viimeisten juhlien joulupukki. Tämä akrobaattisia kykyjä omaava, ketterästi hypähtelevä ukkeli on ollut pääohjelmanumero ja hän onkin palauttanut lapsenuskomme joulupukkiin. Erityisen nautittavaa katseltavaa oli myös opiskelijoiden "Tienaajapojat" -esitys komeine pukuineen.

Tanssin tahdin on taannut levy musiikki mutta myös medisiinareiden orkesteri on nostattanut jalkaa vauhdikkaalla soundillaan.

Kevät toi, kevät toi...

Kevättalvella yliopiston liikuntapäivänä suunnistettiin useasti lähialueiden hiihtomajoille. Reippaan liikuntasuorituksen jälkeen kokoonnuttiin saunomaan ja seurustelemaan, joskus Oriolan tiloihin, joskus hammasklinikalle tai Jätkänkämpälle. Ulkoilun jälkeen maistuiivat myös pöydänantimet, jotka yleensä Hupiklubi junaili paikalle. Vähemmän reippaatkin osallistuivat tilaisuuksiin, tärkeintä on ollut yhdessä olo. Laskettelutaitoja on harjoiteltu niin Kasurilassa kuin myös jylhillä Tahkovuoren rinteillä, kukin taitojensa mukaan. Eräänä pakkaspäivänä Tahkovuorella virvoituspullotkin jäätyivät ulkoilijoilta sihisevän nuotion äärellä, mutta onneksi ravintolasta saatiin lämmintä juomaa sekä sisäisen että ulkoisen vilun torjuntaan.

Eräänä lämpimänä toukokuun iltana väkemme kokoontui Hupiklubin kutsumana naamiaisiin klinikan yläaulaan. Osallistujat olivat pukeutuneet toinen toistaan kekseliäämpiin asuihin. Kaino nunna sai seurakseen arabisotilaan. Maija Mehiläinen pörräili toivomuslähteen äärellä ja Ku-Lux-klaanin outo mies hirttonarunsa kanssa vaani uhrejaan. Suloinen Harmony Sisters lauloi tulisuudelman ja kyseli: "onks Viljoo näkyne..."

Muutaman viimeisen vuoden aikana on kevätkauden kruununa ollut hammaslääketieteen kandiseururan järjestämä vuosijuhla johonka koko henkilökunnalla on ollut mahdollisuus osallistua. Kuinka työtoverin arkinen minä muuttuikaan kun hän pukeutui iltapukuun tai frakkiin. Upeasti katetun pöydän äärellä nautittu illallinen, huomionosoitukset ja pyörähtely tanssorkesterin siivittämänä loi komeat puitteet tälle akateemiselle juhalle. Gaudeamus igitur...

Syntymäpäivät Heikin, meiltä ei unhoon jää...

Kuopion hammaslääketieteen Grand Old Man Heikki Luoma ehti täyttää pyöreitä vuosia professorin virassa ollessaan. Hänen 60-vuotisjuhliin kokoonnuttiin viettämään Puijon mäjälle suurella joukolla. Juhlan päähenkilö haettiin kotoa bussilla. Kulkuvälineessä hänet kukitettiin ja hänelle tarjottiin kevyt illallinen, joka sisälsi pari fluoritablettia juomatilkkasen kera. Juhlapaikassa kohottelimme maljat syntymäpäivän kunniaksi, sankari sai asianmukaisen käädyn kaulaansa ja ohjelma saattoi alkaa. Puheita pidettiin puolin ja toisin. Sankari sai hoitajatytöiltä täyden sylin ruusuja punahuulusuukkojen kera. Pohjalaispojat lauloivat ja Liisa Seppä luki riimittämänsä kronikan, josta tässä muutama säe muistin virkistämiseksi:

*Vihdoin vuonna seitsenviisi
proffan virka ilmestyi
Savon yliopistohon,
alanansa ehkäisy.*

*Ensimmäinen laatuaan
on virka tämä Suomessa,
nytpä alkoi ehkäisyssä
uudet tuulet puhaltaa.*

*Paljon oli työtä tuolloin
pioneeriaikoina,
alaisetkin olivat kun
vielä melko tolloja.*

Ja runoa jatkui monen monta säkeistöä päättyen loppuhuipennukseen:

*Vielä lopuks kaunihiksi
Rolle keksi värssyn tän:
Tiu tau tuikku
vielä luistaa suksi.*

Toki merkkipäiviä on vietetty monia muitakin. Aitoon savolaiseen tapaan juhlittiin apulaisprofessori Pertti Sainion 50-vuotisjuhlia Vapaasatama Sammossa, joka on Suomen kuuluisin muikkuravintola. Ruokahalua kiihdyttämään nautittiin lasillinen vinettoa ja sen jälkeen oli tarjolla paistettuja muikkuja, muikkuja paistetuilla perunoilla, keitetyillä perunoilla, voissa haudutetut muikut, muikut riisipetillä ja muikut perunamuussilla. Siitä vaan jokainen tilasi makunsa mukaan. Ravintolan kanta-asiakkaat näyttivät viihtyvän hyvin akateemisen väen seurassa tunteen ollessa molemminpuolinen. Tammikuussa 1998, Pertti Sainion ollessa laitoksemme viimeinen johtaja, kokoonnuttiin jälleen syntymäpäiville hänen täyttäessään 65 vuotta. Vaikka joukko oli jo harvennut, tunnelma oli yhtä lämmin kuin 15 vuotta aikaisemmin.

... ne tahtoisin mä elää uudelleen...

Parinkymmenen vuoden mittainen työtoveruus ei kulje ohi jälkiään jättämättä. Työtoverista on tullut osa elämää. Suret ja iloitset hänen kanssaan. Muistan, miten alkuaikoina nuorten rouvien silmät alkoivat loistamaan ja vatsa somasti pyöristymään. Syntyi pieniä tyttöjä ja poikia. Ja pian sama kierros uudelleen. Mutta minne aika katosikaan? Yht'äkkiä nämä pienet aloittivat koulunsa, viettivät rippijuhliaan ja kohta juhlivat lakkiaisiaan. Työnteon ohella valmisteltiin jouluja, pääsiäisiä ja muisteltiin kesälomia. Kevätauringon lämmittäessä poskea alkoi muutamilla vimmuttu taimien kasvatusta ja ylimääräisistä tuloksista pääsivät työtoveritkin syksyllä nauttimaan.

Kaksi kertaa olemme sytyttäneet lepattavat kynttilät ja niiden sammuttua olemme jääneet kysymään: miksi? Työtoveria on ollut niin ikävä.

*"Päivät putoavat kuin siemenet maahan.
Kasvaa puu,
jonka varjossa on hyvä olla,
jos vain muistan olla onnellinen"*

(Tyyne Saastamoinen)

Aikamme hammasklinikalla on kasvattanut elämme puuhun tuuhean, lehtevän oksan. Sen vihreään, viileään suojaan on silloin tällöin hyvä istahtaa muistelemaan sitä osaa elämästämme, joka on nyt päättymässä.

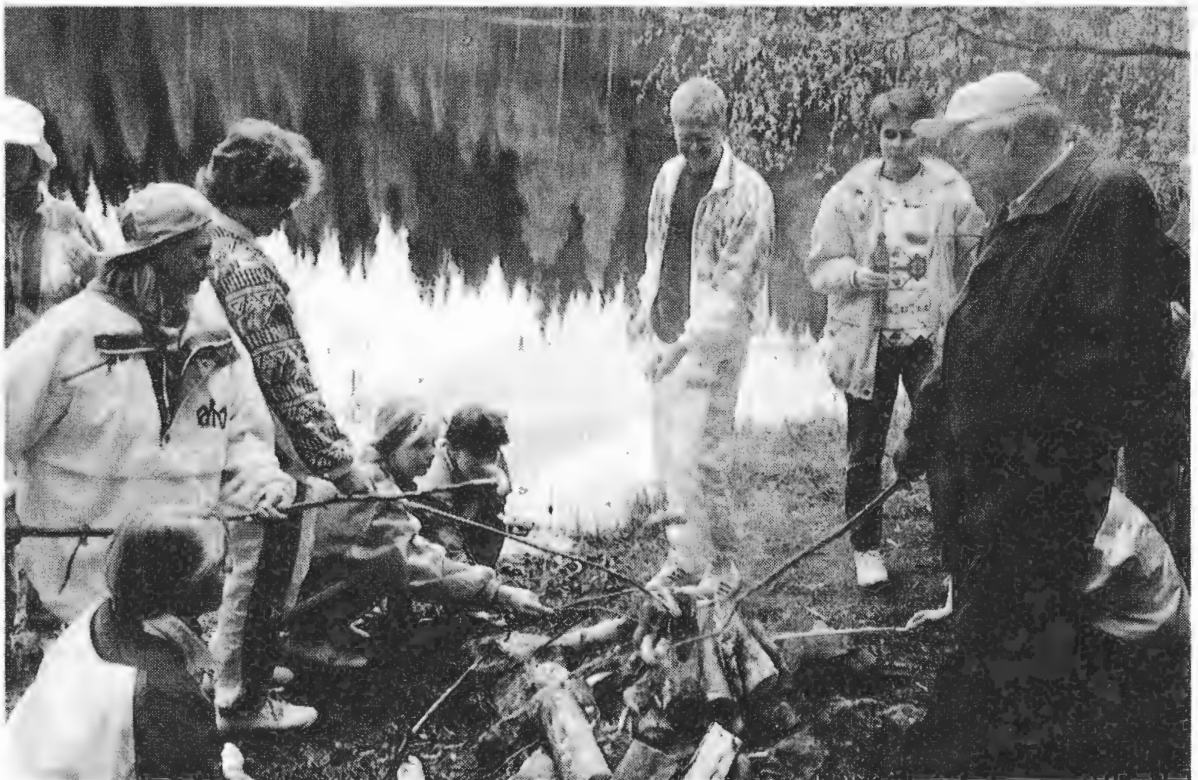
Hammasklinikalla maaliskuussa 1998

Sirkka-Liisa Miettinen

Erikoissairaanhoitaja Sirkka-Liisa Miettinen on toiminut Kuopion yliopiston hammaslääketieteen opetushoitajana vuodesta 1978.

Kuva 1. Ensimmäinen hupiklubi vuonna 1981: Eino Honkala, Anna-Leena Partanen, Sirkka Kuusalho ja Risto Vänttinen.

Kuva 2. Makkaranpaistoa kevätretkellä Tervaruukin majalla 1995.

Kuva 3. Matkalla Helsinkiin 1984 ja...

Kuva 4. Tukholmaan Huddingen klinikalle 1985.

Kuva 5. Ruotsalaiset isäntämme saivat Puijon tornin pienoismallin.

Kuva 6. Punaisella torilla selkä tuulta vasten 1988.

Kuva 7. Naamiaiset keväällä 1986.

Kuva 8. Harmony Sisters: Merja, Leena ja Maisa.

Kuva 9. "Tienaajapoijat", Lippo Lassila, Pasi Karvonen, Olli-Pekka Lappalainen ja Teemu Taipale pikkujouluissa 1996.

Kuva 10. Itse Joulupukki...

Kuva 11. ... joka tyttöjä naurattaa.

KLINIKKA SAVILAHTEN - MUISTIKUVIA HAMMASKLINIKAN RAKENTAMISESTA

Esko Hokkanen

Oli keväätalvi 1976, kun sattumalta huomasin Helsingin Sanomista pienen ilmoituksen kiinnostavasta työpaikasta. Siinä haettiin huoltomekaanikkoa koulutettavaksi hammashoitokoneiden ja -kalusteiden asennus- ja huoltotehtäviin. Ilmoituksessa mainittiin myös Kuopion hammasklinikan rakennustehtävät. Olin tuolloin Helsingissä Medionin tehtävissä röntgenasentajana. Kuopioon muutto kiinnosti kovasti, joten laitoin hakupaperit ja sen myötä tämäkin tarinatuokio on mahdollista.

Dentaldepot Oy oli tuon ajan vahva hammastarvikealan toimittaja ja laitevalmistaja. Ennen minun tuloani kuvioihin oli Dentaldepot varustanut Kuopion nykyisen terveystieteiden keskuksen tiloihin 16 kpl Paranette-hoitoyksikköä. Toimitus oli tapahtunut 16.9.1975. Kyseisten hoitoyksiköiden kehittämistyö oli alkanut jo 1972, jolloin haettiin laitevalmistajaa Suomesta. Dentaldepot valmisti tuolloin noin 50 hoitoyksikköä/vuosi kotimaan markkinoille.

Tuon ajan päättäjät olivat tehneet tutkimustyötä ja kiertäneet eri valmistajien luona. Laitesuunnittelun pohjana oli ruotsalainen Asdi-Compinette -malli. Siitä kehitettiin suomalainen versio. Kehitystyössä olivat voimakkaasti mukana herrat Paunio ja Rajala. Niinpä hoitoyksikön nimeksi tulikin sopivasti PARANETTE. Lyhenteet: PA = Paunio, RA = Rajala, NETTE = Compinette. Dentaldeposta suunnittelutyössä oli mukana Onni Robertson.

Olin suorittamassa Kuopioon liittyviä alkuvalmisteluja 1.6.-30.11.1976 Helsingissä. Kiitos hyvästä koulutuksesta Onni Robertsonille. Muutto Kuopioon tapahtui 1.12.1976.

Alkuaikoina valmistelin Savo-talolla olevien koneiden parissa tulevaa Savilahden työmaata. Savilahden klinikkaa oli alettu rakentaa keväällä 1976. Löysin arkiston kätköistä työmaapöytäkirjat, joista käy ilmi, että hammasklinikan asioista oli merkintöjä jo kesäkuulta 1976. Olin mukana lähes kaikissa työmaakokouksissa 1.12.1976 jälkeen.

Asennusajan tapahtumia on mieluisaa muistella. Kaikki työvaiheet tuli toistettua lähes sata kertaa. Siinä ajassa oppi varmasti sen mitä teki. Hoitokoneiden pystytys ja asennus alkoi hoitokaapistoihin tulevien sähkö- ja huoltokaappien asennuksella viikolla 39/1977. Sähkö- ja huoltokaapit on sijoitettu kiinteästi hoitokalusteisiin. Viikolla 42/1977 aloitettiin sitten hoitokoneisiin liittyvät asennukset.

Hoitokoneet oli valittu Dentaldepot Oy:stä ja potilastuolit toimitti nykyinen työnantajani Plandent Oy. Hyvin tuntuivat sulautuvan yhteen kahden toimittajan tuotteet. Oli sovittu, että kumpikin valmistaja maalaa tuotteensa samalla värillä.

Itse salihan on varsin iso ja rakennusaikaan piti monta asiaa sovittaa yhteen eri toimittajien kanssa. Yhtenä päivänä asennuksen alkuvaiheessa huomasimme, että hoitokoneiden "sylkykupeilta" menevä viemärointi puuttui kokonaan, joten koekäyttövaiheessa vesi nousi ylitse maljan. Eipä siinä muuta kuin rakentamaan viemärointiä pikavauhtia.

Toinen mieleenpainuva tapaus oli, kun kaluste-kaapistotoimittajalla oli ollut kiire ja viivästymissakko painoi päälle. Oli menty siitä missä aita on matalin: maalaus punaisella värillä ruosteisten kalusteputkien päälle. Lopputarkastuksessa asia tulikin ilmi ja kalustetoimittaja joutui puhdistamaan ja hiomaan jo paikallaan olevat kaappien rungot. Maalaus tapahtui myös paikan päällä. Kallis opetus sekini!

Hammasklinikan varsinainen käyttöönottotarkastus oli 28.12.1977, jolloin maistraatti, Kuopion kaupungin vesilaitos ja sähkölaitos tarkastivat, että kaikki on asianmukaisessa kunnossa. 15.2.1978 pidetyssä työmaakokouksessa Dentaldepot Oy:n insinööri Tapio Robertson ilmoitti, että hammaslääkintäkojeiden asennus ja säätötyöt ovat valmiit. Varsinainen lopputarkastus pidettiin 3.3.1978. Fantomisali puolestaan valmistui 16.6.1978.

Siitä alkoi Kuopion klinikan 20 vuotta kestänyt opin tie. Minulle se on merkinnyt paljon myönteistä omassa elämässäni, joten tähän loppuun sopinee seuraava positiivinen lause:

*"Laske ikäsi saamiesi ystävien, älä vuosien perusteella.
Arvioi elämäsi saamiesi hymyjen, älä kyynelten perusteella."*

Lämmin kiitos kaikille ystäville klinikassa.

Esko Hokkanen

Klinikan rakennusvaiheen aikana kirjoittaja työskenteli Dentaldepot Oy:n huoltomekaanikkona. Tällä hetkellä hän toimii Plandent Oy:n aluepäällikkönä Kuopiossa.

DENTINA ry.

"HAMPAALAISTEN" AINEYHDISTYKSEN VAIHEITA POIMITTUNA
MUISTILOKEROISTA, PÖYTÄKIRJOISTA JA TOIMINTAKERTOMUKSISTA

Kari Palokas ja Ville Vierola

Syyskuussa 1973 aloitti opintonsa joukko vastavalittuja, upouusia dentistejä, "Kuopion korkeakoulun hammaslääketieteen opiskelijat". Keväällä 1974 saatiin yhdistykselle jo hieman tyylikkäämpikin nimi: DENTINA (nimen syntyhistoriikista tarinaa tuonnempana) ja sittemmin rekisteröintikin saatiin aikaan.

Ensimmäiseen Dentinan hallitukseen kuuluivat: Merja Vartiainen (pj.), Merja Pätynen (siht.), Maija-Leena Miettinen (taloudenhoitaja), Hellevi Solja (ulkoasiainhoitaja), Kari Palokas (harrastustoiminta) ja Viljo Nyysönen (opintoasiainhoitaja).

Dentinan täyttäessä kymmenen vuotta haastateltiin aiempia puheenjohtajia aineyhdistyksen omaan lehteen (josta siitäkin enempi tuonnempana). Numerossa 1/84 kertoilivat menneistä Merja Harju (os. Vartiainen), Martti Kainulainen ja Margareeta Alasaari.

Dentinan ensimmäinen puheenjohtaja Merja Harju muisteli historiikkaa ajalta 1973 - 75:

"Elettiin syksyä 1973, jolloin ensimmäiset hammaslääketieteen opiskelijat aloittivat opintonsa Kuopion korkeakoulussa. Hammaslääketieteen opiskelijoiden aineyhdistys sai alkunsa 11.10.73 ravintola 7 suutarissa. Tällöin valittiin hallitus, johon kuuluivat Pirjo Hiltunen, Merja Vartiainen, Sirpa Kuitunen, Arja Kullaa, Hannu Kuivalainen ja Viljo Nyysönen.

Aineyhdistys sai nimen DENTINA 25.04.74. Ehdolla olivat myös nimet DENTINO, DENTIS, DENS, KUODENTAL, KUDENTIS, NYKYTYYS, TORA ja PORU. Tällöin aloitettiin myös pitkään kestäneet rekisteröintihankkeet. Dentina sai samassa kokouksessa uuden hallituksen. Kaiken virallisen ohjelman lisäksi opiskelijat pääsivät tietenkin rentoutumaan: 24.-26.01.74 excursio Turkuun, 02.04.74 tilaisuus Upseerikerholla, seuraavana päivänä matka Tahkovuorelle ja 27.08.74 tutustuttiin uusiin opiskelijoihin Peräniemen Kasinolla.

Dentinan leimasinkilpailun voitti Timo Pirosen suunnitelma. Kari Palokkaalla oli myös osuutensa suunnitelman loppuunsaattamisessa.

Lokakuussa 1974 opiskelijat huolestuivat opettajavoimien riittämättömyydestä. Olihan opetushenkilökuntaa kokonaista kolme henkilöä (Ilkka Paunio, Matti Rajala ja Rita Sorvari). Asiasta pidettiin palaveri opettajien kanssa, ja Dentina lähetti asiasta muun muassa kirjeen opetusministeriöön.

Dentina sai solmituksi suhteita alan järjestöihin, kuten Pohjois-Savon Hammaslääkäriseuraan, Terveyskeskushammaslääkäriyhdistykseen, Dentistiliittoon, Suomen Ham-

maslääkäriliittoon ja muihin kandiseuroihin. Dentina valitsi myös edustajansa koulutusohjelmajaostoon.

Opintoasiain toimikunta perustettiin. Ja välillä taas rentouduttiin: 15.03.75 Kuopion klubilla, sitten Puijonsarvessa, Rauhalahden kartanossa ja kandijuhlat 1975 Väinölänniemen Kasinolla. Myös Luistelijantie 4:n kerhohuoneella tavattiin.

Dentina otti kantaa myös päivänpolttaviin kysymyksiin, kuten erikoishammashoitaja-koulutuksen aloittamiseen Kuopion korkeakoulussa, kesäloman pidentämiseen, opiskelijapalkkaan, ym."

Katkelma vuosien 1978 - 79 puheenjohtajan Martti Kainulaisen muistelmista, jotka hän otsikoi seuraavasti:

Opiskelijuus = syyntakeettomuus

Tehtyä taivalta on tapana arvioida tasalukujen osuessa kohdalle. 10 vuotta on vain liian vaatimaton aika vakavampaan arviointiin ja pahimmassa tapauksessa arvioitsijat vielä ovat tavalla tai toisella kytköksissä aiheeseen ja paikkaan. Ei ole tarpeeksi etäisyyttä - ei matkaa eikä aikaa.

Nelisen vuotta sitten jätin opiskelun ympyrät. Viisi vuotta sitten olin mukana vastaanottamassa onnitteluja aineyhdistyksen ensimmäisten viiden vuoden kulumisen kunnioitukseksi. Kymmenen vuotta sitten en tiennyt koko Dentinan olemassaolosta mitään.

Opiskeluympäristöä - varsinaista opiskelua ja opiskelijajärjestöjä - en kovinkaan kaipaa, itse opiskelijana oloa sitäkin enemmän. Ihanan vastuutonta aikaa, kaikkeen kelpasi selitykseksi se, että on opiskelija. Vastuuntuntoa tarvitsi kantaa vain omantuntonsa vaatimusten verran. Tentit ja työsuoritteet tulivat vähin erin täyteen vaatimattomimminkin kyyvin ja innoin. Eikä kovin montaa viikkoa kuumottanut poskia sekään, kun silloinen rehtori ojensi tiukoin sanakääntein epäiltyäni häntä opiskelijalehden sivuilla kepulaiseksi. Tai oman opetusalan viisaita märkäpuruisiksi, kun eivät halunneet opiskelijoiden mieleistä professuuria toivottoman pitkän toivomuslistan lähes kärkeen. Ei silti, etteikö nykyäänkin saa epäillä mitä haluaa, mutta varovaisempi pitää olla. Jo poskiakin kuumottaa helpommin ja pitempään - kirottu vastuu; vastuu todellisista ja kuvitelluista linnoista, joita uomautuva elämä rakentaa.

Mitä jäi mieleen

Dentina ry.: Yhteymä, joka muka syntyi, eli ja elää tarpeesta jäsentensä yhteisten aiheiden tehokkaammaksi kunnostamiseksi. Kitui silloin ja kituu jutuista päätellen nytkin, koska kaikki muka on niin hyvin. Opiskelijoiden - halventavasti noin laumana käsiteltyinä - muistan kiinnostuneen vakavammista aiheista kaksi kertaa: vuonna -76 ensimmäiseen kahdesta opintotuen määrästä huolestuneeseen mielenosoituskulkueeseen ja vuonna -78 Remedalla järjestettyyn pikkujouluun.

Kitumisen ääsiyyskysymys on motivaatio ja motivaation taustalta ilkeämielisimmät kaivelevat opiskelijakulttuuriympäristön traditioiden puutetta ja kuopiolaiseen opiskelijayhteisöön hakeutuvien valikoitumista.

Vuoden -82 puheenjohtaja Margareeta Alasaari kirjoitteli muun muassa seuraavaa:

Vuosi -82 vietettiin rauhallisissa merkeissä. Vanhat Dentinan konkarit olivat valmistuneet ja kaikkien mielissä pyörivät vain "good old days". Siitäpä olikin hankala nuorena ja kokemattomana aloittaa. Pikkuhiljaa rukki saatiin kuitenkin pyörimään, vaikkakin ylempikurssilaisten "haaveilijoiden" osanottoa toimintaan edes jäsenmaksujen muodossa saatiin odottaa loppuun asti. Jotain uutta oli sentään, nimittäin vuonna -81 saatiin hieno kerhuhuone yhteiseksi Kuolon ja Fortiksen kanssa Maaherrankadun ja Minna Canthinkadun kulmasta. Olihan se hieman toista kuin Luistelijantien kolo.

Maaliskuussa -82 laskettelivat lähinnä "pikku-denttarit" pulkkamäessä Puijolla. Posket innosta ja pakkasesta punoittaen käväistiin ulkoilun jälkeen hernerokalla ja pannarilla Puijon majalla. Maaliskuussa käytiin myös excursiomatkalla Turun klinikalla. Taisi monella kylläkin olla kiire illan isännän "munuaisuima-altaaseen".

Kliinisten kurssien opiskelijoiden ja opettajien välit alkoivat tuohon aikaan kuumua liian tulisiksi. Väärinkäsitysten oikomiseksi ja yhteisymmärryksen saavuttamiseksi järjestettiin kurssien ja opettajien yhteisiä palavereja, jotka saavuttivatkin yllättävän hyviä tuloksia. Kaiken kaikkiaan opettajat olivat jostain syystä vetäytyneet omiin nurkkiinsa yhteisestä toiminnasta.

Vielä vuonna 1998 saatiin puristetuksi muisteloita myös muutamilta muilta Dentinan puheenjohtajana toimineilta. Muun muassa seuraavaa tekstiä syntyi 06.04.1998 klo 16.10 vuoden -86 puheenjohtajalta, Maarit Pippola-Hatakalta:

Dentinan puheenjohtajana ennen minua oli Jari Kellokoski ja minä taisin tulla remmiin syksyllä -85 ja minun jälkeeni tuli Jussi Toskala.

Hallituksessa oli mm. kurssikavereitani ja joltiseenkin homma tuntui kivireen vedolta. Kuitenkin teimme matkoja Ouluun, Turkuun ja Helsinkiin lähes aina, kun joku kissa kastettiin. Se aktiivinen porukka oli itse asiassa pieni: Jari Ahonen, J-P Keijälä, Eija Honkanen ja kans.väl. vastaavana Mirja Puranen.

Turussa oli IADS:n vuosikongressi Turun linnassa ja siellä meitä oli aikamoinen edustus ja Kuopioon tuli juhlan jälkeen tansanialainen hammaslääketieteen opiskelijoiden pj. Joakim Kifai. Hän viipyi jonkun aikaa vieraanamme ja majoittui mm. Rennie Methuenin ja Ulla Tammisen kortteereihin. Helsingin vieraat, kaksi kaverusta Egyptistä, olivat myös muutaman päivän Kuopiossa tutustumassa savolaisiin.

Opiskelijat olivat lakossa jostain syystä, taisi koko klinikka olla lakossa. Hurjaa. Kovasen Matti, Tervaniemen Jyrki, Kauppisen Taina ja Karhusen Vesa hikoilivat Dentikkelin kanssa, joskus kirjoitushommat olisivat maistuneet muillekin, varsinkin, kun he testasivat eri kapakoita.

Kun oikein palauttaa mieleen, niin toimintaa oli varmasti enemmän kuin monilla koko elämän aikana. Itse asiassa haikeana muistelen opiskeluaikojen sosiaalista elämää. ...

Jussi Toskala vastaili muisteluopyyntöihin 05.04.98 näin:

Hei, Kari!

Pyysit jotain muisteloja Dentinan ajoilta. Jos oikein muistan, olin pj:na vuosina 1987-88. Siltä ajalta en oikein muista mitään erikoista. Vuonna 1985 syksyllä olin järjestelytoimikunnan vetäjä, kun ensi kerran järjestettiin hammaslääketieteen opiskelijoiden eri koulujen välinen Odont-ottelu, Kuopiossa. Paikalle saapui n. 10 oululaista ja ehkä 4 turkulaista sekä n. 30 kuopiolaista kisaajaa (Hesasta ei tullut ketään). Ottelulajeina oli Savisaaren ympärisoutu Savilahdessa ja Vänärillä oli mukana ainakin munanheittoa ja pussijuoksua. Riehakkaat jatkot vietettiin Kummelissa. Kisoista oli tarkoitus tulla perinne, mutta ilmeisesti se katkesi alkuunsa, vaikka kisat onnistuivat kaikkien mielestä yli odotusten.

Vuosina 1987 - 88 Vitriini tosin muutti kaksi kertaa vuokrasopimusten irtisanomisten vuoksi. Aluksi Snellun puiston vierestä satamaan, Renlundin tiloihin ja sitten nykyisiin tiloihinsa Haapaniemelle.

Ja tarinat jatkuvat:

*Lähtettäjä: Sami Raittinen
Vastaanottaja: Ville Vierola
Aihe: muistelot dentiinasta
Päivä: 3. huhtikuuta 1998 20:11*

Olihan se vuosi -90 kun allekirjoittanut harjoitti puheenjohtajan tointa Dentiinassa...oliko silloin kevätretki...saunailta... käytiinkö Oslossa vai Uumeossa...Turussa ainakin ekskursionilla ja myöskin Oulussa valvomassa yö...ja taas saunomassa... ja kaikki taisivat tulla Kuopioon kun oli Kaljaves...saatiinhan taas häätö vitriiniltä...remontoitiko uutta...Mutta miten kävi opintojen????

T: ex pj. nykyinen maalaishammaslääkäri S. Raittinen

Ville Vierola muistelee puheenjohtajakauttaan seuraavasti:

Toimin puheenjohtajan tehtävässä vuoden -93, jonka aikana jatkui yhden hammaslääketieteellisen lakkauttamisuhka. Käytiin kädenvääntöä siitä saavatko kandiseurat ottaa kantaa kyseiseen asiaan. Kaikesta huolimatta vuosi oli mielenkiintoinen ja muistettiin panostaa vapaa-aikaan opiskelun ohella. Aloitettiin uusi perinne, Dentinan ruskaretki Tiilikan Kansallispuistoon Rautavaaralle, joka toivottavasti jatkuu tulevaisuudessakin. Saatiin aikaiseksi myös Dentinan oma laulukirja "Lauluja Savilahden rannalta". Amalgaami-orkesteri huolehti musiikillisesta annista eri tilaisuuksissa. Kiitokset sen aikaiselle hallitukselle: Outille, Tiinalle, Marjolle, Ullalle, Ninalle, Ollille, Annulle, Suskille ja Aijalle! Meillä jyräsi.

Kaiken kaikkiaan puheenjohtajina oli yhteensä 18 dentistiä:

1973 - 1974	Merja Vartiainen
1975	Heikki Korhonen
1976 - 1977	Hanna Pajukoski
1978	Arja Kullaa
1978 - 1979	Martti Kainulainen
1980 - 1981	Matti Kovanen
1982	Margareeta Alasaari
1983 - 1984	Jaana Markkanen
1985	Jari Kellokoski
1986	Maarit Pippola
1987 - 1988	Jussi Toskala
1989	Mari Pursiainen
1990	Sami Raittinen
1991 - 1992	Marja Häkkinen
1993	Ville Vierola
1994	Susanna Pirinen
1995	Kirsi Kiiskinen
1996 - 1998	Pasi Karvonen

Yleensä (lähes) kaikki hammaslääketieteen opiskelijat kuuluivat Dentinaan, joten Dentinan historia on oikeastaan "Kuopion hammaslääketieteen opiskelun historiaa".

Tapahtumia vuosien varrelta

Arkistojen kätköistä koottuna:

1973: Lähinnä informaatiotilaisuuksia opiskeluun liittyvistä asioista.

1974: Ensimmäinen excursio Turkuun tammikuussa. Osallistuttiin Hammaslääkäriliiton seminaariin helmikuussa. Yhteinen illanvietto Upseerikerholla lääketieteen kurssin kanssa. Käytiin ensi kerran Hammaslääkäripäivillä Helsingissä maaliskuussa. DentalDepot tarjosi saunaillan huhtikuussa ja piti muutoinkin huolta opiskelijoista alkuaikoina tarjoten joka keskiviikko Haapaniemenkadun myymälällään kahvit klo 14.00-16.00. Aineyhdistykselle saatiin DENTINA-nimi (nimen keksijää ei valitettavasti ole kirjattu). Löytyi paljon merkintöjä keskusteluista ja pohdinnoista, jotka koskivat opettajien lukumäärän vähäisyyttä ja pelättiin opintojen viivästyvän ja opiskelumotivaation vähenevän. Kirjattiin jopa, että opintojen viivästyminen johtuen "myös yhteiskunta joutuu kärsimään puutetta hammaslääkäreistä". Kannettiin kovasti huolta myös siitä saadaanko Kuopioon riittävästi pätevää opettajavoimaa.

1975: Kehitettiin suhteita Pohjois-Savon Hammaslääkäriseuraan ja Terveyskeskushammaslääkäriyhdistykseen. Perustettiin opintoasiain valiokunta (ensimmäiset jäsenet: Merja Vartiainen).

nen, nyk. Harju, pj., Harri Tulla, Kaija Rämä, nyk. Komulainen ja Maritta Itkonen, nyk. Hynynen). Vuoteen mahtui kaksikin pikkujoulua, 11.12. Hammasvälineen pippalot Remedalla ja DentalDepot'n pikkujoulut Aliupseerikerholla (yksi silloisista luentopaikoista). Syksyn tapahtumista mainittiin kandijuhla 08.08.

1976: Perustettiin "Dentinan lehti", ensimmäinen päätoimittaja oli Arja Kullaa. Pidettiin Savotalon klinikan kastajaiset huhtikuussa. Toukokuussa sai Dentina ensimmäisen collegepaitansa, tunnuksenaan Dentinan leiman kuva. Lokakuussa oli vuorossa excursio Ouluun ja marraskuussa Dentina rekisteröitiin. Opintoasiat olivat edelleen kovasti pinnalla, opettajien viroista taisteltiin ja selviteltiin opintojen laajuusvaatimuksia sekä sisältöä. Yleensä aineyhdistyksen paperit ovat olleet kohtuullisessa järjestyksessä ja hallinnassa, mutta vuoden -76 dokumenteista löytyi kansiosta seuraavanlainen tiedonanto:

Kaikki vuoden -76 hallituksen ja yleiskokousten pöytäkirjat on keväällä todettu salaperäisellä tavalla kadonneiksi, eikä kukaan tunnu tietävän niistä muuta kuin, että kyllä ne on joskus tehty...

Martti Kainulainen

1977: Opintoasiat puhuttivat edelleen kovasti. Opiskelijoiden valtuuskunta vieraili rehtori Vanha-Perttulan luona opettajavaatimuksineen: henkilökuntavaje oli ilmeinen. Kevyemmältä puolelta todettiin kevätkarnevaalit ja Dentinan lehtikin sai nimen DENTIKKELI.

1978: Heti vuoden alusta saatiin Dentinan jäsenkortti. Suunniteltiin ja tilattiin uusi collegepusero. Dentikkeli muuttui monistetyyppisestä lehdykästä offset-tyyliseksi, painoasultaan nykyaikaiseksi julkaisuksi. Martti Kainulainen kumppaneineen ideoi matrikkelin, jollainen sitten onkin laadittu kaikille valmistuville kurseille. KUOPION KORKEAKOULUN MAAILMAN ENSIMMÄISET HAMMASLÄÄKÄRIT valmistuivat keväällä! Vuoden aikana oli runsaahkosti urheilu- ja vapaa-aikatahtumia ja käytiin tutustumassa Turun klinikaankin. Aloitettiin vanhojen kurssikirjojen välitys. Maaliskuussa oli todellinen kulminaatiohetki opiskelun historiassa: päästiin töihin Savilahden uudelle, upealle klinikalle!!! (Onneksi, sillä Savotalon 15-unittisen klinikan tilat alkoivatkin olla tosi ahtaat kolmelle kliiniselle kurssille).

Savilahden klinikan avajaisissa 21.03.78 luovutettiin osastonhoitaja Lea Hausenille seuraavanlaiset **KLINIKKASALIN SÄÄNNÖT:**

1. *Työpuvun on ehdottomasti oltava väriltänsä valkoinen. Tulkinnanvaraiset tilanteet, jolloin puvun alkuperäinen väri on joko ankarasta käytöstä, tms. seikasta, kuten vaikeutunut poisto tahi kiireinen ruokailu, johtuen vaikeasti tunnistettavissa, tahi jotensakin muuttunut siten, että alkuperäistä väriä ei kolmen luotettavan todistajan toimesta voida valkoiseksi osoittaa, on puvun kantajan viimeistään kahden kalenterikuukauden kuluessa vaihdettava puku vaatimukset täyttävään asusteeseen.*

2. *Polvihousuissa tahi lyhykäisessä hameessa esiintyminen klinikalla on ehdottomasti kiellettyä, jos sääarten karvaisuusprosentti ylittää kuusikymmentä. Epäselvissä tapauksissa ratkaisee asian kutakin tapausta varten erikseen koolle kutsuttava tutkijalautakunta.*
3. *Kandidaatin on klinikkasalissa osoitettava hyvää eli arvokasta käytöstä, joten mm. pöydällä seisominen, hippaleikit ja painonnosto ovat ainakin potilastyöskentelyaikoina ehdottomasti kiellettyjä.*
4. *Osastonhoitajan vetämistä letistä ei pidetä erityisen suotavana. Poikkeuksena kuitenkin mahdollisesti vanhimman vuosikurssin opiskelijat.*
5. *Kaikensorttinen äänekäs eli häiritsevä käyttäytyminen on klinikkasalissa ehdottomasti kiellettyä. Poikkeuksia ovat tietenkin toisen vuorolla työskentelevän kandidaatin karkottaminen työpaikalta, ynnä alemman kurssin kandidaatin hoidon kohteeksi joutuminen.*
6. *Ääneen kiroileminen klinikkasalissa on sallittua vain erityisen pakottavissa tilanteissa, jollaisiksi luetaan mm. lopputarkastuksessa hylkääminen, kofferdamin paikoilleen asettaminen, ynnä alginaattipurkin kaatuminen.*
7. *Klinikkasalin jääkaapissa saa talvisaikaan säilyttää vain sinne kuuluvia esineitä. Kandidaattien jäätelöpakkauksia, maitotölkkejä, ym. kylmyyttä vaativia ruokatavaroita varten ovat ulko-ovea reunustavat lumikinokset. Leudon ja vähälumisen talven sattuesssa voidaan kuitenkin myöntää lievennyksiä asiaan.*
8. *Ilmoitustaulun siivoaminen on ehdottomasti kielletty.*
9. *Kaikenlainen itse hoitotapahtumaan liittymätön kaupanteko klinikkasalissa on kielletty. Kuitenkin tosi hyvän tilaisuuden tullen voidaan sallia poikkeuksia.*
10. *Vanhimman vuosikurssin kandidaatilla on potilastyöskentelyyn liittyvissä seikoissa ehdoton päätäntävalta, mutta assistenttien ja professorienkin mielipiteet otettakoon huomioon, milloin osastonhoitaja ei ole paikalla.*

Max, K.A.K. & Hacki

1979: Ehkä suurimpana tapahtumana olivat Dentinan 5-vuotisjuhlat. Pohdinnat hammaslääkärien työllisyystilanteesta alkoivat olla opiskelijoiden keskusteluissa päällimmäisenä ja virkojen saamattomuus "Hampaalle" näkyi edelleen jatkuvan. Hampaalle alkoi tulla ulkomalaisia kontakteja vierasmaalaisten opiskelijoiden "käydessä kylässä". Kotomaassa vierailtiin Oulussa. Aineyhdistys järjesti vapaa-ajan ohjelmaa, mm. ensimmäisen Dentinan kevätsaunan, hiihtopäivän Tahkovuorella ja lentopalloturnauksen (V-kurssi voitti). Kari Konki piirsi uuden urheilupaidan logon, jonka "PULP KILLERS"-teksti varmaan hyyydytti ratkaisevasti vastustajia. Opiskelijajäsen hyväksyttiin Pohjois-Savon Hammaslääkärisearaan. Poikkeuksellisesti Dentinan pikkujoulua ei kyseisenä vuonna järjestetty!

1980: Liikunnallinen vuosi. Maaliskuussa järjestettiin "Dentinan espanjalaiset porsasjuhlat". Oululaisia ja helsinkiläisiä opiskelijakollegoja pistäytyi kylässä. Korkeakoulun hallitukselle lähetettiin kirje tuntiopetusmäärärahoista, joita oli jaeltu erittäin hintelästi. Uusi puhuttava aihe oli orientoiva vaihe ja siihen kuuluva harjoittelujakso.

1981: Dentina sai uuden kerhohuoneen yhdessä Kuolon ja Fortiksen kanssa, edelleen: Vitriini Puikkarin vastapäätä alkoi olla ahkerassa käytössä. Vieraita kävi Helsingistä asti ja käytiin Oulussa. NOS-kontaktien luominen alkoi.

1982: Tapahtui excursio Turkuun ja helsinkiläiset kävivät Kuopiossa. Myös ulkomaalaisia opiskelijavieraita pistäytyi, mm. Irlannista. Runsaasti urheilutapahtumia.

1983: Orientoivasta vaiheesta riitti puheenaihetta. Turkulaiset visiteerasivat, samoin opiskelijoita Tansaniasta, Iranista ja Sudanista. Muutoinkin yhteyksiä ulkomaille. Pöytäkirjassa todettiin, että Dentina tilasi Kauneus ja Terveys -lehden Ylioppilaskunnan toivomuksesta.

1984: Dentinan kymmenvuotisjuhlavuosi! Keskusteltiin vilkkaasti sisäänottokiintiöiden supistamisesta ja erikoishammaslääkäriskoulutuksen kehittämistä. Kansainvälistä toimintaa: kaksi kuopiolaista Unkarissa, yksi Sudanissa, josta taas vastaavasti yksi opiskelija täällä. Tehtiin excursio Turkuun. FIDSIC-toiminta oli virkeää.

1985: Hallituksessa peräti kymmenen jäsentä. Kovaa yritystä vaikuttaa koulutuksen kehittämiseen eri kanavia käyttäen. Kuraattoriksi kutsuttiin osastonhammaslääkäri Eeva Linkosalo. Urheilua ja vapaa-ajan toimintaa, toukokuussa kevätkarnevaalit teemana 50-luku. Lama runteli rankasti juhlatoimintaa, sillä ensimmäistä kertaa perinteinen tutustumisilta jäi ilman sponsoria! FIDSIC:n toimintaan osallistui neljä opiskelijaa käymällä ihan ulkomailta. Muutoin vaihto-oppilastoiminta Kuopijoon päen oli hiljaista.

1986: Kuraattoriksi osastonhammaslääkäri Osmo Huuskonen. Dentinalle uusi leimasin, josta ilmeni, että korkeakoulusta oli tullut yliopisto. Hankittiin omat haalarit. Opetusrintamalla purenna dysfunktioiden opetusta karsittiin rankalla kädellä, mistä älähdettiin pahan kerran kirjallisesti rehtori Kärjälle. Koulutukseen pyrittiin vaikuttamaan aktiivisesti muutenkin, erityisesti SHOL:n kautta. Osallistuttiin hammaskiltojen väliseen, Oulussa pidettyyn Odontotteluun (lajit: 100 m, 800 m, saappaanheitto, pallonheitto, kananmunan heitto, potkupallo, limbo, pussijuoksu ja kottikärryviesti). Sivut kippeenä!

1987: Kuraattorin tehtävässä jatkoi Osmo Huuskonen, jolle luovutettiin myös Dentinan haalarit. Opettajat ja opiskelijat viettivät yhteistä iltaa silloisella Vitriinillä Snellun puistossa. Keväällä -87 juhlittiin kevätkarnevaaleja, jotka olivat samalla valmistuvan kurssin loppujuhlat. Silloinen hallitus päätti muistaa 15-vuotiasta KuoLo ry:tä kukalla, juhliin ei menty. Dentina muisti opetushoitaja Sirkka Frimania ylioppilaaksi valmistumisen johdosta. Vuoden

aikana kävi ulkomaalaisia opiskelijoita kylässä Israelista ja Tansaniasta, kenties joku muistane vielä Lähi-idän pojan Omar-Abu-Almanin?

1988: Tuttuun tapaan tiedotustoiminnasta vastasi Dentikkeli-lehti, mikä ilmestyi vuoden aikana kolme kertaa. Dentina osallistui uuden Vitriinin perustamiseen. Keväällä järjestettiin lentopalloturnaus sekä tuttuun tapaan kevätkarnevaalit, jolloin vieraita tuli muista kandiseuroista Kuopioon. KuoLo ry:tä päätettiin tänä vuonna muistaa 16-vuotisonnittelekortilla, eikä juhliin jostain syystä osallistuttu. Vuosi oli urheilupitoinen, Dentina otti osaa yliopiston jalkapallopuulaakiin. Sijoitusta ei ole merkitty hallituksen pöytäkirjoihin. Kössiä pelailtiin Rauhalahdessa ja merkintä löytyy osallistumisesta Kevätvarti-tapahtumaan.

1989: Dentina isännöi kansainvälistä NOS-kokousta Kuopiossa. Tänä vuonna dentinalaisia patistettiin ratsaille, sillä Savisaassa pidettiin ratsastusiltapäivä. Uudeksi kuraattoriksi valittiin Kari Palokas. Talvella käytiin perinteisesti Tahkolla laskettelemassa, oli klinikkajuhlaa, saunailtaa, glögitilaisuutta etc. Tytöt ottivat osaa Ladies Round-tapahtumaan. Vuonna 89 alkoi myös merkittävä perinne, kevätretki Neulakallioille, ruutitukien toimesta. Dentina ry täytti 15 vuotta ja sitä juhlistettiin ravintola Via Rojossa. Syksyllä kisailtiin Turussa pohjoismaiden hammaslääketieteen opiskelijoiden urheilutapahtumassa. Kandio muutti uusiin tiloihin. Ulkomaalaisia opiskelijoita vieraili Tansaniasta ja Italiasta. Kaksi dentinalaista puolestaan teki vastavierailun Tansaniaan.

1990: Jari Kellokoskesta uusi kuraattori. Jälleen lasketeltiin Tahkovuorella ja maaliskuussa vietettiin Dentinan 16-vuotisjuhla. Kaljavesj' 90 -kevätriehaa vietettiin pursiseuran majalla Pirttiniemessä. Syksyllä Dentinan iskuryhmä otti osaa Odontologiska Spelen-kisailuun Uumajassa ja menestyi suurenmoisesti. Tuttuun tapaan hyvää kuntoa ylläpidettiin pelaamalla sählyä ja sulkapalloa. Suukirurgian opetuksesta hallitus päätti tehdä valituksen dekaanille, johtuen luentojen toistuvista peruutuksista ja pitämättä jättämisistä. Dentinan hallituksen jäsenmäärää päätettiin nostaa 8-10 henkilöstä 10-12:een. Moskovalaisia opiskelijoita kävi myös kylässä. Kandioon uusi kirjoituskone.

1991: Pohjoismaiden denttariopiskelijoiden urheilutapahtuma, Odontologiska Spelen, pidettiin tänä vuonna Göteborgissa, mihin matkustettiin yhdessä oululaisten kanssa bussilla. Otettiin kantaa hammaslääketieteen opiskelijoiden koulutusmäärien vähentämiseksi. Yhden hammasklinikan lakkauttamisprojekti oli alkanut. Silloinen opetusministeri, Riitta Uosukainen, tutustui Kuopion klinikkaan. Kaljavesj' 91 kevätrieha pursiseuran majalla meinasi päättyä surullisesti, tuli pääsi irti sekä yksi soutuvene, mutta vahingoilta vältyttiin. Syksyllä Dentina osallistui Abi-päivään. Yksi dentinalainen otti myös osaa Portugalissa pidettyyn kansainväliseen opiskelijoiden tapahtumaan.

1992: Kannanotto orientointipaikkojen vähyydestä tammikuussa 92. Hammaslääkäripäivillä Helsingin messukeskuksessa Dentinalla oli oma pöytä yhdessä muiden kandiseurojen kanssa.

Tällöin esiteltiin ainejärjestön toimintaa ja kuopiolaiset myivät ehtaa kalakukkoa. Kukot joutuivat lisäksi autokolariin Helsingissä mutta kauppa kävi kaikesta huolimatta. Ainejärjestölle valitaan isäntä ja emäntä.

1993: Dentinan pojat tekevät subjektiivisia tutkimuksia aiheesta: "Amalgaamitaytteiden liukeneminen ja sen haittavaikutukset mallaspohjaisten purskutteluliuosten käytön yhteydessä lyhyellä aikavälillä". Maaliskuussa pidettiin kaukalopalloturnaus, johon osallistui myös helsinkiläisiä ja turkulaisia opiskelijoita. Juhlaa oli jälleen monenlaista: kastajaiset, kiitosjuhlat, pikkujoulut etc. Tahkollakin käytiin ja Neulakalliolla paisteltiin makkaraa toukokuussa. Syksyllä urheiltiin Oriola-Cupin merkeissä. Aloitetaan uusi perinne, Dentinan ruskaretki Rautavaaralle Tiilikan kansallispuistoon. Kaksi dentinalaista eksyy erämaahan, mutta löytävät tiensä takaisin mökille yön pimeinä tunteina. Käydään excursiolla Kajaanin OKL:n opiskelijoiden vieraana. Kajaani tekee myös vastavierailun Kuopioon Vitriinille, mukanaan rokkiorkesteri. Huomattava julkaisu: "Lauluja Savilahden rannalta" näki päivänvalon.

1994: Dentinan legendaarisia 20-vuotisjuhlia vietettiin hotelli Arctiassa. Tilaisuudessa julkistettiin ensimmäisen kerran Vuoden Dentinalainen. Juhlakansaa oli ennätysmäärä ja jatkoilla Vitriini meinasikin revetä liitoksistaan. Kuopion torilla järjestettiin keväällä terveyspäivä ja torikansalle jaettiin tietoa suun terveydestä sekä hammastahnaa. Teemana taisi olla: puhtaalla suulla on parempi pussata. Klinikon kansainväliset opiskelijat haastoivat Dentinan koripallo-otteluun, mutta tulosta ei kirjattu historiankirjoihin. Dentinan tyttökuoro Kirkuvat porat esiintyy suurelle yleisölle valmistuvan kurssin päätösjuhlassa. Menestys oli taattu, mutta ensilevyä odotellaan yhä. Uusia opiskelijoita ei enää otettu ja siitä syystä hallitus joutui muuttamaan kokoonpanoaan. Turkulaiset murskattiin excursiolla sählyturnauksen merkeissä. Hepatiittirokotukset aiheuttivat polemiikkaa, koska henkilökuntakin rokotetaan niin miksei samalla opiskelijoita.

1995: Opiskelijoiden joukkorokotukset hepatiittia vastaan aloitettiin tammikuussa. Piikittä-mässä oli itse dekaani Meurman. Jätettiin selvityspyyntö hammasklinikalla orientoituvien kehnoista palkkauksesta. Dentinalle uusi hihamerkki. Keväällä vietettiin vuosijuhlia, saunailtaa ja makkaratkin paistettiin Neulakalliolla. Ulkomaillakin käytiin, ihan Norjassa saakka, Bergenissä. Kyseessä oli pohjoismaiden denttariopiskelijoiden urheilutapahtuma.

1996: Oriola-Cup siirtyi sulkapallokentiltä mikroautoradalle ja luitakin taisi mennä hurjimmilta poikki. Klinikassa oli syksyllä enää kaksi vuosikurssia, mutta vapaa-ajan toiminta säilyi aktiivisena ja tunnelma senkun tiivistyi. Dentinalla ja KuoLo ry:llä (Kuopion lääketieteen opiskelijat) yhteinen kaukalopallojoukkue, Tohtorit. Kandio siirtyi tietokoneaikaan.

1997: Dentinan 23-vuotisjuhlia vietettiin Hotelli Arctiassa. Oli pikkujoulua, saunailtaa, mikroautoilua, valmistujaisjuhlaa etc. Syksyllä käytiin taas Rautavaaralla ruskaretkellä, ja

matkalla jaettiin kunniamitalit kaikkina viitenä vuotena mukana olleille. Hallituksen koko supistunut viiteen jäseneseen.

1998: Toiminta jatkuu edelleen ja tarkoitus on taas syksymmällä lähteä perinteiselle ruskaretkelle Tiilikan kansallispuistoon. Eli Dentina ry jatkaa kulkuaan...

Vuodesta 1994 Dentina on aloittanut uuden perinteen: Vuoden Dentinalaisen valinnan. Arvoon ansioistansa ovat päässeet:

1994 Marjo Vanhanen

1995 Ville Vierola

1996 Outi Hyyppä

1997 Susanna Pirinen

Lopuksi Dentina haluaa kovasti paljon kiittää kaikkia aineyhdistystä ja sen jäseniä vuosien varrella henkisesti ja aineellisesti tukeneita tahoja.

KOVASTI KIITOS PALJON !!!!!

EHL Kari Palokas

Kirjoittaja opiskeli Kuopiossa vv. 1973-78 ja erikoistui vv. 1987-90. Tällä hetkellä hän toimii erikoishammaslääkärinä Kuopion sosiaali- ja terveysvirastossa.

HLL Ville Vierola

Kirjoittaja opiskeli Kuopiossa vv. 1990-95 ja toimii tällä hetkellä Lapinlahdella yksityishammaslääkärinä.

SOPIMUSKIRJA

Me allekirjoittaneet olemme perustaneet
Dentina-nimisen yhdistyksen, liittyneet
siihen jäseniksi ja hyväksyneet sille
oheiset säännöt (liitteenä).

Kuopio.....ssa. 9. pñä. syys. kuuta 1974.

Marta Lahtanen Sirkka Lehtinen

Dip. Pyyri M. M. M. M. M.

Kari Paikari E. E. E. E. E.

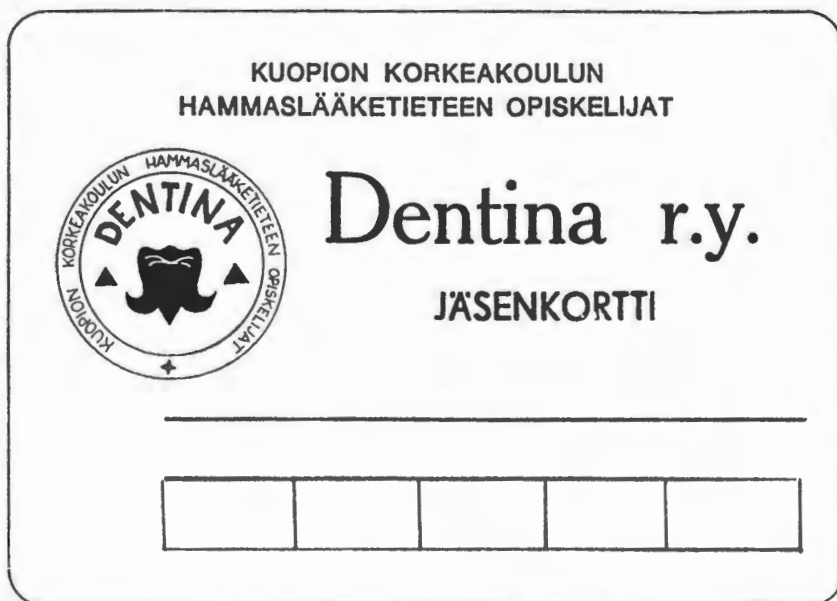
Kuva 1. Dentina perustamisasiakirja.

Kuva 2. Dentina ensimmäinen leimasin.

Kuva 3. Opintotuen määrästä huolestuneiden mielenosoituskulkue 1976.

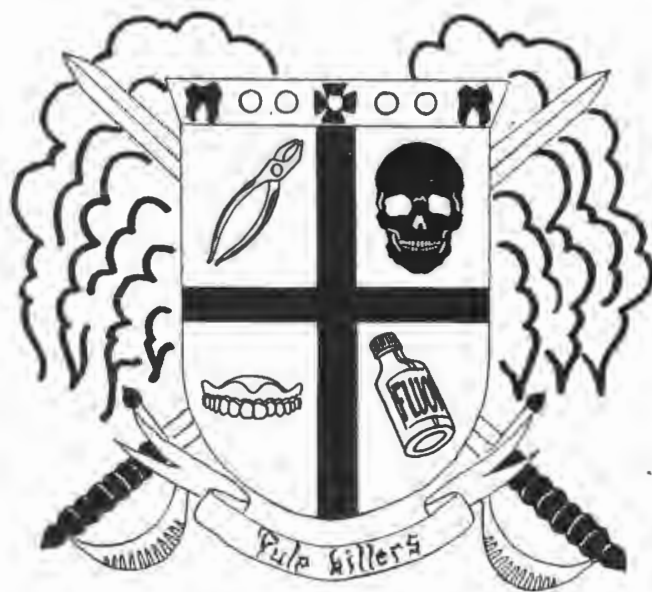
Kuva 4. Dentinan jäsenkortti otettiin käyttöön 1978.

Kuva 5. Kuopion Korkeakoulun Maailman Ensimmäiset Hammaslääkärit valmistuvat keväällä 1978.

Kuva 6. Dentina täyttää viisi vuotta - onnea!

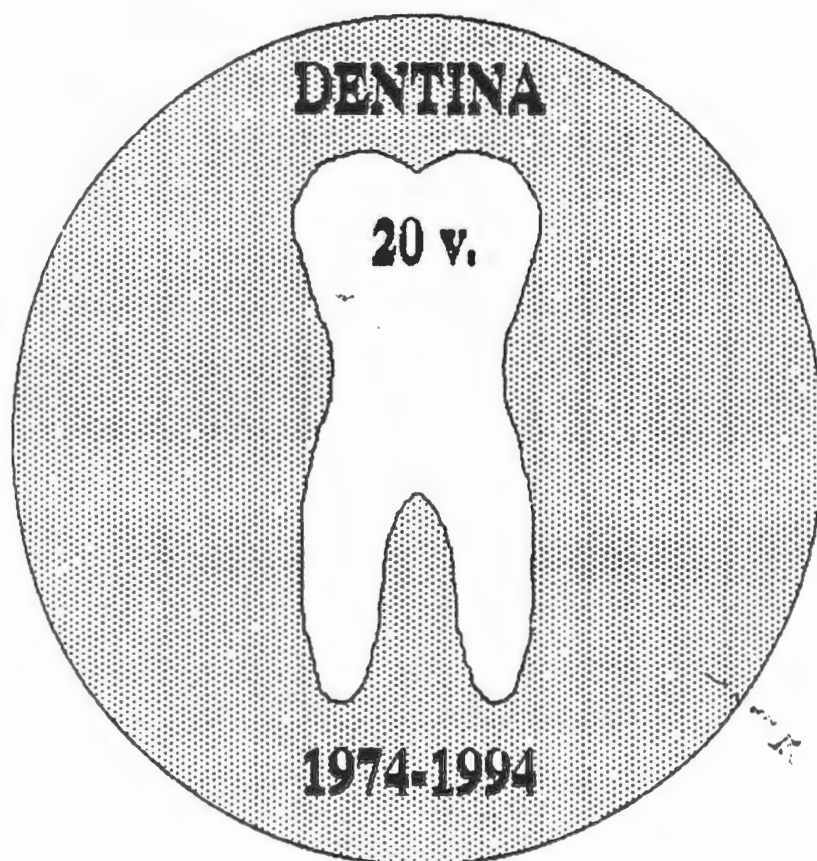

Kuva 7. Dentinan urheilupaidan logo "Pulp killers" hyödytti vastustajia ratkaisevasti.

Kuva 8. Korkeakoulun muututtua yliopistoksi hankittiin Dentialle uusi leimasin.

LAULUJA SAVILAHDEN RANNALTA

UNIVERSITAS KUOPIOENSIS
ODONTOLOGIA

Kuva 9. Dentinan oma laulukirja koottiin ja julkaistiin 1993.

Kuva 10. Lopuksi edustavat otokset Dentinan jäsenkunnasta: vuonna 1975 opintonsa aloittaneet...

Kuva 11. ... ja vuoden 1991 dentinalaisia matkalla pohjoismaiseen urheilutapahtumaan.

KUOPION HAMMASLÄÄKETIETEEN OPISKELIJOIDEN LEHTI ELI DENTIKKELIN TARINA

Kari Palokas

"Hampaan opiskelijoiden" keskustelufoorumiksi, äänitorveksi ja informaatiolähteeksikin perustettiin vuonna -76 oma lehti. Numerosta neljä (Vol. 1, No.4) lähtien oli jo sille saatu nimi: DENTIKKELI. Nimen keksi silloinen neloskurssilainen, Hellevi Solja (nyk. Konki). Martti Kainulaisen toimituskaudella lehden painoasu muuttui ratkaisevasti ja offset-tekniikan myötä valokuvatkin saatiin mukaan ilmettä piristämään. Lehti käsitteli alkuun ajankohtaisia opintoasioita, lähinnä niiden sekavuutta ja puutteita, mutta mukaan mahtui silloinkin jo kevyempiäkin juttuja: huumoria, kulttuuria ja vappaa-aekaa.

Kelattakoon tässä esimerkiksi yksi alkuaikojen pakina, kirjoittajana nimimerkki T:us (Timo Piironen, valm.vuosikertaa -78):

Psykologin palsta:

Miten saada pikkupotilas viihtymään hammaslääkärin tuolissa?

Kuten tiedämme, on kandidaatilla usein vaikeuksia alaikäisen (alle 7 v) potilaansa kanssa, ja vain siksi, että potilas ei jaksa keskittyä hoitohommiin kovin kauaa. Joskus jo kahden tunnin käsittely saa vesselin huokailemaan kärsimättömänä. Lisäksi em. ikäiset lapsikullat eivät usein avaa suutaan kuin itkeäkseen tai purrakseen hammaslääkärinä. Niinpä onkin aivan selvää, että potilaan viihtyvyyden lisäämiseksi on yritettävä tehdä jotain (n. 90 %:ssa tapauksista kandin viihtyvyyden kustannuksella). Tässä vihjeeksi jotakin kikkoja, joita jokainen kekseliäs kandidaatti voi tietysti keksiä lisää lähes rajattomasti (= lain puitteissa):

- *itkevä pikkupoika rauhoitetaan näppärästi kertomalla mukavia juttuja, esim. satu lohikäärmeestä, jolla poliittisten juonittelujensa lisäksi oli tapana syödä juuri potilaan ikäisiä pikkupoikia kolmena suupalana. Tästä konstista on myös se hyöty, että potilaan suu pysyy jonkin aikaa maksimaalisesti avattuna. (Samoin silmät.)*
- *järkipuhettakin voi yrittää fiksuimmille potilaille. Asiatiedot hammaslääketieteestä ovat paikallaan silloin tällöin. Kandi voi esim. suorittaa vertailua mortaali- ja vitaaliamputaatioiden haitoista ja eduista parodontiumin funktiona sekä ehkä täsmentää käsiteltävää aihetta parilla graafisella esityksellä valokappin luona.*
- *jokin mukava pieni leikki tai peli voi kummasti piristää muutamakesäistä. Suositeltavia ovat pokeri, vesipallo ja moukarinheitto lukuisine eri muunnelmineen. Isommissa klinikkatiloissa voi järjestää myös jousiammuntaa.*

- *hyvä niksi viihtyvyyden lisäämiseksi on myös se, että potilas saa itse osallistua omaan hoitoonsa mahdollisuuksien mukaan. Niinpä jo hieman varttuneemman potilaan tehtäväksi voi huoletta jättää imuroinnin lisäksi eristämisen ja assistentille näyttämisen.*

Edellä kerrotut ideat eivät paljon vaivaa ja välineistöä vaadi. Koska vastaanottotiloissa on aina kaikennäköistä mukavaa askarteluun sopivaa roinaa, voi 3-vuotiaankin potilaan saada viihtymään vallan hienosti. Paljon kivaa voi tehdä esim. korpinnokkaisella timanttipihdillä.

Psykopaattisin terveisin. T:us

Lehden toimituskunta teki myös virheen, kun ei viivästyttänyt sanaristikkomestari Risto Mannbergin valmistumista muutamalla vuodella.

Dentikkelissä 1/89 oli Veikko Katajan tekemä yhteenveto lehden siihenastisesta historiasta. Katkelma artikkelista kuvaa hyvin lehteä kautta vuosien.

Dentikkelin nousu ja ... nousu

Eli kuiva katsaus opiskelijalehtemme, poikkitieteellisesti.

Kuraattorimme Kari Palokas on säästänyt aikaisemmin julkaistuja Dentikkeleitä ainakin 32 kappaletta vuosilta 1977 - 88. Kiitos Kari kuraattorille.

Lehden ensimmäinen numero ilmestyi keväällä 1976. Idean inventorista ei ole tähän hätään saatu varmaa tietoa, mutta Kari Konki on osasyllinen. Lehden toimituskuntaan on vuosien saatossa kuulunut ainakin: Arja Kullaa, Erja Puustjärvi, Maarit Koskinen, Markku Mikkonen, Kari Konki, Risto Mannberg, Veka Terävä, Merja Vartiainen, Kari Palokas, Martti Kainulainen, Marianna Valtonen, Juha-Pekka Juuti, Ari-Pekka Parviainen, Taina Kauppinen, Jarmo Ripatti, Anna-Mari Kaukoranta, Heli Karvanen, Vesa Karhunen, Jyrki Tervaniemi, Timo Lehtinen, Matti Kovanen, Matti Kovanen... Matti Kovanen, Margareeta Alasaari, Seppo Balk, J-P Keijälä, Antti Pellinen, Päivi Sormunen ja varmasti vielä muitakin.

Siitä millaisia tarpeita hammaslääkärin toukilla oli saada oma lehti, huhujen lisäksi tiedetään: tiedotus tärkeistä asioista opiskelijoiden kesken ja muillekin, rentouttavan luettavan saaminen; kulttuuria, huumoria ja vapaa-aikaa.

Dentikkelin fenotyyppi

Lehti on ollut asiavoittoinen, paksu tai ohut. Kirjoitusten taso on vaihdellut lukion ekaluokkalaisen aineesta kypsän opiskelijan mielteiden kautta korkealentoisiin filosofiisiin kirjoituksiin. On ollut hiukan huvittavaa huumoria ja ratkiriemukkaita ajatustenkulkuja (pitkiä nauruja). Kirjoituksissa löytyy asiallisia asiakirjoituksia ja epäasiallisia asiakirjoituksia. Painoasu on ollut nykyisen muotoinen vuodesta 1978, painopaikkana Offsetpaino L. Tuovinen, aikaisemmin "käsin kopioitu".

Pääkirjoitusten aiheita

Apulaisprofessori, eri kurssien valmistumisista ja siihen liittyen ao. juhlista, hammaslääketieteen opetuksesta Kuopion korkeakoulussa, prekliinisestä ja kliinisestä opiskelusta, yliopistollisesta tiestä hyvinvointiin, mihin kiinnitetään huomiota virkaan haettaessa/valittaessa...

Alaan liittyvien kirjoitusten aiheita

*Kefalometria, kuulustelujärjestelmä, kesäkokemuksia kandina, klinikkasalin kokemuksia/vaikeuksia, klinikkasalin suoritteista, nielemisestä, purennasta, parodontologian historiaa, paikallispuudukkeet, potilas-lääkärisuhde, pulpasairaudet, purentakiskoista, hammaslääkärien virkamäärät, hampaiden oikomishoito, hampaiden kiinnityskudoksi-
en hoidon tarve, hypodontia, hampaiden kuluminen, hammaslääkärien liikakoulutus
JO VUONNA 1979, hammaslääkäriseura, hammaslääkäriin ammattiin liittyvistä riskitekijöistä, hammaslääkäripelko, fluorista, juomaveden fluorauksesta, Mg-tutkimus, koulunkäynnistä ulkomailla, ksylitoli, ATK, oikeushammaslääketiede, orientoiva vaihe, opiskelijoiden vaikutusmahdollisuudet yliopiston hallintoon, osakuntaesittelyä, erilaisia seminaariyhteenvedoja, ehkäisevä hammashoito, erilaiset paikka-aineet, Muhimbili-projekti ja tk-hammaslääkäriin työ...*

Erikoista

Joulukuussa 1979 julkaistiin hammaslääketieteellisten opiskelijalehtien yhteisnumero: Dentisti. Mukana olivat: Organon Dentale, Kuspi, Hampaankolosta ja tietenkin Dentikkeli.

Läpikäymästäni aineistosta EI LÖYTÄNYT YHTÄÄN varsinaisesti kariesta käsittelevää kirjoitusta.

Katsaus jatkuu läpileikkauksella Dentikkelin huumoripitoisista jutuista. Edustakoon sitä oheinen TV-ohjelmakooste:

TV-OHJELMA

Juurikanava

- 17.30 *Pikkukakkonen
Tappihampaiden ystäville*
- 18.00 *Itkuvirsiä Karjalasta
Mummot poraavat*
- 18.30 *TV-kotilääkäri
Jurrihoito*
- 19.00 *Patakakkonen
Streptokokki Kolmonen mädättää täytettyjä pulpasarvia*
- 19.30 *Urheilutunti
Kandeille upea 18-reikäinen (Golfrata)*
- 20.30 *Suutiset ja pää*
- 20.50 *Ajankohtainen kakkonen
Sosialisteilla vähemmän paikkoja kuin ei-sosialisteilla*
- 21.30 *Ruutuysi
Hampaiston anomalioita*
- 22.00 *Laatikkoleikki
Kaviteetin muotoilua parhaimmillaan*
- 23.30 *Hyvää työtä*

Toimituskuntaa houkutteleva ilmoitus vuodelta 1989 kuvaa taas toisaalta sitä tiettyä vaikeutta, mikä tällaisen aviisin toimittamisessa on ja on aina ollut: vaikeus saada toimituskuntaa kootuksi näinkin pienestä joukosta, kuin viisi vuosikurssia dentistejä, muiden hommien ohella. Kokeiltu on sitäkin, että "työllistetyt" valitaan tasa-arvoisesti kurseittain. Aktiiviväestöä, kuten esim. "RUUTITUKAT" aikanaan, kaivataan aina: Dentikkelikynnyksen ylittämisten ohella energiaa riitti muuhunkin yhteisen aktiviteetin ylläpitoon...

Numerossa 1/95, jutussa "Neloskurssin kuulumisia", esitetään ehkä dentistiopiskelijan arjen oleelliset piirteet tiivistettynä. Katkelma kuulumisista muistuttaa mieliin, että tällaistahan se oli, se elämä:

Neloskurssin kuulumisia

Tämän jutun oli alunperin tarkoitus olla jo viime Dentikkelissä, mutta allekirjoittaneista johtuvista syistä stoori on nyt tässä. Kliinistä taivalta on nyt takana puoli vuotta ja pikku hiljaa on alkanut selvitä, mikä on homman nimi. Kerrommekin alkajaisiksi muutamia tapauksia ja potilaiden kommentteja viime keväältä:

- *Potilaani kertoi, että hänen kaverinsa harrastaa kansalaisopiston kurseja, ja hän itse puolestaan yliopiston hammasklinikkaa.*
- *Tekeville sattuu: potilaan saa kiljumaan kastelemalla. Tämä onnistuu parhaiten painamalla jalkakytöntä väärään suuntaan, jolloin ei-käytössä olevasta porasta suihkuua vettä suoraan potilaan naamaan. Kiljuminen herättää myös viereisissä uniteissa nukkuvat potilaat ja heidän mielenkiintonsa - ei kannata välittää!*
- *Kritiikkiä ja palautetta taidoista on tullut ihan kivasti. Paras tähän mennessä: "Hyvä ihme, tyttö-kulta, mitä sinä olet tehnyt?!"*
- *"Taitaa lähteä ne peräpukamatkin", sanoi potilas, kun hammaskiveä poistettiin.*

Tuosta hammaskivenpoistokaudesta olemme jo lähes kaikki edenneet ensimmäisiin proteettisiin töihin ja todenneet, että maltti on tässäkin hommassa valttia. Pian saamme varmaan kuulla tuoreita kommentteja klinikan tapahtumista, kunhan kolmoset pääsevät maistamaan tätä herkkua...

Pirteitä alkutalven aamuja kaikille!

SK ja VMV

Todettakoon vielä, että Dentikkelin päätoimittajina ovat toimineet:

Arja Kullaa
Kari Konki
Martti Kainulainen

Ari-Pekka Parviainen
Matti Kovanen
Jyrki Tervaniemi
Matti Kovanen (jälleen)
Antti Pellinen
Veikko Kataja
Outi Kinnunen
Sinikka Navari

Lehden viimeinen numero oli 2/95, vai ehkä sittenkin ... ?

EHL Kari Palokas

Kirjoittaja opiskeli Kuopiossa vv. 1973-78 ja erikoistui vv. 1987-90. Tällä hetkellä hän toimii erikoishammaslääkärinä Kuopion sosiaali- ja terveysvirastossa.

DENTIKKELI

tarvitsee **TOIMITTAJAN**

Tule mukaamme tekemään lehteä,
jota et unohda!

Saat oman auton käyttöösi
(jos Sinulla sellainen on).

Palkkana hyvä mieli ja
kirjoitusharjoitukset.

Kesäloma vähintään kaksi kuukautta.

Sormet verille vaan!

Ota yhteys Veikkoon tai Anttiin

Kuva 1. Vuonna 1989 Dentikkeliin houkuteltiin toimittajaa näin vetävästi.

Dentinan lehti

Vol. I N:o 3

DENTIKKELI

JULK. KUOPION KORKEAKOULUN HAMMASLÄÄKETIETEEN OPISKELIJAT / Vol. 2 / No. 2

KUOPION KORKEAKOULUN HAMMASLÄÄKETIETEEN OPISKELIJOIDEN JULKAISU

N:o 2 vol 3

KUOPION YLIOPISTON HAMMASLÄÄKETIETEEN OPISKELIJOIDEN JULKAISU XVII vsk. 2/93

Kuva 2. Alkuvuosien käsintekstatusta nimestä kehittyi tyylikäs kansilogo.

KUOPION YLIOPISTO ILMAN SARVIA JA HAMPAITA

Kari Tapaninen

Meissä kaikissa asuu pieni lehmä, paitsi hammaslääkäreissä, heissä asuu pieni kani. Ainoana ammattiryhmänä he uhkaavat ylikansoittaa maan. Suurta hammaslääkäripopulaatiota on siis pienennettävä. Huhun mukaan mietittiin jopa metsästyslupien myöntämistä, mutta arveltiin eläinsuojelijoiden puuttuvan asiaan rankasti. Toinen vaihtoehto olisi ollut koko populaation sterilointi, mutta riittävän suuria autoklaaveja ei löytynyt. Ainoa keino olisi hammaslääkäreiden kasvatuslaitosten summittainen katkaisuhuolto. Tällaisen operaation kohteeksi joutui Kuopion yliopiston hammasklinikka.

Alkoi eläimellinen kisa siitä, miten kuopiolaisten "hammas" saataisiin kätevimmin pois päiviltä. Lehmänkauppojen huiskinnassa tuli todistettua, että kyllä aikansa aherrettuaan saa amatöörikin hampaan hengiltä, tosin ilman puudutusta. Porkkanana käytettiin eläinlääketieteellisen opetuksen siirtämistä hammaslääketieteellisen korvaukseksi. Hampaat yritettiin siis korvata sarvipäillä. Vaan hulluttelevat lehmätpä osoittautuivat kasvissyöjiksi ja popsivat porkkanat suihin. Niin jäi Kuopion yliopisto ilman sarvia ja hampaita. Kenties joitakin sarvipäitä vielä lentelee työpaikkansa menettävien mielissä, mutta ne eivät kuulune nautaeläimiin.

Vaan mitä voi maamme tarjota "hampaastaan" luopuvalle ammattilaiselle. Eipä hätää, jokainen klinikaltamme valmistunut tai siellä joskus työskennellyt on verraton kielen ammattilainen. Harva humanisti voi kehua, että olisi kääntänyt tähän mennessä jo tuhansia kieliä. Meillä sellainen on aivan arkipäivää. Naapurikaupunkien humanististen tiedekuntien professorit langennevat siis ammattikuntamme edustajille kuin Manulle illallinen. Patologiaan perehtyneet kollegat ovat saattaneet joutua kääntämään jopa kuolleita kieliä, mitä alan piireissä pidetään kuulemma aivan poikkeuksellisenä taidon osoituksena. Turha siinä on tavallisen sanskritinsepostelijan enää kilpasille lähteä.

Toinen varma työnantaja lienee lihanjalostusteollisuus. Siellä tarvitaan jatkossa aivan varmasti erityisen kielitaitoisia lihamestareita. On aina mahdollista, että jalostettaviksi saapuu myös englantilaisia nautoja. Jos ne vielä sattuvat olemaan kotoisin joltakin liverpoolilaiselta murrealueelta, ei ole ollenkaan ihme, jos tavallinen lihanleikkaaja luulee niitä aivan hulluiksi. Tarvitaan paikalle armoton ammattilainen, joka kykenee kääntämään kielen kuin kielen, tarvittaessa vaikka kielen kannat irrottamalla. Viimeiset vuodet hammasklinikan lopettamismyllytyksessä ovat varmasti antaneet rautaisen ammattitaidon hoitaa hulluimmatkin tapaukset sivistyneesti. Toisaalta lehmiäkin täytyy kyllä ymmärtää. Kyllä siinä voi helposti hulluksi tulla, jos korvan juuressa jatkuvasti ammutaan. No, teurastamalla saattaa laaki sitten jo osua kohdalle.

Kun tuttu hammasklinikkammekin on nyt lopulta saatettu teuraaksi, lienee aika ryhtyä peijaisten viettoon eli savolaisittain tappaiskeiton syöntiin. Turhapa tänne on kenenkään jäädä tapahtuneen vuoksi poraamaan. Paras lopettaa, ennen kuin ammutaan.

Kari Tapaninen

Kirjoittaja opiskeli Kuopiossa vv. 1982 - 87 ja työskentelee nykyään Kyrönmaan terveyskeskuksessa terveyskeskushammaslääkärinä.

4. MATRIKKELITIETOJA

Alunperin oli tarkoituksena, että tähän julkaisuun olisi sisältynyt myös luettelo henkilöistä, jotka ovat vuosien mittaan toimineet opetus- tai avustavissa tehtävissä. Tehtävä osoittautui kuitenkin ylivoimaiseksi käytettävissä olevan ajan puitteissa. Vaikka opetusvirkoja enimmäkseenkin on ollut vain nelisenkymmentä, on erimittaiset sijaisuudet ja tuntiopettajuudet mukaan lukien opetustehtävissä toiminut 160 - 180 henkilöä, ehkä enemmänkin. Avustavissa tehtävissä on toiminut vielä huomattavasti suurempi joukko. Mahdolliset luettelot olisivat olleet niin puutteelliset ja epätarkat, ettei niillä olisi ollut dokumenttiarvoa.

HAMMASLÄÄKETIETEEN LISENSIAATIN TUTKINNON SUORITTANEET

Ahonen, Jari Pekka	1989
Ahtiainen, Ulla Marja Elina	1994
Aikonen, Tuula Inkeri	1981
Aintila, Anna Margareta	1994
Aitto-oja, Ritva Annikki	1978
Ajanto, Jari Juhani	1979
Alasaari, Margareeta Inkeri	1985
Alatalo, Aija Ellen	1998
Angervuori, Marja-Liisa	1979
Antikainen, Kari Eelis	1989
Antikainen, Päivi Hannele	1997
Antila, Heli Tuulevi	1993
Anttila, Ilkka Tapani	1997
Appolus, Lucille Faith	1992
Arminen, Sirpa Hannele	1996
Asikainen, Anna-Liisa	1985
Asikainen, Sirpa Maria Hannele	1996
Aulamo, Jussi Kalevi	1990
Berg, Juha Pentti	1980
Blomberg, Lauri Henrik	1979
Breilin, Raija Eliisa	1980
Bäck, Ilkka Tapio	1979
Chidzambwa, Louis	1998
Elfving, Päivi Maarit Kaarina	1995
Eränen, Kati Johanna	1997
Eskeli, Ritva Elisa	1981
Eskelinen, Jaana Maarit	1990
Federolf, Jussi Hubert Heinrich	1987
Filander, Helinä Marja-Liisa	1984
Gröhn, Marja-Leena	1985
Haanpää, Hannu Olavi	1987
Haanpää, Mika Jukka	1993
Haarala, Kirsi Marja	1997
Haaranen, Kimmo Uolevi	1988
Haataja, Tiina Inkeri	1993
Hakkarainen, Anja Irene	1978
Hakulinen, Paula Hannele	1979
Halme, Ulla-Sisko Inkeri	1980

Harinen, Tiina Hannele	1986
Harju, Merja Anneli	1978
Hartikainen, Anu Kaarina	1993
Hartikainen, Niilo Petri	1979
Hartikainen, Salme Päivikki	1981
Hatakka, Päivi Helena	1983
Heikkilä, Irmeli Marjatta	1988
Heikkilä, Taru Kaarina	1994
Heikkinen, Eija Kristiina	1993
Heikkinen, Helena	1985
Heikkinen, Merja Kaarina	1985
Heinikainen, Kirsi Mia Inkeri	1994
Heino, Juha Petri	1993
Heino, Tarja Anneli	1986
Heinonen, Eeva Maaria	1983
Heinonen, Tarja Sinikka	1988
Heinänen, Sisko Aili Birgitta	1981
Heiskanen, Pia Helena	1992
Heliste, Kirsi Marjatta	1983
Herranen, Kaisa Helena	1984
Hietaniemi, Hannu Pekka	1988
Hiiri, Anne Marita	1992
Hippi, Petri Johannes	1992
Hirvonen, Timo Jukka	1980
Hoffren, Tarja Tellervo	1983
Holopainen, Arto Petteri	1978
Honkalampi-Poso, Päivi Anne Maria	1989
Honkanen, Eija Hannele	1988
Hoskari, Juha Antero	1991
Hotanen, Päivi Anneli	1983
Huhtala, Auli Anitta Tellervo	1980
Huhtinen, Lea Annikki	1979
Huikari, Mervi Anna-Liisa	1978
Hujala, Eija Maarit	1985
Huovinen, Arto Kristian	1997
Huovinen, Maija-Leena	1978
Hurri, Lea Katri	1985
Hurskainen, Raija Sinikka	1980
Huttunen, Katriina Hannele	1997
Huttunen, Marjo Annette	1996
Huttunen, Petri Tapani	1992
Huttunen, Päivi Maria	1992
Huuskonen, Pirjo Marjatta	1982
Hynynen, Leila Maritta Hannele	1979
Hynynen, Yrjö Matti	1987
Hyppönen, Yrjö Pekka Tapani	1996
Hyttinen, Marja Riitta Helena	1981
Hyttinen, Pirjo Liisa	1984
Hyvönen, Eija Aulikki	1985

Hyypä, Outi Johanna	1996
Häkkinen, Marja Anita	1994
Hämäläinen, Leena Kristiina	1992
Hämäläinen, Pasi Antero	1985
Härkönen, Pertti Toivo Olavi	1981
Ikola, Suvi-Päivikki	1997
Ikonen, Anja Liisa	1979
Ikonen, Jukka Aslak	1982
Ikonen, Pirjo Anita	1986
Immonen, Kaisa Maria	1995
Immonen, Veli-Matti	1989
Isoherranen, Sari Hannele	1996
Itkonen, Lea Anna	1983
Jalli, Anna-Kaarina (Anni)	1995
Janhunen, Minna Irene	1994
Jauhiainen, Kirsi Maria	1994
Jauhiainen, Piia Asta Mirjami	1995
Jokinen, Sari Maarit	1992
Jukarainen, Päivi Helena	1989
Juntunen, Kauko	1982
Juntunen, Leena Helvi Marjatta	1979
Juntunen, Riitta-Liisa Helena	1985
Juola, Ritva Liisa	1992
Jyrkinen, Hannu Juhani	1985
Jyrkinen, Heikki Niilo	1984
Jyrkinen, Päivi Terhi Tuulikki	1988
Järvinen, Jaana Irene	1986
Järvinen, Sisko Helena	1991
Järvinen, Titta Johanna	1995
Järvinen, Tuula Katariina	1990
Jäsberg, Sirpa Elina	1990
Jääskeläinen, Arja Heli Kaarina	1984
Kaakko, Tarja Tuula Hannele	1993
Kaikkonen, Hilikka Kristiina	1988
Kainulainen, Martti Kalevi	1980
Kaipainen, Senja Liisa	1989
Kaistakari, Virva Leena	1992
Kajasjärvi-Rautavaara, Raija Vappu Maria	1984
Kankaanpää, Kati Helena	1995
Kantanen, Pirjo Päivi Hellevi	1978
Karhunen, Vesa Ilkka	1988
Kari, Seija Mirjami	1985
Karikko, Jaana Maria	1993
Karikoski, Aija Riitta	1979
Karmala, Tuija Riitta	1980
Karppinen, Tarja Hannele	1986
Karttunen, Eija Tuulikki	1988
Karvanen, Heli Anneli	1986
Kataja, Veikko Tapani	1992

Kauniskangas, Anne Kaarina	1992
Kauppinen, Mirja Eliisa	1986
Kauppinen, Taina Sirkka Elisa	1984
Keihäskoski, Riitta Helena	1997
Keijälä, Juha-Pekka	1988
Keinänen, Sirpa Helena	1993
Keinänen, Tiina Liisa	1994
Kellokoki, Jari Kalevi	1987
Kentala, Jukka Kalervo	1982
Kiiskinen, Anna-Riitta	1988
Kilpeläinen, Arja Annikki	1983
Kilpeläinen, Tarja Helena	1983
Kinnarinen, Kaisu Margit	1987
Kinnunen, Anne Kristiina	1987
Kinnunen, Jaana Hannele	1991
Kinnunen, Outi Marjaana	1994
Kinnunen, Sirpa Anita	1987
Kinnunen, Sirpa-Liisa	1980
Kinnunen, Sisko Hannele	1988
Kinnunen, Ulla Marketta	1979
Kiviluoto, Marja-Leena	1978
Kivimäki, Liisa Maria	1988
Knuutinen, Marjo Birgit Kaarina	1985
Kohio, Auli Maria	1989
Kohonen, Maija Katriina	1986
Koistinen, Ulla Riitta	1981
Koivunen, Sari Maarit	1996
Kokko, Kari Johannes	1979
Kokkonen, Mika Sakari	1996
Kolehmainen, Hilikka Anneli	1981
Komppula, Liisa Kaarina	1984
Konki, Kari Antero	1980
Konki, Maija Hellevi	1978
Kontinen, Heini Marjaana	1985
Kontola, Anna-Kaarina	1993
Konttinen, Soili Hannele	1983
Koponen, Auli Marjaana	1987
Koponen, Jussi Veikko	1995
Koponen, Silja Marjatta	1980
Koponen, Tuula Helena	1988
Koponen-Kuisma, Seija Anita	1991
Korhonen, Antti Petteri	1988
Korhonen, Eija Riitta Hannele	1982
Korhonen, Heikki Antero	1979
Korhonen, Marko Ilmari	1993
Korhonen, Matti Juha	1982
Korhonen, Ritva Aulikki	1986
Korhonen, Salme Katri	1980
Korhonen, Timo Jukka Tapani	1995

Korpi, Minna Suvi Kyllikki	1994
Korpiluoma, Jari Niilo Olavi	1993
Korpisaari, Satu Anneli	1994
Kortekangas, Suvi Päivikki	1997
Koskinen, Marita Mirjami	1989
Koskinen-Kainulainen, Eeva Maarit Anneli	1980
Kosonen, Tuula Anneli	1994
Kosunen, Leena Sinikka	1985
Kronström, Markus Henrikki	1991
Kuivalainen, Hannu Pekka Olavi	1978
Kujala, Teija Maria	1992
Kullaa-Mikkonen, Arja Maritta	1978
Kupiainen, Eeva-Liisa	1984
Kurki, Olli Kalevi	1989
Kurki, Pirjo Anneli	1991
Kuronen, Mari Susanna	1992
Kurtelius, Maria Kristiina	1997
Kurvinen, Paula Kaarina	1981
Kuusela, Sisko Liisa	1993
Kuusi, Sirpa Kyllikki	1978
Kuusisto, Anja Marjatta	1990
Kähkönen, Riitta Anneli	1989
Käkönen, Anja Ellen Sinikka	1982
Kärkinen, Väinö Juhani	1978
Köhler, Heike Maarit	1995
Laakso, Markku Juhani	1979
Laaksonen, Leena Maria	1986
Laaksonen, Tarja Anneli	1985
Lahdenmäki, Leila Helinä	1978
Lahnavik, Anne-Mari	1983
Lahtela, Jaana Annukka	1995
Lahti, Satu Mirja	1985
Lahtinen, Liisa Tuulikki	1994
Lahtinen, Pirkko Helena	1990
Lahtinen, Sirkka Hellevi	1990
Laiho, Matti Tapani	1992
Laine, Kimmo Sakari	1990
Laitinen, Kirsi Marjatta	1990
Lampinen, Timo Antero	1996
Lampiranta, Markku Viljo Kalevi	1993
Lankinen, Marjo Hannele	1991
Lankiniemi, Maija Anneli	1983
Lapinoja, Olli Pekka	1995
Laukka, Päivi Hannele	1984
Laurell, Päivi Helena	1980
Lehikoinen, Tarja Helena	1986
Lehtinen, Tiina Inkeri	1987
Lehtinen, Timo Juha Petteri	1988
Lehtisalo, Anu Maria Johanna	1994

Leppänen, Seppo Tapani	1988
Leskinen, Katri Sanna-Mari	1990
Leskinen, Mirja Helena	1984
Leskinen, Pekka Veli-Matti	1992
Leskinen, Petri Sakari	1995
Letto, Pirkko Maria	1982
Lilja, Riitta Maria	1982
Linna, Tiina Kaarina	1996
Linnala, Jyrki Veli-Pekka	1979
Lukkarinen, Paula Marketta	1992
Lukkariniemi, Jorma Kullervo	1983
Luomaranta, Nina Maarika	1995
Luukkonen, Lea Anita	1993
Lyytikäinen, Paula Kristiina	1989
Lyytinen, Kari Heikki	1979
Maanselkä, Riitta-Liisa Anneli	1987
Makkonen, Paula Esteri Hannele	1979
Malkki, Tuomi Vilhelm	1981
Mannberg, Risto Aulis	1979
Markkanen, Jaana Kristiina	1988
Markkanen, Varpu Leena	1980
Martikainen, Arja Irmeli	1986
Martikainen, Jukka Esko Uolevi	1992
Marttila, Minna Aino Marjatta	1988
Matikka, Ulla Maria	1979
Mattila, Harri Antti	1982
Meriläinen, Merja Irmeli	1982
Meriläinen, Tuomo Veikko	1987
Methuen, Rennie Tuomas	1986
Metsänen, Leena Tellervo	1981
Miettinen, Aimo Antero	1997
Miettinen, Merja Helena	1986
Miettinen, Varpu Marjaana	1994
Miettinen, Veijo Ensio	1980
Miinalainen, Päivi Marjatta	1994
Mikkonen, Markku Antero	1979
Milén, Sinikka Anneli	1980
Minkkinen, Ulla Katriina	1994
Monni, Pekka Antti Johannes	1986
Monola, Kirsi Maija	1997
Mujunen, Markku Kalevi	1982
Munkki, Sari Mia Marjatta	1998
Mwashaenyi, Shadreck	1998
Myller, Pekka Tapio	1985
Mäenpää, Arja-Liisa	1979
Mäkeläinen, Leena Maritta	1984
Mäki-Kokkila, Timo Antero	1991
Mäkinen, Annu Sinikka	1995
Mäkinen, Kari Jaakko	1978

Mäkäräinen, Jaana Sisko Maarit	1995
Määttä, Tuula Irmeli	1986
Nalli, Tuomo Tapani	1996
Navari, Sinikka Tuulia	1997
Nenonen, Jukka Tapio	1994
Nevalainen, Else Kaarina	1978
Nieminen, Tarja Kristiina	1986
Nieppola, Anja Marketta	1984
Niikko, Sari Johanna	1997
Nikula, Erkki Tapani	1985
Nukarinen, Marja Kristiina	1990
Nurmela, Maria Petronella	1994
Nurminen, Mia Johanna	1995
Nurro, Eeva Anna Helena	1985
Nykänen, Anna-Maija	1990
Nykänen, Ilkka Vilho Kaleva	1981
Nyström, Kari Olavi	1989
Nyström, Kristina Marita	1993
Nyyssönen, Viljo Tapio	1978
Näse, Leena Marjatta	1978
Oesch, Marja Irmeli	1978
Ohtonen, Seija Marjatta	1980
Oikarinen, Taru Johanna	1987
Ojala, Harri Juhani	1992
Ojalainen, Jorma Vilho Lauri	1991
Ollilainen, Eila Kaarina	1986
Orilahti, Sirpa Maarit Helena	1991
Pahkala, Ari Juhani	1987
Pahkala, Riitta Helena	1987
Pajukoski, Hanna Tellervo	1979
Pajunen, Anne Irmeli	1984
Pakarinen, Ahti Paavo Juhani	1985
Palin-Palokas, Tuija Pirkko Hannele	1980
Paloheimo, Antti	1981
Palokas, Kari Juhani	1978
Palviainen, Sari Helinä	1989
Palvimo, Ulla Marja	1988
Parkkinen, Eija Anita	1989
Parmonen, Rauno Johannes	1982
Partanen, Kai Kalervo	1987
Partanen, Sirkka-Liisa	1981
Parviainen, Ari-Pekka	1981
Parviainen, Raimo Pekka	1985
Pellinen, Antti Heikki Johannes	1990
Pelto, Päivi Hannele	1996
Peltokorpi, Leena Kaarina	1995
Peltonen, Eeva-Maria	1996
Peltonummi, Tiina Helena	1988
Peltosaari, Erkki Matti	1982

Pentikäinen, Minna Elisa	1984
Pentti, Paula Inkeri	1982
Pesonen, Jaana Merja Maarit	1985
Pesonen, Leena-Mari	1991
Pesonen, Martti Jouko Olavi	1988
Pesonen, Riitta Hannele	1995
Petrelius, Ulla Marketta	1993
Peurala, Tuula Kaarina	1982
Pietarinen, Pentti Kalevi	1981
Piiparinen, Erja Hannele	1984
Piironen, Pekka Vihtori	1980
Piironen, Timo Juhani	1978
Piispa, Sirpa Helena	1993
Pippola-Hatakka, Maarit Hannele	1988
Pirskanen, Antti Sakari	1981
Pitkänen, Asta Maija Elina	1979
Pitkänen, Eero Einari	1981
Pitkänen, Heikki Tapio	1979
Pitkänen, Matti	1988
Poikela, Aila Sirkka Elisabet	1981
Pokki, Terhi Maria	1982
Pulkkinen, Joonas Juhani	1982
Puoliväli , Eija Hellevi	1984
Puranen, Mirja Helena	1989
Puumalainen, Anna-Mari	1985
Puumalainen, Markku Olavi	1983
Puustinen, Juha Kari Tapani	1995
Puustinen, Riikka Seija Kaarina	1993
Puustjärvi, Erja Leena	1978
Päiviö, Merja Annikki	1983
Pääkkö, Inkeri Kaarina	1979
Pöllänen, Eija Irmeli	1991
Qvarnström, Ali Markku Ilmari	1988
Rainansalo, Tarja Kyllikki	1988
Raittinen, Sami Juhani	1992
Ranta, Leena Kaarina	1984
Rantala, Seija Sinikka	1989
Rantonen, Panu Janne Fredrik	1993
Rautiainen, Arja Kyllikki	1987
Regina, Taina Anneli	1994
Remes, Tiina Orvokki	1991
Repo, Merja Anneli	1981
Riihelä, Merja Anneli	1991
Riikonen , Kaija Irmeli	1980
Rinta-Valkama, Sari Helena	1995
Ripatti, Jarmo Tapio	1983
Ripatti, Leila Tuulikki	1983
Ripatti, Tuula Hillevi	1981
Rissanen, Aino Annikki	1978

Rongas, Katriina Hannele	1997
Rossi, Heidi Anita	1981
Rosti-Siira, Anu Kristiina	1993
Rouhila-Vilpponen, Pirkko Marjatta	1995
Rummukainen, Anna-Liisa	1991
Rummukainen, Leena Marjatta	1984
Ruokokoski, Eeva-Liisa	1982
Ruokokoski, Sirpa Marketta	1988
Ruokokoski, Tarja-Leena	1995
Ruotsalainen, Päivi Orvokki	1984
Ryhänen, Janne-Matti	1994
Ryhänen, Sami Eerik Oskari	1994
Rämä, Kaija Helena	1978
Räsänen, Maarit Hannele	1982
Räty, Jaakko Antti Pekka	1988
Saaranen, Leena Sinikka	1978
Sahlsten, Jukka Johannes	1994
Saksa, Tarja Kaarina	1984
Saksi, Virpi Marianne	1995
Salmenkivi, Salla Sanelma	1988
Salmi, Jarmo Johannes	1979
Salo, Ari Kalevi	1987
Salo, Marja-Leena	1987
Salonen, Heikki Juhani	1990
Salonen, Terhi Päivi Ilona	1985
Salovaara, Raili Tellervo	1993
Salovaara, Risto Ilmari	1981
Sandmair, Klaus	1995
Saramäki, Anna-Maija	1990
Savolainen, Arja Hannele	1983
Savolainen, Elina Hillevi	1991
Savolainen, Heli Elina	1984
Savolainen, Marja-Liisa Kristiina	1981
Savolainen, Pirjo-Riitta	1994
Seilonen, Arja Johanna	1987
Sihvonen, Rauno Eino Tapio	1994
Silkosuo, Pirjo Riitta Irmeli	1982
Sillgren, Harri Ensio	1985
Siloaho, Eeva Arja Tuulikki	1981
Simpanen, Heikki Ilmari	1986
Siponen, Maria Kristiina	1993
Sirkka, Juha Risto	1983
Snellman-Gröhn, Satu-Johanna	1990
Sopanen, Irene Anitta	1980
Soukka, Oili Lyydia Hellevi	1993
Spets-Happonen, Satu Marjut	1982
Stedt, Raija Marjatta	1991
Sujamo, Eija Irmeli	1983
Summala, Marja Tuulikki	1988

Suni, Tarja Hannele	1988
Suojärvi, Merja Hannele	1989
Suomalainen, Heli Eija Aulikki	1980
Suomalainen-Karttunen, Sisko Liisa Annikki	1986
Suontausta, Maria Kristiina	1984
Susi, Seija Anneli	1980
Sutinen, Tiina Karoliina	1996
Suvela, Antero Uolevi	1988
Suvinen, Tuija Inkeri	1981
Syväoja, Sirkku Maria Helena	1989
Säkkinen, Sanna Maarit	1996
Söderholm, Sirpa Anita	1983
Tahvanainen, Tuula Johanna	1986
Tammela, Virpi-Marja Tellervo	1988
Tamminen, Ulla Helena	1988
Tanskanen, Jari Tapio	1993
Tapaninen, Helena Kaarina	1988
Tapaninen, Kari Veikko	1987
Tarvainen, Marja-Terttu	1983
Tauriainen, Eila Maria	1981
Tauriainen, Hilikka Anneli	1990
Teerijoki, Tuija Elina	1982
Tenhunen, Leena Anneli	1981
Tervakangas, Pasi Ensio	1985
Tervaniemi, Jyrki Juha	1988
Tervo, Terttu Annikki	1988
Terävä, Ari Veka Juhani	1981
Teräväinen, Anne Helena	1984
Tiainen, Kirsi Helena	1993
Tiainen, Merja Marianna	1988
Tiihonen, Sari Marjatta	1993
Tiilikainen, Juha Mikael	1986
Tirkkonen, Anja Mirjami	1978
Toivakka, Helena Maija Liisa	1981
Toivanen, Seija Anneli	1984
Toivanen, Sirpa Kaarina	1980
Tokola, Anne Maria	1993
Tolvanen, Ari Jukka Sakari	1982
Torppa-Saarinen, Eeva Marketta	1983
Torvinen, Aira Anneli	1996
Toskala, Jussi Antero	1990
Toskala, Mervi Elena	1997
Tulla, Harri Elmeri	1979
Tulla, Maija Anneli	1982
Tuomainen, Auvo Antero	1981
Tuovinen, Kari Juhani	1980
Turunen, Raija Elina	1985
Turunen, Seppo Ilmari	1980
Turunen, Tiina Kaarina	1986

Turunen, Tiina Mari Susanna	1997
Tyynelä, Minna Tuulikki	1995
Tyynelä, Soile Riitta Elina	1982
Törmänen, Tarja Sinikka	1992
Unkila, Terhi Elina	1984
Uosukanen, Leena Irmeli	1978
Utriainen, Pekka Juhani	1979
Uusitalo, Marjo Tellervo	1983
Vainikainen, Antti Jussi	1993
Vainio, Marika Tellervo	1996
Vallittu, Pekka Kalevi	1994
Valtonen, Marianna	1983
Vanhanen, Marjo Hannele	1994
Varis, Soili Marjatta	1985
Vartiainen, Veli Matti	1996
Vatanen, Pekka Johannes	1993
Vatanen, Riitta Irmeli	1989
Vehmanen, Riitta Orvokki	1983
Venäläinen, Mira Maria	1997
Verronen, Liisa Hellevi	1996
Vierola, Ville Matti	1995
Viertokangas, Erkki Olavi	1988
Vihavainen, Jorma Tapio	1985
Viinikanoja, Tuula Anneli	1990
Villikka, Ari Vihtori	1980
Virtanen, Leena-Maarit	1987
Viuhkonen, Maija-Leena Tellervo	1979
Voutilainen, Irja Inkeri	1996
Vuorenmies, Sari Katariina	1985
Vuorikari, Jyrki Tapio	1991
Vuorinen, Marja Hannele	1982
Väisänen, Pertti Heikki Tapani	1984
Värtinen, Jaana Anita	1986
Väänänen, Martti Kalevi	1984
Wetterstrand-Gröhn, Riitta Elise	1989
Wiberg, Erja Tuulikki	1993
Yliluoma, Keijo Aleksanteri	1983
Ylisirmiö-Kemppanen, Anne Maija	1996
Åhman, Eija Anitta	1990

HAMMASLÄÄKETIETEEN KOULUTUSOHJELMAN PERUSOPISKELIJAT KEVÄT-
LUKUKAUDELLA 1998

Hakulinen, Marjo
Heikkinen, Timo
Helin, Pekka
Helmi, Johanna
Hämäläinen, Piia
Häyrinen, Anu
Jäske, Satu
Karvonen, Pasi
Kiiskinen, Kirsi
Kitti, Uula
Koivunurmi, Tiina
Lappalainen, Olli-Pekka
Lassila, Lippo
Nieminen, Kosti
Oinonen, Meeri
Oittinen, Juha
Ottavainen, Vuokko
Pakarinen, Riikkaleena
Parjanen, Sirkku
Pirinen, Susanna
Sithole, Vivian
Sätälä, Johanna
Taipale, Teemu
Tiainen, Suvi
Tuomisto, Mervi
Vesänen, Hannu

KURSSIEN ISÄNNÄT JA EMÄNNÄT

HAMMASLÄÄKETIETEEN LISENSIAATIN KOULUTUS KURSSIEN EMÄNNÄT JA ISÄNNÄT VUOSINA 1978 - 1998

1978	Kuivalainen Hannu Kullaa Arja	1993	Heino Juha Jauhiainen Kirsi
1979	Tulla Harri Ikonen Anja	1994	Vallittu Pekka Häkkinen Marja
1980	Konki Kari Koskinen Maarit	1995	Vierola Ville Tyynelä Minna
1981	Parviainen Ari-Pekka Toivakka Helena	1996	Vartiainen Veli-Matti Hyyppä Outi
1982	Kovanen Matti Vuorinen Marja	1997	Helin Pekka Haarala Kirsi
1983	Ripatti Jarmo Torppa-Saarinen Eeva	1998	Taipale Teemu Helmi Johanna
1984	Väisänen Pertti Kauppinen Taina		
1985	Alasaari Margareeta		
1986	Monni Pekka Rautiainen Arja		
1987	Kellokoski Jari Lehtinen Tiina		
1988	Viertokangas Erkki		
1989	Ahonen Jari Wetterstrand-Gröhn Riitta		
1990	Pellinen Antti Lahtinen Helena		
1991	Huttunen Petri Huttunen Päivi		
1992	Kataja Veikko Hiiri Anne		

ERIKOISHAMMASLÄÄKÄRIKOULUTUS

Ensimmäiset erikoishammaslääkärin oikeudet myönnettiin maassamme vuonna 1974. Alkuvaiheessa erikoishammaslääkärin oikeuksia myönnettiin lähinnä kliinisen kokemuksen ja ansioituneisuuden perusteella.

Vuodesta 1978 lähtien Lääkintöhallitus myönsi anomuksesta erikoishammaslääkärin oikeuksia henkilöille, jotka olivat koti- tai ulkomaisessa hammaslääketieteen laitoksessa suorittaneet erikoishammaslääkärikoulutuksen tai muulla tavoin hankkineet vastaavat tiedot ja taidot. Käytännössä vaaditut tiedot ja taidot saattoi hankkia 4 - 5 vuoden kliinisellä palvelulla yliopistolla esimerkiksi assistenttina sekä suorittamalla tietyn määrän teoriaopintoja ja läpäisemällä loppukuulustelun.

Lääkintöhallituksen päätöksellä erikoishammaslääkärin oikeudet suukirurgian, oikomishoidon tai kliinisen hammashoidon aloilta saaneista henkilöistä kolmisenkymmentä on suorittanut käytännön palvelunsa Kuopion hammaslääketieteen koulutusyksikössä. Myös muutama hammashuollon erikoishammaslääkärin oikeudet saaneista henkilöistä on hankkinut kannuksiaan Kuopion hammaslääketieteen koulutusyksikössä.

Vuonna 1984 annettiin maassamme asetus erikoishammaslääkärin tutkinnosta. Asetus siirsi kaiken erikoishammaslääkärikoulutuksen yliopistojen hammaslääketieteellisille koulutusyksiköille. Uusimuotoinen koulutus aloitettiin Kuopiossa vuonna 1985, mutta vuoden 1988 puoliväliin asti erikoishammaslääkärin tutkinnon sai vielä suorittaa vanhojenkin vaatimusten mukaisesti.

Seuraavassa on listattuna henkilöt, jotka ovat suorittaneet vuoden 1984 asetuksen mukaisen erikoishammaslääkärin tutkinnon Kuopion yliopiston hammaslääketieteen koulutusyksikössä.

ERIKOISHAMMASLÄÄKÄRIN TUTKINNOT

HAMPAISTON OIKOMISHOITO

1991	Väkiparta Marjo
1991	Kilpeläinen Pauli
1992	Huovinen Maija-Leena
1994	Ikonen Anja
1994	Eskeli Ritva
1996	Pahkala Riitta
1997	Kärkkäinen Riitta
1998	Lahtinen Sirkka

KLIININEN HAMMASHOITO,
PARODONTOLOGIA JA PARODONTOPROFYLAKSIA

- 1989 Palokas Kari
1990 Väisänen Pertti
1992 Väänänen Martti
1994 Collin Hanna-Leena
1994 Kivijärvi Irma
1994 Rantala Seija
1997 Meriläinen Irmeli
1997 Tamminen Ulla

KLIININEN HAMMASHOITO,
KARIOLOGIA JA KARIESPROFYLAKSIA

- 1989 Forss Helena
1989 Spets-Happonen Satu
1991 Jokinen Jari
1991 Torppa-Saarinen Eeva
1994 Näse Leena
1996 Salmenkivi Salla
1997 Vuorenmies Sari

KLIININEN HAMMASHOITO,
PROTETIIKKA JA GERODONTOLOGIA

- 1989 Pohjamo Pertti
1991 Saloheimo Olli
1992 Pirskanen Antti
1994 Heikelä Eija
1994 Klemetti Esa
1997 Toskala Jussi
1997 Laine Kimmo

KLIININEN HAMMASHOITO,
SUUPATOLOGIA

- 1989 Koskinen-Kainulainen Maarit

SUUKIRURGIA

- 1991 Asikainen Pekka
1992 Rentola Kaija
1993 Tuovinen Veikko
1994 Pietarinen Kalevi

- 1994 Panula Kari
1995 Qvarnström Markku

TERVEYDENHUOLTO

- 1989 Alanen Pentti
1989 Helasharju Kirsti
1989 Kärkkäinen Sakari
1990 Milén Anneli
1991 Kallio Jouko
1991 Paukkonen Marita
1991 Tulla Maija
1992 Vesala Heikki
1992 Turunen Seppo
1993 Ryyränen Leena
1995 Lilja Martti
1995 Meriläinen Tuomo

HAMMASLÄÄKETIETEEN TOHTORIN ARVOT/TUTKINNOT

Nimet lueteltu todistuksen antopäivän mukaan

- 1977** Turtola, Lauri
Changes in dental plaque, saliva and enamel related to the caries process, and its prevention by fluoride
- 1978** Kotilainen, Risto
Denture Stomatitis. A clinical, mycological and histologic investigation of maxillary denture wearers after a prolonged use of the denture
- Rajala, Matti
Occurrence of tooth loss, dental caries and need of operative dental treatment in an industrial population
- 1981** Nyyssönen, Viljo
Työpaikkahammashuolto Suomessa
- 1982** Markkanen, Helena
Periodontal treatment needs in Finnish adults
- Syrjänen, Stina
Salivary glands in rheumatoid arthritis
- Seppä, Liisa
Fluoride varnishes in caries prevention
- 1983** Hausen, Hannu
Hammashuollon tietojärjestelmä
- Lappalainen, Rolf
Zinc and magnesium in human teeth, calculus and bone
- 1984** Tala, Heikki
Lasten hammaskaries ja vanhempien sosiaalinen asema sekä tiedot taudin ehkäisystä
- Honkala, Eino
Dental health habits of Finnish adolescents
- Luoma, Anja-Riitta
Dental caries models: effects of sucrose modified by fluoride and magnesium
- Laine, Tellervo
Morphology of the dentition in young adults: an epidemiological study on Finnish students

Milén, Anneli
Caries in deciduous teeth and public dental care in Finland

1986 Kullaa-Mikkonen, Arja
Studies on lingua fissurata

Hirvonen, Timo
Pulp nerve responses to dentinal stimulation in the dog: Activation mechanisms and connection with tissue damage in the pulp

Tuutti, Heikki
Hammashoitopelko lapsilla ja nuorilla

1987 Palin-Palokas, Tuija
Caries occurrence and its determinants in Finnish mentally retarded children

Ettala-Ylitalo, Ulla-Maija
Occlusal interferences and TMJ dysfunction in patients treated with fixed prosthesis

Rajaniemi, Risto
Epidemiological and clinical studies on the occupational toxicity of methyl methacrylate monomer among dental technicians

1988 Linkosalo, Eeva
Lactovegetarian diet and dental health

1989 Kolmakow, Sergei
Clinical forms of caries in permanent teeth among Finnish and Russian children

Mosha, Hiasinti
Situation analysis and intervention programmes for oral health promotion in Tanzania

Sorvari, Rita
Sport drink studies with an animal model. Special reference to dental caries and erosion

1991 Hyvönen, Pekka
Effects of clodronate on bone and phagocytic cells

Kerosuo, Heidi
Caries experience and occlusal characteristics in groups of Tanzanian and Finnish urban children

1992 Ngassapa, David
Dentine sensitivity: Factors influencing intradental nerve activation in dog teeth

- Kellokoski, Jari
Human papillomavirus (HPV) infections of the oral cavity in women with genital HPV infection
- 1993** Forss, Helena
Effects of glass-ionomer cements in vitro and in the oral environment
- Klemetti, Esa
Edentulous jaws and skeletal mineral status
- Kontturi-Närhi, Vuokko
Dentin hypersensitivity - factors related to the occurrence of pain symptoms
- Pahkala, Riitta
Orofacial dysfunctions and development of occlusion. A longitudinal study of articulatory speech disorders, craniomandibular disorders and orofacial motor skills in children from 7 to 10 years of age
- 1994** Vallittu, Pekka
Factors contributing to the fracture of an acrylic resin based denture. A study to improve the mechanical properties of polymethylmethacrylate with continuous fibres
- 1995** Lahti Satu
Dentists and patients: The role partners' ideal role expectations and their enactment
- Laiho Marja
Oral health education in Finnish health centres
- 1997** Puranen, Mirja
Nonvenereal transmission of human papillomavirus (HPV) infections
- Kilpeläinen, Pauli
Palatal morphology and oral-nasal function in cleft palate patients
- Spets-Happonen, Satu
Chlorhexidine-fluoride-strontium combination in the protection of oral health

Kuopion yliopiston julkaisuja F. Yliopistotiedot
Kuopio University Publications F. University Affairs

1. **Korhonen, Anja (toim.).** Kuopion yliopiston julkaisuohjeet. 1992. 27 s. LM
2. **Mustonen, Mirja (toim.).** Kuopion yliopiston 25-vuotisjuhla ja promootio 1991. 1992. 125 s. 90 mk
3. **Husso, Hannele & Heikkinen, Hilikka (toim.).** Kertomus Kuopion yliopiston toiminnasta kalenterivuonna 1991. 1992. 193 s. 90 mk
4. **Hassinen, Liisa (toim.).** Julkaisutoiminta Kuopion yliopistossa 1991. 1992. 90 s. 90 mk
5. **Husso, Hannele & Tuovinen, Sirkka (toim.).** Kertomus Kuopion yliopiston toiminnasta kalenterivuonna 1992. 1993. 232 s. 125 mk
6. **Hassinen, Liisa & Väänänen, Tarja (toim.).** Julkaisutoiminta Kuopion yliopistossa 1992. 1993. 108 s. 90 mk
7. **Kainulainen, Sakari & Ruippo, Pekka.** Opiskelijoiden näkemyksiä opetuksen tasosta Kuopion yliopistossa lukuvuonna 92/93. 1994. 91 s. 90 mk
8. **Torvinen, Markku.** Organisaatioilmapiiri, tulosjohtamisen ja sisäisen veloituksen arvioidut vaikutukset Kuopion yliopistossa 1994. 1994. 74 s. 90 mk
9. **Husso, Hannele & Jokinen, Yrjö (toim.).** Tietotekniikka ja tietohallinto Kuopion yliopistossa. 1994. 53 s. 90 mk
10. **Hassinen, Liisa & Väänänen, Tarja (toim.).** Julkaisutoiminta Kuopion yliopistossa 1993. 1994. 115 s. 90 mk
11. **Paasisalo, Sirpa.** Kuopion yliopiston puutarhan uusi toimintamalli. Luontokeskus - vihreä koulutus-, valistus- ja virkistyskeskus yliopiston yhteydessä. 1995. 25 s. LM
12. **Saarikoski, Seppo & Husso, Hannele & Salmi, Liisa & Wessman, Jyrki (toim.).** Kuopion yliopiston tutkimustoiminnan arviointi ja kehittäminen. Tutkimuksen- arviointityöryhmän raportti. 1995. 63 s. LM
13. **Väänänen, Tarja & Korpela, Mikko & Salmi, Liisa (toim.).** Julkaisutoiminta Kuopion yliopistossa 1994. 1995. 139 s. LM
14. **Väänänen, Tarja & Korpela, Mikko & Salmi, Liisa (toim.).** Julkaisutoiminta Kuopion yliopistossa 1995. 1996. 155 s. 100 mk
15. **Väänänen, Tarja & Korpela, Mikko & Salmi, Liisa (toim.).** Julkaisutoiminta Kuopion yliopistossa 1996. 1997. 147 s. 100 mk
16. **Sinkkonen, Merja.** Tasa-arvo Kuopion yliopistossa. 1997. 81 s. 100 mk
17. -
18. **Väänänen, Tarja & Korpela, Mikko & Salmi, Liisa (toim.).** Julkaisutoiminta Kuopion yliopistossa 1997. 1998. 132 s. 100 mk

